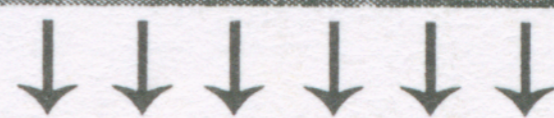

MAGAZIN

BIBLIOLÓGIC

În acest număr:

Alexe RĂU
Gheorghe VRABIE
Walt CRAWFORD
Iurie COLESNIC
Aleksandra VRANES
Lidia KULIKOVSKI
Veronica PELIN
Vasile SECRIERU
Mariana HARJEVSCHI

Joseph JANES
Shane NACKERUD
Vera OSOIANU
Doina POPA
Ion MADAN
Natalia CHERADI
Svetlana BARBEI
Mircea VULCĂNESCU

2-3

2003

Serie nouă

Editori:

Biblioteca Națională
Asociația Bibliotecarilor
Societatea Bibliophililor

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef:
Alexe Rău

Vera Osoianu (redactor-șef adjuncț), Iurie Colesnic,
Pavel Balmuș, Ecaterina Toma (secretar de redacție),
Dragoș Popa-Miu, Nina Negru, Angela Drăgănel,
Veronica Pelin, Natalia Cheradi,
Eugenia Bejan, Ludmila Corghenci
Lector: Neli Canțer

Procesare Computer: Oxana Plugaru
com. nr. 16, Imprimeria B.N.R.M.

Acest număr este ilustrat cu grafica de carte a Dorinei Cojocaru-Vrabie

CUPRINS

AGORA	5
Joseph JANES. Bibliotecarul pe Internet Shane NACKERUD. Oare și bibliotecarii citesc?	
TEORIE ȘI PRACTICĂ	10
Vera OSOIANU. Probleme de actualitate și de perspectivă în biblioteconomie Doina POPA. Starea bibliotecilor publice din România Ion MADAN. Bibliografia Moldovei la începutul secolului al XXI-lea Natalia CHERADI. Particularitățile activității <i>Public Relations</i> în bibliotecă Svetlana BARBEI. Numerizarea ca factor de acces și de conservare. Ideea Bibliotecii Naționale virtuale	
PIETRE PENTRU TEMPLUL BIBLIOLOGIEI	23
Mircea VULCĂNESCU. Organizarea muncii intelectuale	
GALERIA MB	37
Vasile SECRIERU. Preocupări bibliologice în activitatea istoricului bucovinean Ion Nistor	
BIBLIOSOFIE	41
Alexe RĂU. ALEPH în fața oglinzii (1)	
GRAFICĂ DE CARTE	44
Gheorghe VRABIE. Autori și lucrări noi în domeniul artelor plastice	
TIVOLI	49
Walt CRAWFORD. Dosarul Crawford	
ANIVERSĂRI CULTURALE	51
Iurie COLESNIC. La 110 ani de la nașterea lui Anton Crihan Iurie COLESNIC. Constantin Stamati-Ciurea – o insulă solitară (la 175 ani de la nașterea scriitorului)	
ATLAS	60
Vera OSOIANU. Bibliotecile, infrastructura intelectuală a unei țări (Experiența bibliotecilor din Finlanda)	
ASOCIAȚIILE BIBLIOTECARE	66
Aleksandra VRANES. Asociațiile bibliotecare balcanice ca oglindire a diversității naționale Lidia KULIKOVSKI. ABRM în context național și internațional	
BIBLISTICĂ	73
Alexe RĂU. Manuscrisele de la Marea Moartă	
CLIO ȘI BYBLON	77
Veronica PELIN. I. Liprandi Vasile SECRIERU. Aspecte privind activitatea bibliotecilor parohiale din Basarabia (1918-1940)	
II	81
Natalia CHERADI. Informatizarea bibliotecilor din Moldova: evaluarea proiectelor finanțate de către Fundația SOROS în anul 1999 Mariana HARJEVSCHI. Pagina Web ca mijloc de comunicare și integrare a resurselor informaționale electronice	

СОДЕРЖАНИЕ

АГОРА Жозеф ЖЕЙНС. Библиотекарь на Интернетe Шейн НАКРУД. Неужели и библиотекари читают ?	5
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА Вера ОСОЯНУ. Актуальные проблемы и перспективы в библиотековедении Дойна ПОПА. Состояние публичных библиотек Румынии Ион МАДАН. Библиография Молдовы в начале XXI века Наталия КЕРАДИ. Специфика деятельности <i>Public Relations</i> в библиотеке Светлана БАРБЕЙ. Оцифровывание как фактор доступа и консервации. Идея виртуальной Национальной Библиотеки	10
КАМНИ ДЛЯ ХРАМА БИБЛИОЛОГИИ Мирча ВУЛКЭНЕСКУ. Организация интеллектуального труда	23
ГАЛЕРЕЯ МБ Василе СЕКРИЕРУ. Библиология в деятельности буковинского историка Иона Нистора	37
БИБЛИОСОФИЯ Алексе РЭУ. АЛЕФ перед зеркалом (1)	41
КНИЖНАЯ ГРАФИКА Георге ВРАБИЕ. Новые имена и новые издания в области изобразительного искусства	44
ТИВОЛИ Вальт КРАВФОРД. Дело Кравфорда	49
ЮБИЛЕИ Юрие КОЛЕСНИК. К 110 годовщине со дня рождения Антона Крихана Юрие КОЛЕСНИК. Константин Стамати-Чуря – остров солитер (к 175 годовщине со дня рождения писателя)	51
АТЛАС Вера ОСОЯНУ. Библиотеки, интеллектуальная инфраструктура страны. (Из опыта работы библиотек Финляндии)	60
БИБЛИОТЕЧНЫЕ АССОЦИАЦИИ Александра ВРАНЕС. Ассоциации балканских библиотек как отражение национальных разногласий Лидия КУЛИКОВСКИ. АБРМ в национальном и интернациональном контексте	66
БИБЛИСТИКА Алексе РЭУ. Рукописи с Мертвого Моря	73
КЛИО И БИБЛОН Вероника ПЕЛИН. И. Липранди Василе СЕКРИЕРУ. Аспекты деятельности приходских библиотек Бессарабии (1918-1940)	77
ИТ Наталия КЕРАДИ. Информатизация библиотек Молдовы: оценка проектов финансируемых Фондом Сороса (1999 г.) Мариана ХАРЖЕВСКИ. Страница Web как средство общения и интегрирования электронных информационных ресурсов	81

SUMMARY

AGORA	5
Joseph JANES. Librarian on the Internet	
Shane NACKERUD. Do librarians really read?	
THEORY AND PRACTICE	10
Vera OSOIANU. Actual and long-term issues in the library science	
Doina POPA. The state of public libraries in Romania	
Ion MADAN. The bibliography of Moldova at the beginning of the 21 st century	
Natalia CHERADI. Specific features of the <i>public relations</i> activity in the library	
Svetlana BARBEI. Digitization as a factor of access and conservation. The idea of The National Virtual Library	
STONES FOR LIBRARY TEMPLE	23
Mircea VULCĂNESCU. Organization of the intellectual work	
GALLERY OF MB	37
Vasile SECRIERU. Bibliological concerns of the historian from Bucovina Ion Nistor	
BIBLIOSOPHY	41
Alexe RĂU. ALEPH in front of the mirror (1)	
BOOK GRAPHICS	44
Gheorghe VRABIE. New author and new editions in the domain of plastic arts	
TIVOLI	49
Walt CRAWFORD. Crawford's File	
CULTURAL ANIVERSERIES	51
Iurie COLESNIC. At the 110 th anniversary of Anton Crihan	
Iurie COLESNIC. Constantin Stamati-Ciurea – a solitary island (at the 175 th anniversary of the writer)	
ATLAS	60
Vera OSOIANU. Libraries are the intellectual infrastructure of one country (Experience of the libraries in Finland)	
LIBRARY ASSOCIATIONS	66
Aleksandra VRANES. Balkan library associations as a reflection of the national diversity	
Lidia KULIKOVSKI. ABRM in the national and international context	
BIBLISTIC	73
Alexe RĂU. Manuscripts from the Dead Sea	
CLIO AND BYBLON	77
Veronica PELIN. I. Liprandi	
Vasile SECRIERU. Some aspects parish libraries activity in Basarabia (1918-1940) (1918-1940)	
II	81
Natalia CHERADI. Automation of libraries in Moldova: assessment of the projects financed by Soros Foundation in 1999	
Mariana HARJEVSCHI. Web page as a means of the communication and integration of information electronic resources	

Agora

BIBLIOTECARUL PE INTERNET

Cine mai sunt și eu?

Bună întrebare. M-am născut să fiu bibliotecar. Fiind copil îmi catalogam cărțile din camera mea, organizând astfel prima mea bibliotecă. Frecvența cam lăsa de dorit, pe când calitatea serviciilor era impecabilă.

Mi-am luat diploma la Universitatea din Syracuse în Școala de Studii Informaționale. Tot aici mai târziu mi-am susținut și Teza de Doctorat în Filologie. Aici am învățat, printre altele, că lucrul bibliotecarilor și conceptele biblioteconomice nu țin doar de spațiul propriu-zis al unei biblioteci, ci merg mult mai departe, astfel încât să poată satisface orice tip de organizație sau comunitate.

Am avut ocazia să predau la Syracuse, Albany, Michigan și, spre fericirea, mea acum la Școala Informațională a Universității Washington din Seattle. Dar am trecut și prin timpuri mai grele, ca atunci când am fost nevoit să lucrez la biblioteca Oneida din orașul meu natal – New York sau mai recent la masa de referință a Universității Washington și Biblioteca Regională Bellevue a sistemului de biblioteci King County.

Am mai avut norocul să colaborez cu câțiva din cei mai plăcuți oameni pe care i-am cunoscut vreodată, fiind director al Bibliotecii Publice de pe Internet (www.ipl.org), organizată în baza unui proiect realizat la unul din seminarele predate de mine la Michigan.

Mama mea de asemenea a fost bibliotecară și deși nu a primit nici o mențiune pentru activitatea ei, rămâne unul din cei mai buni colaboratori pe care i-am cunoscut sau cu care am avut de-a face. Chiar până astăzi cea mai des utilizabilă sursă de referințe pentru mine rămâne Almanahul Lumii, și în mare parte datorită faptului că în fiecare an de Crăciun primeam de la ea cadou câte un nou volum din această serie (pe care încă din prima săptămână îl citeam din scoarță în scoarță).

Să revenim acum însă la Internet

Cred că e suficient despre mine.

Ce este un bibliotecar pe Internet? De fapt am putea să începem cu – ce e un simplu bibliotecar. Am petrecut o mulțime de timp pe Internet căutând o definiție și materiale am văzut multe. Rămâne doar să-mi formulez definiția. Cred că un bibliotecar este acel om care lucrează întru a înțelege și satisface necesitatea de informare a comunității sale. Iar acest lucru se produce neapărat în cele mai variate contexte: social, economic, legal, politic și desigur tehnologic.

Bibliotecarii tot timpul s-au adaptat ușor la tehnologiile inovatoare, începând cu mașinile de scris, telefonul, microformele și terminând cu computerele și celelalte sisteme auxiliare moderne. Aceste structuri până la urmă nu s-au integrat atât de simplu și repede pe cât ne-am fi dorit-o, ca exemplu servind multe biblioteci care la momentul apariției mașinilor de scris nu-și puteau permite un astfel de lux, fișele de catalog rămânând a fi scrise de mână. Iar asigurarea completă a bibliotecilor cu linii telefonice a durat tocmai până în 1950. Dar până la urmă ne-am descurcat destul de bine.

Și totuși ce este un bibliotecar pe Internet? Este același bibliotecar care face același lucru, doar că îl face pe Internet. Majoritatea din noi o fac demult și cred că de fapt este practic imposibil astăzi să nu faci parte din această categorie de bibliotecari. Iar Internetul astăzi nu este utilizat doar pentru niște referințe digitale, ci în domenii și scopuri mult mai complexe și de importanță mai globală.

De aceea astăzi în primul rând avem în față sarcina de a păstra, arhiva și clasifica site-urile ce țin de profesie, făcându-le poate mai variate și mai accesibile. Internet-ul ne poate oferi mult mai multe lucruri decât cerem noi astăzi de la el. Și cu cât mai mult va fi implicată biblioteca în Internet, cu atât vom avea noi mai mult de câștigat.

Ce vreau să obțin astfel?

Ceea ce încerc eu să fac este să ne ajut să înțelegem cum am putea noi ca profesie îmbrățișa lumea tehnologică a momentului și cea care urmează să sosească (oricare ar fi ea), fără ca să renunțăm la valorile, la profesionalismul, experiența și celelalte lucruri importante pe care le-am căpătat de-a lungul acestui secol sau chiar mai demult.

Eu caut să găsesc și să împărtășesc idei și exemple de utilizare a Internet-ului, poate chiar și anumite eșecuri. Aș putea chiar strecura în discursurile mele niște idei care ar putea trezi conștiința noastră colectivă. Am nevoie și de ajutorul vostru: idei, sugestii, reclamații, orice ce ține de tematica dată. Scrieți-mi la intlib@ischool.washington.edu.

Cel mai mult, totuși, îmi doresc să reușim să facem biblioteca atât de efectivă pe cât este posibil într-un astfel de mediu tehnologic. Cu cât mai multe vom reuși, cu atât mai bune servicii vom putea oferi comunităților noastre, și cu atât mai buni bibliotecari vom fi noi – și toate astea până când va veni cea nouă eră tehnologică și va zgudui din temelie întregul nostru sistem precum a făcut-o și Internet-ul la vremea sa. Dar asta deja este o altă istorie...

Joseph JANES

Joseph Janes este profesor la Școala Informațională a Universității Washington din Seattle.

Traducere din engleză de Laurențiu MELNIC

OARE ȘI BIBLIOTECARIII CITESC?

Citești acum vreo carte? Și dacă nu, de ce?

În anul 1998, împreună cu șase colegi de la Biblioteca Universității din Minnesota trebuia să merg la o conferință. Ca de obicei, am avut grijă să-mi iau o carte să citesc înainte de culcare, ca să mă mai relaxez după zilele grele de dezbateri ce aveau să urmeze. Am luat *D-Day* de Stephen Ambrose din biblioteca Wilson a Universității. În timp ce așteptam decolarea avionului împreună cu colegii mei, citeam din cărțile aduse de fiecare din noi. Și unul din companionii mei a observat și a menționat că eram unicul care citea o carte luată de la bibliotecă. Am râs cu toții, dar aceasta m-a pus pe gânduri. Cât de des utilizează bibliotecarii materialele din bibliotecă? Desigur că o fac în fiecare zi, pentru că asta le este natura serviciului lor. Dar cât de des utilizează biblioteca atunci când nu sunt plătiți să o facă? Mi-am propus atunci să aflu.

Este o problemă delicată. După ce criteriile ar trebui să judecăm, când biblioteca are atâtea de oferit: cărți, reviste, CD-uri, resurse de arhivă, hârtii și multe altele, ca să nu mai menționăm împrumuturile interbibliotecare sau lucrul cu documente. Așadar ca criteriu voi folosi împrumutul de cărți.

Întrebă orice copil de cinci ani ce poate oferi o bibliotecă, și răspunsul indiscutabil va fi – cărți. Și apoi, după toate, mai este și vechiul clișeu despre bibliotecari și cărți, că aceștia tot timpul au tendința de a exagera când vine vorba de dragostea lor de carte. Așa că m-am hotărât să le încerc dragostea, observând dacă aceștia citesc sau nu cărți din bibliotecă.

Observatorul cititorilor

Am început prin a observa dacă aduc cărți bibliotecarii la conferințele ce țin de bibliotecă. Desigur că nu pot merge la toate conferințele, dar la acelea la care am fost, am reușit să-mi creez o opinie destul de întemeiată. Mă uitam să văd dacă cărțile ce le aveau la ei participanții la conferință, aveau vreun semn care le-ar trăda că ar fi de la bibliotecă: pagini sau colțuri îndoite, semne de carte, învelitori de celofan pentru copertă sau cel mai evident semn care ar trăda proveniența cărții – numărul de inventar. Spre surprinderea mea, cărți ce ar aparține unei bibliotecă am văzut foarte puține.

Întors acasă, eram hotărât să continui investigația. Așa că am făcut un chestionar, care nu ar răpi prea mult timp pentru a-l completa, și l-am propus colegilor mei de la Biblioteca Universității din Minnesota. De asemenea l-am propus și pe Internet în discuțiile

de grup cu privire la bibliotecă. Întrebarea cheie era: "Citești actualmente vreo carte de la bibliotecă?"

De fapt doar pentru faptul că un bibliotecar nu citește acum o oarecare carte luată de la bibliotecă, nu putem spune că el nu a citit una recent sau nu va citi una pe viitor, așa cum nu putem face o evaluare exactă a numărului anual de cărți citite, împrumutate din bibliotecă. Totuși, teoria mea neștiințifică susține că raportul dintre cărțile citite de un bibliotecar, împrumutate din bibliotecă față de cele luate din altă parte nu se va schimba mult oricât de multe ori va completa un astfel de chestionar.

Începând cu data de 2 august 2001, timp de 7 zile au fost chestionați 135 oameni, adică 44% din personalul Bibliotecii Universitare. În total 62% au constituit-o bibliotecarii Universității din Minnesota și 38% din alte bibliotecă. În primul rând Biblioteca din Minnesota abia s-a ridicat la cifra de 50% din personalul său, care la acel moment ar citi o carte. Iar înainte de a cunoaște rezultatele mă gândeam că un rezultat sub 75% ar fi rușinos. Este drept că acest rezultat este al unui singur sistem bibliotecar (Biblioteca din Minnesota întrunește mai multe bibliotecă), dar am impresia că acest fenomen ar fi comun și altor bibliotecă publice sau universitare.

Cum putem să mai sperăm să îmbunătățim funcționalitatea, eficacitatea sau serviciile prestate de bibliotecă dacă nu o utilizăm noi înșine, bibliotecarii. Cineva, care se vede că urmărește aceleași lacune în sistemul bibliotecar ca și mine, a mai replicat că "Membrii personalului ar trebui să devină utilizatori ai bibliotecă, pentru că doar fiind un slujitor nu-ți ajuți nici într-un fel patronii care doresc să se mai ridice nivelul serviciilor oferite".

Deși acest sondaj (chestionar) nu reflectă toate serviciile oferite de bibliotecă, rezultatul acestuia ar trebui să ne facă să ne întrebăm spre ce ducem bibliotecă la care așa de mult ținem. Folosindu-ne de aceleași servicii pe care le prestăm nu cred că putem ajuta cu mult bibliotecă, dar cel puțin putem găsi anumite modalități de îmbunătățire a acestor servicii. Mai mult chiar, frecventând și alte instituții de acest gen, putem susține aceste bibliotecă din comunitatea noastră la fel cum am putea să și împrumutăm din experiența lor momente pe care le-am putea implementa în bibliotecă proprii.

Aici cărțile se termină

Alte date statistice care reies din acest chestionar sunt cu privire la numărul infim de cărți din bibliotecă citite de participanții la conferințele specializate.

În total doar 13 % au spus că au citit vreo carte de la bibliotecă în timpul ultimei conferințe la care au participat. Procentajul se ridică la 20 pentru bibliotecari și la 6 pentru personalul secundar al bibliotecă (deși statistica arată că cei din urmă nici nu prea ajung să participe atât de des la conferințele specializate).

Cred că cel mai potrivit loc unde ai putea arăta că îți utilizezi biblioteca și cât de mult iubești cărțile, este o conferință ce ține nemijlocit de problemele bibliotecii. Și ce modalitate mai bună ar fi decât să umbli cu o carte după tine?

Am auzit multe scuze și motive de ce nu au o carte de la bibliotecă cu ei la aceste conferințe și în concedii. Mulți participanți au comentat că nu pot lua o carte din bibliotecă pentru că se tem că ar putea-o pierde, și de aceea aduc doar cărți și reviste proprii. Dar nu cred că este un răspuns pe măsură. Poate pierzând o carte sau deteriorând materialele bibliotecare împrumutate vom afla mai multe despre politica propriei instituții cu privire la starea cărții sau la înlocuirea unui material pierdut, sau măcar să înțelegem prin ce îi punem să treacă pe patronii noștri în astfel de momente. De fapt fiecare din noi ar trebui să ia o dată cu împrumut o carte, să o piardă și apoi să vadă ce se va întâmpla; doar că ar fi bine totuși să căutați ca această carte să fie una de care biblioteca ar avea de gând să scape (și totuși mai bine nu luați în serios ultima frază).

Un lucru remarcabil reieșit din sondaj este numărul impresionant de bibliotecari care au răspuns astfel :

♦ ”Faptul că putem împrumuta cărți este practic unicul beneficiu din punct de vedere profesional de care avem parte lucrând pentru o bibliotecă. Nu primim premii, nici reduceri la mărfuri. Dar în schimb avem o mulțime de materiale de citit gratuit, de care ar fi ridicol să nu profităm.”

♦ “Suntem o societate cu un mare acces la materialele de citit din afara bibliotecii. Eu ajung să folosesc biblioteca doar când am nevoie de niște cercetări, pe care fie că nu le pot, fie că nu doresc să le fac sau când trebuie să studiez o temă într-un termen foarte scurt. Deoarece suntem permanent ocupați este mai simplu să procurăm o carte decât să ne îngrijim să o returnăm peste 2-3 săptămâni sau să ne deranjăm că am putea-o scăpa între vreun doc și-o barcă.”

Aici apare un punct de vedere întemeiat, că uneori e mai convenabil să cumperi o carte decât să aștepti să fie returnată de altcineva, care a luat-o cu împrumut înaintea ta sau decât să aștepti să îți se îndeplinească comanda făcută. Dar când a fost ultima dată când unul din voi a cerut o carte pe care a dorit-o sau de care a avut mare nevoie? Iar în ceea ce privește pierderile de cărți, ar fi interesant să ne găsim în pielea patronilor de biblioteci când aceștia nu pot găsi materialul de care au nevoie așa de repede pe cât și-ar dori-o.

Reguli după care cumperi o carte

Unul din comentariile în particular suna foarte provocator prin simplitatea-i “Mai multă lume ar trebui să cumpere cărți pentru a le citi”. Nu pot spune că sunt întru totul de acord cu această afirmație, pentru că cred că devenind bibliotecari am cedat de la bun

început dreptul de a mai cumpăra cărți. Ar trebui ca în orice circumstanțe să încercăm să folosim biblioteca noastră pentru lecturile sau cercetările personale. Am putea învăța atâtea și atâtea privitor la colecția de cărți a instituției noastre sau, de ce nu, și a altor instituții. Totuși nu pot spune că procurarea unei cărți este tot timpul nejustificată. Așa că vă propun o serie de situații în care un lucrător bibliotecar își poate cumpăra o carte proprie:

1. Puteți cumpăra orice carte pe care ați putea-o citi de cel puțin 5 ori. Iar dacă nu sunteți siguri că ați putea-o citi măcar de 5 ori, păstrați banii sau donați-i, sau mergeți să cumpărați niște sardine și apoi să hrăniți peștii de la acvariu.

2. Puteți cumpăra cărți de referință sau de îndrumare. La sigur că așa cărți de referință ca dicționarele, enciclopediile, manualele, ghidurile veți utiliza mai mult de 5 ori. Iar din momentul când toate aceste informații le puteți obține și de pe Internet, cumpărați cărțile doar în cazurile de extremă necesitate.

3. Puteți cumpăra cărți pentru un curs de universitate/colegiu. Ați putea încerca să le luați cu împrumut de la bibliotecă. Și totuși data expirării împrumutului ar putea fi mai recentă ca cea a absolvirii cursului, sau poate ați dori, pur și simplu, să le păstrați.

4. Puteți cumpăra cărți pe care planificați să le donați bibliotecii. Colecționarea cărților este un lucru la care nu mă pricep prea bine. Când de obicei vine cineva la mine acasă, rămâne foarte surprins de faptul că am așa puține cărți personale. Adesea sunt întrebat de nu ar trebui ca un bibliotecar să aibă o mulțime de cărți. Iar eu le răspund “Cum să nu? Am o colecție de 6 milioane volume, poate chiar ați auzit de ea – Biblioteca Națională din Minnesota”. Dar presupun că mulți din voi au colecții destul de bogate de cărți și în cazul acesta v-aș recomanda să vă gândiți de pe acum de a contribui cu ele la vreo bibliotecă.

5. Puteți cumpăra cărți pentru decorarea unor localuri, dar trebuie să aveți grijă ca procurarea lor să aducă un oarecare beneficiu bibliotecii. Da, uneori cărțile pot crea o ambianță mult plăcută interiorului locuinței dvs. Totuși am o regulă destul de aspră în această privință. Puteți cumpăra cărți pentru decor doar de la un târg de carte. În acest caz, veți contribui cu un aport bănesc la biblioteca de la care ați procurat-o.

6. Puteți cumpăra o carte pentru a obține pe ea un autograf de la autor. Aceasta este unica regulă la care nu am de făcut nici un comentariu.

7. Puteți cumpăra o carte ce este scrisă de vreun prieten de-al dumneavoastră. De fapt, puteți cere și aici un autograf.

V-aș ruga să atrageți atenția că nu am inclus cumpărarea unei cărți ca fiind un cadou, pentru că re-

gulile de mai sus se axează mai mult pe uzul personal. (Eu mă străduiesc să nu cumpăr cărți în acest scop, în schimb îmi încurajez prietenii și familia să utilizeze biblioteca.) Presupun totuși că un bibliotecar ar putea cumpăra o carte ca să o facă cadou, însă doar în cazul când s-au epuizat toate celelalte resurse.

V-ați putea gândi că sunt un fanatic obsedat de bibliotecă, dar dacă nu noi, cine altcineva? Dacă noi, membrii personalului bibliotecar nu am promova utilizarea bibliotecii prin propriul exemplu, cine o va face?

Ar mai fi doar un lucru de adăugat la lista mea de scuze pentru un bibliotecar ce vrea să procure o carte. Și cred că o spun cu ciudă. Unul din cei ce au participat la sondaj a avut de spus astfel: “Câteodată pur și simplu vreau să am o anumită carte. Să o am la

îndemână. Să nu o împart cu nimeni. Să o pot folosi oriunde și oricât voi dori, chiar să o mutiez dacă vreau. Vreau să o pot privi pe raftul meu de acasă. Să o pot împrumuta unui prieten, dacă-mi este apropiat. Îmi place ideea de a o avea în posesie ca un oarecare alt obiect. Dacă astfel simt eu pentru o carte, atunci o cumpăr și nu o iau cu împrumut de la bibliotecă.”

Este greu să-i iei dragostea de carte unui bibliotecar. Și sunt sigur că fiecare din noi are o carte la care să țină așa cum am spus mai sus. Pentru mine o astfel de carte este un exemplar cu autograf al *Jocului lui Ender* de Scott Card, probabil că e cartea mea preferată. Iar mesajul semnat spune așa “pentru Shane, prietenul lui Ender”.

..... da, e cartea mea preferată.

İată și tabelul generalizator al sondajului meu:

Citești acum vreo carte? Și dacă da, e de la bibliotecă?	Total		Bibliotecari		Personal Auxiliar	
	#	%	#	%	#	%
<i>Da, o am de la o bibliotecă</i>	67	50	37	54	30	45
<i>Da, dar cartea nu e de la bibliotecă</i>	61	45	28	41	33	50
<i>Nu citesc nici o carte acum</i>	6	4	4	6	2	3
La ultima conferință la care ai fost, ai luat cu tine vreo carte?	#	%	#	%	#	%
<i>Da, și am luat-o de la bibliotecă</i>	59	44	14	20	4	6
<i>Da, dar cartea nu era de la bibliotecă</i>	67	50	45	65	23	35
<i>Nu am fost niciodată la o astfel de conferință sau nu am adus nici o carte</i>	8	6	8	12	39	59
În timpul ultimului concediu ai citit vreo carte de la bibliotecă?	#	%	#	%	#	%
<i>Da, am citit o carte de la bibliotecă</i>	59	44	36	52	23	35
<i>Am citit, dar cartea nu era de la bibliotecă</i>	67	50	31	45	36	55
<i>Nu am citit nici o carte în timpul ultimului concediu sau încă nu am avut nici un concediu</i>	8	6	1	1	7	11
Totalul răspunsurilor	135	-	69	51	66	49

Shane NACKERUD

Traducere din engleză de Laurențiu MELNIC

Teorie și practică

PROBLEME DE ACTUALITATE ȘI DE PERSPECTIVĂ ÎN BIBLIOTECONOMIE

La cea de-a 10 ediție a Simpozionului Științific Anul Bibliologic care coincidea cu aniversarea de 10 ani de la începutul reformei bibliotecare în Moldova făceam o trecere în revistă a principalelor documente și evenimente care au stat la baza reformei. Așa cum repetarea este mama științei, ne vom aminti și cu această ocazie de renumitul ordin „86”, la ordinele, „Despre revenirea la Clasificarea Zecimală Universală”, „Despre reaşezarea organizatorică a bibliotecilor publice din Republica Moldova și desigur despre Modelul Strategic al Sistemului Național de Biblioteci al Republicii Moldova. Tot ce a urmat mai apoi, Legea Bibliotecilor, Statutul Bibliotecii Naționale, Statutul Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, regulamentele de organizare și funcționare ale bibliotecilor universitare și speciale, Statutul ABRM, Statutul Societății Bibliofililor, Consiliul Biblioteconomic Național, Regulamentul de organizare și funcționare a bibliotecilor publice. Statutul Școlii de Biblioteconomie din Moldova au fost etape firești ale evoluției bibliotecare, dar care au avut ca bază de pornire documentele despre care aminteam mai sus. Toate acestea au marcat, dar și influențat perioada care trebuia să fie de tranziție. Din păcate, după 12 ani noi tot în tranziție suntem, ceea ce nu înseamnă însă că stăm pe loc pentru că acolo unde nu ne mișcăm noi, ne ia înainte mersul firească al lucrurilor. Într-o lume în continuă schimbare ori te miști, de bună voie, ori ești forțat să te miști, altfel te înghite vârtejul și te acoperă rutina. Așa se întâmplă că indiferent de greutatea economice, financiare, sociale și nu în ultimul rând de mentalitate, evoluția bibliotecară are loc. Două sunt izvoarele care alimentează această evoluție: unul intern și altul extern.

Schimbările care au avut loc în societate n-au putut să nu influențeze această evoluție, iar contactele cu lumea și experiența exterioară i-au dat noi forme și expresii grăbindu-i apropierea de actualitate. Îmboldul principal pentru schimbările conștiinței bibliotecarilor au fost schimbările din societate și respectiv cursul spre democratizarea acesteia precum și tranziția spre economia de piață (s-a format piața informațională, s-au scumpit cărțile, edițiile periodice etc.); a devenit mai flexibilă concepția instruirii (au apărut noi forme de instruire contra plată, s-au deschis noi instituții de învățământ, au apărut noi profesii, noi categorii de cititori – toate acestea au înaintat noi cerințe față de bibliotecă). În încercarea de a răspunde necesităților de informare ale utilizatorilor bibliotecile completează fondurile cu noi purtători de informație. S-au diversificat serviciile oferite de bibliotecă. Au apărut mediatecile, accesul la Internet. Centrele de Informare în diverse domenii apărute în majoritatea bibliotecilor județene

cu suportul financiar al Fundației SOROS au schimbat sau ar trebui să schimbe prioritățile de activitate ale bibliotecilor județene.

Asimilarea noilor tehnologii informaționale a schimbat din temelii tradițiile domeniului influențând masiv toate aspectele activității bibliotecare.

În ultimii ani se accentuează tot mai vădit diferența dintre bibliotecile din spațiul rural și cel urban, fenomen menționat și la ultimul congres al bibliotecarilor și aceasta în mare parte pe fondul introducerii noilor tehnologii informaționale.

Aproape pe neobservate s-a produs trecerea de la conceptul de bibliotecă de masă (massovaia biblioteka) la cel de bibliotecă publică. La prima vedere s-ar părea că este același lucru, dar este sau ar trebui să fie total diferit în esență. Și diferența constă în faptul că bibliotecă de masă a fost o instituție ideologică în slujba unui partid având scopul de a pune la dispoziția cititorilor fondurile deținute, 60% din care o constituia literatura social-politică.

Bibliotecă publică prin însăși esența ei trebuie să fie accesibilă tuturor categoriilor de cititori indiferent de orientarea politică, religioasă sau de alt fel, momente care și-au găsit oglindire în toate cele trei ediții ale manifestului UNESCO cu privire la bibliotecă publică. Scopul principal al bibliotecii publice este de a facilita accesul patronilor la informație indiferent de locul unde este stocată aceasta.

Bibliotecă publică este și trebuie să fie orientată la necesitățile de informare ale individului, dar și ale societății în întregime. Scopul principal al Bibliotecii publice nu mai este educația (există alte instituții mai în drept să o facă: școala, familia, biserica) și nici dirijarea lecturii. Promovarea informației trebuie să fie în centrul atenției și nu numai folosind resursele informaționale deținute de bibliotecă, dar și cele aflate în alte biblioteci și chiar în alte țări.

În virtutea tradițiilor și a educației noi suntem mai mult custozi ai cărților și periodicilor și mai puțin promotori ai informației. Anume aici trebuie făcută schimbarea și introducerea noilor tehnologii informaționale înclină treptat centrul de greutate în favoarea informației, dar mult prea încet, iar frâna principală o constituie mentalitatea bibliotecarilor dictată de mai mulți factori, dar și de conservatorismul care ne caracterizează profesia.

Este mult de muncit pentru a schimba imaginea bibliotecii și a bibliotecarului în societate.

Societatea cunoaște foarte puțin despre bibliotecă și bibliotecar, despre resursele și activitatea acesteia și nici nu este pregătită pentru a înțelege și aprecia rolul și locul bibliotecii în comunitate cu atât mai puțin să apere bibliotecă și să-i ajute la rezolvarea problemelor.

Procesul de colaborare a bibliotecii cu organele puterii este nesemnificativ. Reprezentanții puterii nu văd un partener în persoana bibliotecarului, nu consideră necesar de a-și face publică activitatea. Bibliotecile publice din SUA, de exemplu, dețin rapoarte de activitate financiară ale municipalităților, unde este lămurit cum și în ce scopuri a fost cheltuit fiecare bănuț public.

Pe de altă parte bibliotecarii nu întotdeauna pot demonstra convingător necesitatea unor proiecte de lungă durată și se limitează la unele activități de o singură dată, de la caz la caz.

Se impune existența unor proiecte de stat (dar nu numai pe hârtie) pentru construirea unor spații pentru biblioteci, pentru modernizarea bibliotecilor, pentru informatizare etc. Este clar că o primărie oricât de prosperă n-ar fi, și exemplul este primăria Chișinău, nu poate face față cu forțe proprii unor proiecte costisitoare.

Poate este timpul să reanimăm câte ceva din tradițiile vechi, dar și să preluăm niște idei noi de la colegii de peste hotare: precum societățile „Prietenii bibliotecii”, „Prietenii cărții”, Fundații ale bibliotecilor, consiliile ale cititorilor etc.

Peste hotare aceste structuri se bucură de mare popularitate și aduc un aport considerabil la creșterea prestigiului bibliotecii.

Fundația Bibliotecii Publice Boston în zece ani de activitate (fondată în 1992) a adunat peste 54 milioane dolari care au fost folosiți în special în scopul diversificării serviciilor oferite beneficiarilor.

Bibliotecile n-au reușit să atragă suficient atenția personalităților politice și a reprezentanților bussinelului.

În majoritatea materialelor de promovare a Bibliotecii Publice Boston figurează într-un context sau altul numele primarului orașului. La remarca mea că acestea pare a fi un fel de publicitate propră mi s-a răspuns: cauza este reciprocă, pentru că nu există persoană care să susțină și să promoveze mai bine biblioteca decât o face primarul.

Evoluția biblioteconomiei din Moldova este puternic influențată și de contactul cu lumea exterioară. În ultimii ani bibliotecile din Chișinău, poate mai rar cele din alte localități, au fost gazdele a numeroși specialiști din domeniu de peste hotare. Pe de altă parte bibliotecarii din Moldova participanți la conferințe internaționale, întruniri și instruirii de nivel internațional și național, vizite de studiu și documentare, proiecte de colaborare, au venit cu noi idei care au influențat în mare parte schimbarea din bibliotecile noastre. Este înțelept să înveți din greșelile altora, iar contactul cu lumea profesională exterioară ne poate ajuta să evităm unele greșeli și să salvăm importante resurse umane și materiale necesare experimentărilor.

Un imbold pentru evoluție îl reprezintă și Școala de Biblioteconomie care în ultimii doi ani a fost scena unor importante manifestări de instruire cu participarea unor personalități notorii ale domeniului atât de nivel național, cât și internațional.

Oricâte scuze și argumente n-am căuta pentru a justifica mersul lent al schimbărilor în bibliotecile noastre un lucru va trebui să ne fie clar: aceste schimbări nu pot fi gândite decât în contextul dezvoltării societății, dar și a erei informaționale. Manifestul IFLA despre Internet aprobat de către Biroul Executiv IFLA la 27 martie 2002, susține că asigurarea accesului liber la informație, indiferent de mijloacele folosite și de hotarele geografice este sarcina principală a profesiei.

În Internet sunt accesibile multe resurse prețioase, dar sunt și resurse de proastă calitate, care uneori induc în eroare sau chiar insultă bunul simț, motiv pentru care IFLA cheamă bibliotecarii să pună la dispoziția beneficiarilor informații și resurse, învățându-i totodată metodele calitative și efective de lucru cu Internetul și cu informația electronică. Iar posibilitățile și ritmurile impuse de informatizare sunt de-a dreptul fascinante. Pentru a argumenta această idee voi aduce drept exemplu etapele principale de digitalizare a Bibliotecii Congresului.

1990	Se face conectarea la Internet;
1992	Prima expoziție on-line;
1993	Primele încercări de a răspunde întrebărilor prin poșta electronică;
1993	Acces Internet la Catalogul on-line;
1994	Primul WEB Site al Bibliotecii Congresului;
1995	Începe Proiectul Colecției Digitale Memoria Americii;
1995	Site-ul Legislativ Thomas;
2000	WEB Site Bibliotecile Americii;
2002	Serviciul Ask a Librarian (Întrebă bibliotecarul);
2002	Proiectul Colaborativ de Referințe Virtuale „Question Point”.

După 12 ani (practic cât durează reforma bibliotecară în Moldova)

- Biblioteca Congresului www.loc.gov
- 99% din cărțile Bibliotecii Congresului aproximativ 27 milioane cărți, chiar și monografiile mai vechi, sunt reflectate în catalogul on-line.
- Catalogul on-line poate fi accesat prin Internet în orice țară, de orice persoană care posedă un computer conectat la Internet (www.catalog.loc.gov).
- Colecția „Memoria Americii” www.memory.loc.gov care cuprinde peste 7 milioane u.p.
- Calendarul evenimentelor www.loc.gov/loc/events
- Proiectul colaborativ referințe virtuale „Question Point” (www.questionpoint.org) www.oclc.org/cont-acts
- Expoziții (galerie on-line) www.loc.gov/exhibitions

În Moldova se impune o nouă concepție privind servirea utilizatorului reieșind din noile misiuni ale bibliotecii și dictate de modernizarea tehnologiilor informaționale. Iar la baza acestei concepții va fi la sigur promovarea informației.

În martie 2002 revista “American Libraries” publică următoarele date: Potrivit rezultatelor unui sondaj la întrebarea „Unde te adresezi în primul rând când cauți răspuns la o întrebare sau ai nevoie de o informație?”, la sfârșitul lunii decembrie anul 1998, 25% din respondenți au răspuns că se duc la biblioteca publică și 23%, că încearcă să găsească răspuns în Internet. Aceeași întrebare pusă în iunie 2000 releva o schimbare radicală: 35% încearcă mai întâi Internetul și numai 12% se duc la biblioteca publică. Este foarte clar că această tendință va continua să crească în favoarea Internetului. Internetul este o sursă de informare foarte vastă, dar foarte complexă și dificilă în folosire. Chiar și o cercetare foarte bună acoperă doar 1/3 din datele care pot fi

găsite pe WEB. Potrivit lui Steve Coffman, unul dintre liderii domeniului referințe virtuale, sondajele arată că 20% dintre persoanele care efectuează cercetări Internet au probleme de regăsire a informației.

La conferința anuală ALA de anul trecut o temă de mare interes a fost „Viitorul serviciilor de referință”. „Noi putem fi ultima generație care livrează referințe gata”, spunea Joe Janes (Information School, University of Washington), pornind de la ideea că bibliotecarii de referință nu mai sunt așa de ocupați cum obișnuiau să fie. S-a vorbit despre faptul că numărul de referințe este în descreștere.

Așa cum beneficiarii și, în special, studenții petrec mult timp folosind diverse mecanisme on-line, bibliotecarii trebuie să-și regândească resursele și posibilitățile. Preocuparea este justificată. Potrivit statisticilor 57% din populația statului Massachusetts au acasă computere, 90% dintre copiii: de 5-17 ani folosesc computerul.

În ultimii ani în SUA se experimentează pe larg posibilitățile referințelor virtuale. Pretutindeni în țară au avut loc zeci de conferințe, seminare, workshop-uri și chiar videoconferințe etc. axate pe această temă.

Rezultatul acestor căutări s-a materializat în două Proiecte care au la bază referințele virtuale.

„Reference service 24/7” – este un proiect metropolitan cooperativ, sponsorizat de Programul Federal “Library Services and Technology Act” și administrat de Biblioteca de Stat din California. Participă în special bibliotecii din SUA, dar aderă și bibliotecii din alte țări. Pachetul de participare – aproximativ 8 mii \$, aici inclusă fiind și instruirea personalului antrenat în referințe virtuale.

Proiectul „Question Point” este un Proiect colaborativ al BC și OCLC și acoperă domeniul referințelor virtuale la nivel global. Participanți sunt peste o sută bibliotecii din SUA și din alte țări. Costul pachetului – 12 mii \$.

Răspunsurile la întrebări sunt bazate pe resursele on-line. În cazul când resursele on-line nu sunt suficiente, sunt folosite resursele tradiționale. Serviciile de referințe virtuale sunt livrate prin pagina WEB a bibliotecilor membre. Prin aceste proiecte bibliotecile au ieșit în competiție directă cu provaiderii care comercializează informația și concomitent oferă servicii pe care alții nu le pot oferi – asistență profesională la navigarea în Internet.

Avantaje

Prin acest proiect a fost practic redefinit rolului bibliotecilor și a bibliotecarilor în era Internet.

- Folosirea în comun a resurselor și personalului implicat în livrarea serviciilor de referințe;
- Posibilitatea de a instrui beneficiarii cum să folosească bazele de date on-line, cum să-și perfecționeze strategiile și metodele de căutare;
- Dispariția conceptului tradițional de timp și spațiu. Proiectul face informația accesibilă tuturor rezidenților 24 ore, 7 zile pe săptămână indiferent de programul bibliotecii sau de locul unde se află utilizatorul;

- Permite bibliotecilor mici cu resurse limitate să acorde același nivel de referințe și aceeași calitate ca și bibliotecile mari;
- Utilizatorul nu trebuie să vină la bibliotecă pentru a obține informația;
- Feedback-ul cu cititorii;
- Posibilitatea de a discuta cu utilizatorul (folosind chat-ul) permite bibliotecarului să înțeleagă mai bine specificul întrebării.

Accesibilitatea Internetului a schimbat căile prin care se pune la dispoziția patronului serviciile de referință. În situații controlate, când Internetul este folosit în bibliotecă, patronii au întotdeauna la dispoziție un bibliotecar instruit, disponibil să-i ghideze prin marea de informații, pentru că un patron începător în ale Internetului poate să caute ore în șir și să nu găsească nimic.

Disponibilitatea unei convorbiri on-line cu un profesionist va spori eficiența serviciilor de referință pentru utilizatorii care fac cercetarea în afara bibliotecii sau în afara orelor de program ale acesteia.

Bibliotecarul are șansa de a fi un ghid crucial la intersecția dintre necesitatea de informare și resursele calitative care nu sunt ușor accesibile pentru utilizatorii individuali.

„Reference Services 24/7” este considerată una dintre cele mai importante inițiative de bibliotecă după apariția catalogului on-line. Cum se folosește „Reference Services 24/7”? Se accesează pagina WEB a unei bibliotecii care face parte din proiect și se face click pe iconița „Connect with a librarian”.

(Preocupări recente)

Se lucrează asupra constituirii unei rețele a specialiștilor pe subiecte destinată să suplimenteze informațiile generale disponibile bibliotecarilor de referință.

Adrese:

www.questionpoint.org

www.oclc.org/contacts

www.247.ref.org

Pe parcursul anului curent vom încerca să organizăm niște activități de instruire care să aducă mai multă lumină în ceea ce privește domeniul activității de referință și, în special, al referințelor virtuale.

Este clar că o bibliotecă luată separat nu-și poate permite luxul unui parteneriat cu „proiectul „Reference service 24/7” sau „Question Point”. Pentru un consorțiu de bibliotecii, poate chiar consorțiul EBSCO ar fi o tentație mare. Pentru început însă bibliotecile noastre ar putea folosi posibilitățile oferite de aceste două proiecte și, în special, de rețeaua de referințe globale „QP”, pentru că, deși organizatorii dau preferință întrebărilor venite din partea bibliotecilor partenere, ei nu refuză să răspundă și la întrebările cu adevărat de valoare care vin din partea beneficiarilor din întreaga lume.

Data fiind primirea informației accesibilă nouă și, mai ales, accesul la bazele de date de valoare, posibilitățile oferite de proiectele sus-numite ar fi, indiscutabil, de mare interes.

Sunt desigur probleme greu de rezolvat, dar cel puțin știm ce avem de făcut. Să vedem cine va fi primul?

Vera OSOIANU

STAREA BIBLIOTECILOR PUBLICE DIN ROMÂNIA

- O radiografie a anului 2001 -

STATISTICA DE BIBLIOTECĂ ÎN ROMÂNIA

Perioada anilor 1998-2002 a fost favorabilă unor schimbări majore în ceea ce privește statistica de bibliotecă, modul de colectare și de comunicare a datelor, dezvoltarea indicatorilor de performanță și utilizarea lor în evaluare, promovarea unei terminologii unitare, practicarea comparațiilor.

Caracterizarea etapei

- s-a desfășurat o activitate susținută de colectare și comunicare a datelor statistice;
- s-a trecut la colectarea în sistem automatizat a datelor statistice;
- este adoptat și se utilizează standardul *ISO 2789 pentru Statistică de Bibliotecă*;
- se utilizează standardul *ISO 11620 pentru Măsurători și Indicatori de Performanță*;
- s-a desfășurat un program special de cercetare pentru statistică de bibliotecă și indicatori de performanță: *Performanțe Românești în Bibliotecile Publice - PROBIP 2000*;
- din 1998 România participă la *Proiectul European LIBECON pentru statistică de bibliotecă*;
- *Comisia Națională a Bibliotecilor*, organism nou creat, prevăzut de Legea Bibliotecilor, are atribuții speciale în ceea ce privește statistica de bibliotecă și evaluarea performanței;
- în asociațiile profesionale (ANBPR, ABIR, ABIDOB, ABBNR) există comisii de statistică coordonate de *Comisia de Statistică a Federației Asociațiilor de Bibliotecari din România*;
- există preocupări constante din partea asociațiilor de bibliotecari pentru adaptarea statisticii de bibliotecă la schimbările apărute în biblioteci;
- datele și informațiile statistice se utilizează tot mai mult în managementul de bibliotecă.

Ce avem la dispoziție?

Avem date statistice care acoperă:

- toate tipurile de biblioteci publice în perioada 1991-1999, 2001;
- bibliotecile universitare și Biblioteca Națională a României în anul 2001;
- bibliotecile publice din țările UE și CEE în anul 2000.

Avem instrumente de colectare a datelor statistice:

- modulul de statistică integrat softului de bibliotecă TINLIB;
- Caietul de evidență a activității de bibliotecă și Registrul de Mișcare a Fondurilor adaptate etapei actuale.

Avem măsurători și indicatori de performanță specifiți:

- indicatorii de performanță principali (17) se utilizează la nivel național pentru evaluarea și compararea activității bibliotecilor publice.
- indicatorii de performanță secundari (12) se utilizează la nivel local, de către fiecare bibliotecă publică pentru o evaluare mai aprofundată a activității.

Unde ne aflăm?

Prin etapele parcurse, în România s-a realizat:

- adaptarea statisticii de bibliotecă la stadiul actual de dezvoltare al bibliotecilor;
- armonizarea statisticii de bibliotecă cu cerințele standardelor internaționale;
- utilizarea statisticii ca instrument managerial;
- îmbunătățirea standardizării și ridicarea standardelor.

PRINCIPALELE MĂSURĂTORI DE PERFORMANȚĂ (1999, 2001)

Resursele de care au dispus bibliotecile publice în anul 2001 pun în evidență tendințele care s-au manifestat.

S-a constatat *o scădere a numărului de biblioteci publice* (2.814) față de anul 1999 cu 70. Acesta a fost un fenomen frecvent întâlnit în mediul rural unde din lipsa fondurilor pentru salarizarea personalului s-au închis temporar ori s-au desființat biblioteci comunale.

Numărul punctelor de servicii (3.190) a crescut cu 33 prin înființarea de filiale noi sau puncte de împrumut în satele aparținătoare comunelor.

Decalajul între tipurile de biblioteci publice este foarte mare. Pentru bibliotecile județene revine un punct de servicii la 33.000 locuitori, pentru bibliotecile municipale și orașenești la 16.000 locuitori, iar pentru bibliotecile comunale la 3.779 locuitori.

Colecțiile bibliotecilor publice au crescut cu 907.439 totalizând 49.348.344 documente.

Cauzele principale ale acestei creșteri sunt achiziția sporită de documente și cantitatea mică de documente eliminate.

Dacă analizăm structura colecțiilor după categoria documentelor pe care le conțin: 98,72% sunt cărți și publicații seriale, 0,14% manuscrise, 0,62% documente audiovizuale, 0,1% CD-ROM-uri, 0,48%

alte documente. Această structură pune în evidență caracterul tradiționalist al colecțiilor.

Achiziția de documente (1.040.752) a înregistrat o creștere de 247.137 documente. Este un fapt apreciabil. Tendința a fost mereu crescătoare în ultimii 12 ani, chiar dacă creșterile au fost mici. Principalele cauze ale creșterii sunt: preocuparea bibliotecilor de a găsi și alte surse de finanțare în afară de cele de la buget; Programul Ministerului Culturii și Cultelor de dotare cu carte a bibliotecilor publice; obținerea de fonduri din proiecte.

12,78% din fondurile destinate achiziției au provenit din alte surse de finanțare decât cele bugetare.

Proporția în care au fost achiziționate diferitele categorii de documente diferă de proporția în care sunt ele reprezentate în colecții: 77,94% sunt cărți și publicații seriale, 0,6% manuscrise, 1,03% documente audiovizuale, 0,15% CD-ROM-uri, 0,64% alte documente.

Accentul se deplasează vizibil și spre asigurarea altor surse de informare în afara celor pe suport de hârtie: documente audiovizuale și documente electronice.

Personalul bibliotecilor a fost de 5.257 angajați din care 4.475 bibliotecari, 66 informaticieni și 716 alt personal.

Față de anul 1999 numărul personalului angajat **a crescut** cu 276 din care 95 bibliotecari și 18 alt personal.

Resursele financiare (15.001.176 Euro) au crescut cu aproape 50% și au fost asigurate în proporție de 97% din finanțare bugetară. 89,45% au fost folosite pentru cheltuieli curente și 10,55% pentru cheltuieli de capital. În cadrul cheltuielilor curente, ponderea cea mai mare o au cheltuielile de personal 72,85%. Doar 10,39% reprezintă cheltuielile pentru achiziții din totalul existent pe țară.

Facilități și Servicii

Conform chestionarului LIBECON s-au reținut trei aspecte:

Procentul din stoc oferit în acces liber (73,8%) a crescut cu 9%.

Procentul ridicat îl dau bibliotecile comunale în care 96,4% din fond se află în acces liber. Bibliotecile municipale și orășenești oferă 79% din fond în acces liber iar bibliotecile județene doar 42,1% pentru că aici se manifestă și o acută lipsă de spațiu.

Procentul de înregistrări catalografice în sistem automatizat (9,11%) a fost în creștere cu 1,3%.

Anul 1992 a fost primul an în care a început constituirea bazelor de date în bibliotecile județene și s-au realizat 0,23% înregistrări din totul existent pe țară.

În zece ani creșterile au fost constante dar numai în bibliotecile județene care au dispus de tehnică de calcul.

Stațiile de lucru pentru utilizatori (288) au crescut cu 189.

Pentru România, în condițiile economice și financiare ale acestor ani, este bine că există o creștere și lucrurile se mișcă în sensul bun.

În 1993 existau doar 3 stații de lucru pentru utilizatori, iar acum tot mai multe biblioteci municipale și orășenești dar și comunale dispun de calculatoare și de acces la Internet.

Din cele 288 stații de lucru, 114 sunt conectate la Internet. Conform Legii, bibliotecile au rol strategic în dezvoltarea societății informaționale și programele care se vor stabili, în funcție de strategia națională adoptată, vor asigura tehnologia necesară îndeplinirii acestui "rol".

Utilizare și Utilizatori

Utilizatorii înscriși (2.046.676) au reprezentat 9,12% din populația țării, **în scădere** cu 22.335 față de anul 1999. Această scădere s-ar putea explica prin faptul că începând cu anul 2001 bibliotecile publice au trecut la eliberarea unui *permis unic*, valabil la toate punctele de servicii, eliminându-se astfel "înscririle multiple". Permisul are valabilitate 5 ani.

Tranzacțiile de împrumut (36.324.232) au crescut cu 1.166.893. Sub acest aspect anul 2001 a fost un an bun. Utilizarea bibliotecilor pentru împrumutul documentelor este mare.

Vizitele la bibliotecă (16.890.884) au crescut cu 937.885. Ele includ atât utilizarea directă a bibliotecii, cât și utilizarea de la distanță prin telefon, fax, poștă. Foarte puține biblioteci au pagină Web și nu există încă deprinderea contorizării acestor vizite.

CONCLUZII

- resursele alocate bibliotecilor sunt insuficiente;
- facilitățile și serviciile oferite sunt adecvate dar insuficiente;
- utilizarea bibliotecilor este în creștere;
- impactul bibliotecilor în societate sub aspectul numărului de utilizatori nu este suficient de mare;
- majoritatea bibliotecilor utilizează o metodologie unitară de colectare și raportare a datelor statistice;
- se dezvoltă un management bazat pe instrumente de evaluare;
- s-au parcurs etape importante în adaptarea statisticii de bibliotecă la stadiul de dezvoltare al bibliotecilor;
- armonizarea cu practicile internaționale este în mare parte realizată;

Doina POPA,
președinte

Comisia de Statistică F.A.B.R.

BIBLIOGRAFIA MOLDOVEI LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XXI-LEA

Bibliografia este memoria unui neam, oglinda celor realizate de un popor de-a lungul anilor pentru ca odată apărută să conserveze informațiile valoroase și necesare în timp și spațiu.

Bibliografia este un mijloc eficient de informare rapidă și completă în munca științifică. E o muncă intensă, e o creație continuă acest domeniu de activitate. Și cei ce îmbrățișează bibliografia au parte de o satisfacție colosală, înțeleg într-un mod deosebit rostul informării și documentării.

Așa e destinul nostru – dispar manuscrise și tipărituri rare, ne părăsesc cei ce știu informații unice despre acestea. Și numai datorită bibliografilor suntem la curent cu zestrea noastră rămasă, prădată sau nimicită și putem da răspuns lumii de unde venim, cine suntem, ce destin ne paște.

Anul 2000 a încheiat o etapă milenară în munca de acumulare și înregistrare a informațiilor despre scrisul în spațiul carpato-danubian-nistean, despre tradițiile cărțurărești, biblioteconomia și bibliografia neamului nostru, cât și marii înaintași în ale cărții.

E îmbucurător faptul că în primii 2-3 ani, în pofida mizeriei și înjosirii materiale și spirituale, bibliografia practică, teoretică și didactică și-a luat un start promițător. Poate că au influențat binefăcător jubileul de 170 de ani ai Bibliotecii Naționale, 125 de ani ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, 10 ani ai Bibliotecii ASEM, 45 de ani ai Camerei Cărții.

Apare mai operativ, la un nivel științific și artistic sporit „Bibliografia Națională a Republicii Moldova” – principala ediție a Camerei Cărții R.M. E bine venit anuarul „Imaginea Republicii Moldova în străinătate” inaugurat de Biblioteca Națională. După un cuvânt introductiv „Biblioteca Națională și imaginea Țării” urmează compartimentele: „Republica Moldova în enciclopedii și dicționare”, „Moldova în Internet”, „Politică”, „Economie”, „Cultură”, „Guguță pe meridianele lumii”, „Dumitru Fusu pe scena europeană”, „Basarabeni în lume”, „Sport” și multă altă informație. Printre cele mai valoroase se numără și compartimentul „Bibliografie”.

În acești ani au apărut 3 fascicule ale „Calendarului Național”. E o ediție unică, care cuprinde date despre personalitățile și evenimentele de valoare din spațiul românesc și din întreaga lume. E calendar, dar și dicționar bibliografic specific. Bibliografia selectată pentru articolele respective face cinste oricărei instituții și merită să fie inclusă în circuitul universal.

Bibliografia curentă își are rostul și beneficiarii săi. Un ajutor colosal pentru savanți și specialiști bibliologi și bibliografi îl constituie însă bibliografia retrospectivă, în primul rând repertoriile și cataloagele. Și în această privință în doi ani au apărut câteva lucrări de o incontestabilă valoare – rezultatul muncii de decenii.

În anul 2002 la Editura „Epigraf” a apărut monografia bibliografică „Presa basarabeană de la începuturi până în anul 1957. Catalog”. Lucrarea a fost pregătită sub auspiciul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și Bibliotecii Publice „M.V. Lomonosov”. Pentru prima dată sunt incluse publicațiile periodice apărute pe teritoriul Basarabiei de la 1812 încoace și publicațiile periodice basarabene din străinătate în limbile rusă, română, germană, franceză, bulgară, găgăuză etc.

S-a lucrat mult, se perfecționa metodologia, au fost consultate bibliografia periodicelor pentru anumite perioade și domenii. Cercetările au fost intensificate și rotunjite de acum la începutul secolului actual cu participarea lui Ion Dron. Dinamismul și competența sa au făcut ca lucrarea să fie discutată la catedra de biblioteconomie și asistență informațională și cea de jurnalism, el i-a atras pe savanții universitari Gheorghe Palade și Silvia Grosu să scrie studiul introductiv.

Cineva poate să pună în discuție că descrierea unor publicații (1659 la număr) nu s-a făcut pentru toată perioada de apariție, că au fost preluate informații din bibliografiile altor țări. Dar ce avem noi acum aici la noi? Doamne, câte cărți și publicații periodice în limba neamului au fost nimicite și în perioada țaristă și în perioada sovietică!

Bibliografia propriu-zisă executată cu dăruire, partea textuală, cele 8 indexuri auxiliare, lista surselor bibliografice, abstractele în alte limbi fac din această lucrare o realizare de vârf a bibliografiei noastre naționale.

Catalogul „Presa basarabeană de la începuturi până în anul 1957” creează o imagine aproape completă a procesului de jurnalism basarabean și va deveni o ediție informativă de primă importanță pentru istorici, bibliologi, literați, specialiști în diferite domenii.

O altă carte ce stârnește toată admirația este „Cartea românească în colecțiile Muzeului Național de Istorie a Moldovei 1683-1918. Catalog”, apărută în 2002. Autorii acestei prestigioase lucrări sunt Maria Danilov, Ana Grițco, Lidia Malahov. A apărut în colecția „Biblioteca Tyragetia”.

„Cartea, într-un muzeu de istorie se regăsește cu toate ipostazele epice pe care le-a declanșat raportul dintre operă și eveniment, – scrie, în Argument, Nicolae Răileanu, directorul general al Muzeului Național de Istorie a Moldovei. – Privită ca izvor istoric, mai întâi, ea a consemnat adevărul mântuitor al neamului nostru: conștiința unității naționale”.

Muzeul Național de Istorie a Moldovei, deținător al unor valoroase colecții de patrimoniu, a acumulat pe parcursul a două decenii (după anul 1983), a întreprins în anii din urmă diverse activități orientate spre valorificarea și punerea în circuitul științific informațional, prin editare, a unor importante studii de autentică valoare.

Colecția fondului de cărți a atins cca 15 mii de unități, între care majoritatea este cartea străină, cea națională constituind doar 11 la sută pentru perioada anilor 1683-1918.

Catalogul cuprinde descrierea bibliografică a 252 volume (230 titluri). Valoarea acestei colecții o constituie cartea românească veche, provenită din marile centre ale tiparului românesc: Sibiu, Brașov, București, Iași, Craiova, Blaj, Chișinău, Suceava, Cernăuți, Râmnic etc.

De mulți ani o cunosc pe dna Maria Danilov, stăpânită de harul cercetării cărții românești, de o documentare excepțională și cumsecădenie deosebită. Citesc studiile sale frumoase și scrise din sentimente patriotice. Anume cu un „Studiu introductiv” semnat de dna Maria începe această carte elegantă. Domnia sa analizează în două compartimente – „Cartea românească veche 1683-1830” și „Cartea românească modernă 1830-1918” – răspândirea și destinul acestor tipărituri în Moldova dintre Prut și Nistru. Acest studiu e un elogiu adus cărții noastre naționale.

Apoi urmează descrierea în ordine cronologică a tipăriturilor urmând tradiția marilor noștri înaintași Alexandru Odobescu, Ioan Bianu, Nerva Hodoș, Alexandru David, Paul Mihail.

Catalogul constituie un document despre comunitatea etnică, istorică și lingvistică a românilor din cele 3 Țări Românești, despre continuitatea culturală și spirituală prin scris și carte.

Cu barbarie și cruzime cinică la retragerea trupelor sovietice în iulie 1941 și în primii ani postbelici au fost nimicite bibliotecile de carte românească, fapt continuat de conducerea bodiulistă la începutul anilor '60 ai secolului trecut când au fost închise mănăstirile și majoritatea bisericilor. Puținele exemplare au fost trecute la index, interzise pentru a fi folosite și citate. Dar aceste cărți și publicații periodice tipărite la Chișinău, Belgrad, Ismail, Bălți, Hotin și alte centre județene prezintă astăzi o sursă deosebit de importantă pentru savanți.

La începutul anilor '90 ai secolului trecut, dl Ion Șpac a purces la depistarea și descrierea conținutului periodicelor basarabene interbelice. Anul trecut așteptarea îndelungată a savanților, bibliografilor, oamenilor de cultură a fost răsplătită: la Editura Pontos, Chișinău, într-o prezentare artistică și poligrafică excelentă a apărut cartea dlui Ion Șpac „Revista Viața Basarabiei 1932-1944. Cercetări bibliografice”. Este vorba de cea mai solicitată revistă basarabeană din trecut și de astăzi.

Structura, studiul introductiv, bibliografia propriu-zisă (3232 descrieri bibliografice), indexurile auxiliare (de nume, de termeni geografici și etnografici, de criptonime și pseudonime parțial identificate, alfabetic al periodicelor prezentate în revistă) fac această lucrare drept model de realizare științifică și metodologică la acest început de secol. Iar cercetările „Ecouri în «Viața Basarabiei» (6 la număr, de altfel seria continuă la „Literatura și arta” în 2003) sunt destul de bine venite pentru studierea profundă a jurnalismului basarabean. Sunt pregătite pentru tipar bibliografiile revistelor „Din trecutul nostru”, „Arhivele Basarabiei”, „Cuvânt moldovenesc”, „Luminătorul” ș.a.

Au fost editate bibliografiile ale colaboratorilor unor universități, unor biblioteci, chiar și bibliografiile ale autografelor pe cărți. Au fost editate biobibliografiile consacrate unor savanți de renume, scriitori. Socot că principalul într-o biobibliografie este enumerarea operelor persoanei respective, a literaturii despre viața și activitatea ei. Aceasta e averea savantului sau literatului. Dar în ultimul timp în unele bibliografii personale sunt reproduse zeci și zeci de fotografii, prin aceasta atenția beneficiarului se îndreaptă la iconografie-album și nu la bibliografie, care constituie știința sau operă artistică. Ca și în monografii (și nu în albume) iconografia trebuie să joace un rol auxiliar.

Trec anii. Unii bibliografi cu experiență părăsesc munca anevoioasă și mult folositoare. Vin alții cu noi viziuni, cu o altă pregătire. Dar se impune continuitatea domeniilor și temelor abordate de predecesori. Am fost îndemnat să continui cele 2 volume „Istoria, arheologia, etnografia Moldovei” (1973, 1982), care includ literatura sovietică a anilor 1918-1980.

La sfârșitul anului trecut (pe foaia de titlu – 2001) a apărut monografia noastră „Istorie, arheologie, etnografie 1981-2001. Contribuții bibliografice”. Redactor responsabil este Gheorghe Rusnac. Am scris intens de unul singur, cu durere în inimă și speranța satisfacerii, 480 p. format mare în limbile română și engleză, (6563 descrieri bibliografice). Moldova istorică a lui Ștefan cel Mare și Sfânt a încetat odată cu anexarea Basarabiei de către Rusia. Documentele în diferite limbi, denumirea compartimentelor, studiul introductiv sunt o expresie vie a poziției istoricilor onești. E o mărturie pentru urmași cum suntem noi astăzi și care e atitudinea noastră față de trecutul, prezentul și viitorul acestui pământ mult pătimit. Cartea a apărut doar în 50 de exemplare la Centrul editorial al USM. Exemplare au fost trimise la marile biblioteci din România, la Biblioteca Congresului SUA, în alte centre.

Mi-am făcut datoria de istoric, bibliograf și profesor. Poate că marile biblioteci vor continua valoroasele bibliografii „Lumea animalieră a Moldovei”, „Sănătatea Moldovei”, „Viticultura Moldovei” ș.a.

Ion MADAN

PARTICULARITĂȚILE ACTIVITĂȚII PUBLIC RELATIONS ÎN BIBLIOTECĂ

Imaginea pozitivă a bibliotecii se formează mai întâi de toate prin calitatea servirii utilizatorilor, prestării serviciilor, evitării conflictelor dintre bibliotecă și beneficiarii ei. Pentru afirmarea bunei reputații și a atitudinii favorabile față de bibliotecă a instituțiilor administrative locale, organizațiilor obștești, mass-media, partenerilor și concurenților bibliotecii un rol important are activitatea bibliotecii în vederea stabilirii relațiilor publice – “public relations”.

Termenul *Public Relations* se traduce ca “relații cu societatea”, “relații cu populația, cu publicul” fapt care redă eronat sensul său, deoarece “societatea” este o noțiune extinsă, iar termenul “relații” nu are elementul determinativ, care de regulă însoțește permanent această caracterizare. Din această cauză, după exemplul majorității publicațiilor la care se face referință la forma anglofonă a acestui termen, sau se utilizează abrevierea PR, vom utiliza și noi această semnificație.

Public Relations (PR) – reprezintă o activitate orientată în vederea formării imaginii de afacere prin recurgerea la surse veridice și operative de informații, constând într-un complex de procedee concrete și planificate în vederea creării unei atmosfere de înțelegere reciprocă dintre instituție și mediul extern [3, P.70]. Pe măsura democratizării vieții sociale, pe de o parte, și a dezvoltării economiei de piață, pe de altă parte, importanța PR sporește. Succesul oricărei organizații este într-o continuă dependență de măsura în care este recunoscută de diverse categorii de cetățeni, ale căror opinii influențează proiectele guvernamentale, soluționarea problemelor sociale, susținerea unor instituții care au importanță asupra dezvoltării regionale și a țării în ansamblu. Toate acestea se referă în deplină măsură și asupra bibliotecilor care trebuie să-și planifice și să-și orienteze continuu activitatea în vederea afirmării unei imagini favorabile. Numai bibliotecile de largă publicitate au șanse să beneficieze de susținerea financiară din partea structurilor administrative și de afaceri, să conteze pe diverse propuneri din partea editurilor și librăriilor, precum și participarea la proiecte de cercetare și desfășurarea unor programe culturale.

Totodată, activitatea PR în sfera bibliotecară are anumite particularități. Mai întâi de toate, în conștiința colectivă există stereotipul despre simplitatea lucrului de bibliotecă. Chiar și cei mai competenți cititori cunosc numai unele procese de lucru ale bibliotecii. Dealtfel, cu cât mai operativ aceștia sunt deserviți cu literatură și alte servicii, cu atât mai simplu li se pare lucrul de bibliotecă. Din această cauză

intenția bibliotecilor de a mări volumul investițiilor și statelor, trezește anumite nedumeriri. În încercarea de a găsi o soluție benefică întru a depăși această situație, Bob Usherwood [2] și-a intitulat lucrarea sa despre PR „Biblioteca vizibilă”, accentuând prin însuși titlul ei faptul că instanțele administrative și majoritatea populației nu cunosc pur și simplu esența problemelor specifice bibliotecii.

Noile condiții nu au simplificat ci, din contra, au complicat mai mult procesele tehnologice ale bibliotecii. Este în deplină formare imaginea de “bibliotecă virtuală” care va înlocui pe cea prezentă. Sunt tot mai frecvente afirmațiile despre eventuala înlocuire a culturii cărții prin cultura ecranului. Chiar cei mai fideli cititori care nu împărtășesc pe deplin aceste opinii, sunt de părerea că tehnologiile informaționale simplifică munca bibliotecarilor, însă odată cu diversificarea posibilităților de deservire, acestea complică mai mult procesul de lucru.

Există păreri că necesitățile de informare ale populației, adică de servicii de bibliotecă, țin de domeniul “necesităților secundare”, comparativ cu, spre exemplu, asemenea servicii de primă importanță cum ar fi cele medicale, alimentare, de trai. “Bibliotecile sunt utile, dar nu și necesare”, iar acea informație fără de care societatea nu se poate lipsi, este oferită nu numai de către bibliotecă. Anume din aceste considerente bibliotecile și sunt finanțate „din ultimele rezerve”.

În sfera bibliotecilor, ca nicăieri în altă parte, opinia populației despre calitatea servirii depinde nu numai de operativitatea și competența satisfacerii solicitărilor, dar și de nivelul culturii informaționale a cititorilor. Este știut faptul că, cu cât mai rar se adresează un specialist la bibliotecă și deci se orientează mai puțin în fluxul informațional, cu atât este mai predispus să învinuiască bibliotecă de insuficiență de informații necesare. În realitate, însă, materialele solicitate nu pot fi oferite numai din cauza formulării incorecte a cererii.

Procesul de promovare a imaginii bibliotecii, trebuie să cuprindă următoarele:

- corelarea activității ei cu valorile societății democratice și cu drepturile personalității privind accesul liber la informație;
- declararea obligativității de servire a populației;
- elucidarea esenței lucrului de bibliotecă în mediul populației;
- informarea operativă despre toate transformările esențiale produse în sfera activității bibliotecii, menționându-se că acestea sunt menite să îmbunătățească condițiile de servire;
- să nu fie ascunse de populație situațiile de criză, aducându-i-se la cunoștință cauzele acestora și măsurile întreprinse în vederea depășirii lor;
- atragerea populației în susținerea bibliotecii și acordarea de ajutor;
- sporirea nivelului de cultură informațională al utilizatorilor, intercalând prosperarea bibliotecii cu evoluția culturală a cititorilor.

Activitatea PR se bazează pe principiile artei organizaționale și, mai întâi de toate, pe conceperea misiunii și scopurilor principale ale activității și destinației bibliotecii. Misiunea reprezintă cartea de vizită a bibliotecii în mediul populației. Imaginea deja constituită poate influența opinia publică în cazul în care aceasta corespunde cu idealurile utilizatorilor. Specialiștii din domeniul PR menționează că imaginea trebuie să conțină alte reprezentări decât cele legate de activitatea cotidiană și de aprecierile interdependente făcute de utilizatori. Fondurile bibliotecii, sălile de lectură și catedrele de deservire, aparatul de referință, manifestările desfășurate – iată aprecierile determinative oferite de către utilizatori. Informația despre aceste componente poate și trebuie să-și găsească reflectare în ghiduri ale utilizatorilor, care înlesnesc orientarea în sistemul informațional al bibliotecii. Imaginea, însă, se formează în baza altor reprezentări ce reflectă misiunea și obligațiile asumate de bibliotecă.

Imaginea ideală apare mai întâi de toate în concepția administrației și personalului instituției [1; 2]. Din această cauză ea comportă inițial un limbaj profesional, pe urmă apare problema transpunerii ei din limbajul bibliotecar în limbajul utilizatorului. În acest scop sunt examinate toate aspectele activității, modificările survenite în activitatea cotidiană, fiind cercetate particularitățile preferințelor utilizatorilor și fiind găsite procedeele accesibile de difuzare în mediul populației. Odată cu formarea opiniei publice și atragerea atenției față de activitatea sa, biblioteca garantează accesul la informație al tuturor cetățenilor, indiferent de statutul lor social, starea materială și studii. Iar accesul la informație, la rândul său, este legat de gradul de protecție socială și libertate a personalității, asigurarea posibilităților de autoinstruire, lărgirea orizontului profesional și de cultură, coordonarea intereselor persoanei cu mediul exterior.

Biblioteca ce oferă oricărei persoane acces la valorile culturale și științifice disponibile și care oferă căile convenabile de obținere a informației necesare – iată imaginea ideală, pe care tinde să o formeze biblioteca în conștiința diverselor grupe sociale, începând cu reprezentanții instanțelor administrative, instituțiile de știință și cultură, tineretul studios și terminând cu cele mai vulnerabile categorii de cetățeni, care, ori și-au pierdut postul de muncă, ori sunt cu sănătatea precară etc. Anume pentru a realiza acest obiectiv oferind fiecărui cititor materialele necesare, biblioteca trebuie să-și completeze fondurile cu documentele tradiționale și electronice, să creeze sisteme informaționale automatizate, să se conecteze la rețelele locale și globale. Totodată, influențând opinia publică, fiecare bibliotecă concretă tinde să-și manifeste specificul ei și particularitățile proprii.

Activitatea PR, însă, nu poate fi concepută drept politică externă. Succesul ei este determinat de faptul în ce măsură imaginea creată este confirmată prin activitatea curentă de servire și în ce măsură corespund obligațiunile declarate cu realizările concrete. Anume

din acest considerent problema afirmării prestigiului cuprinde toate aspectele activității bibliotecii.

Bibliotecile utilizează în activitatea lor curentă un important arsenal de mijloace PR. Selectarea lor depinde de scopul mesajului și auditoriul căruia este adresat. În activitatea PR sunt acceptate unele reguli generale de colaborare:

- orice mesaj de adresare este precedat de sondarea dispoziției și gradului de informare a auditoriului despre activitatea bibliotecii;
- adresarea se întreține în contextul intereselor și competenței partenerilor din sfera de afaceri;
- relațiile reciproce se stabilesc, de regulă, pe un termen îndelungat;
- informația transmisă este bazată pe fapte veridice și obiective confirmate prin datele activității cotidiene.
- mijloacele PR utilizate în procesul de servire includ:
 - personificarea procesului de servire;
 - lărgirea sortimentului serviciilor prestate;
 - examinarea reclamațiilor.

Personificarea procesului de servire presupune orientarea bibliotecarilor în scopul satisfacerii necesităților unor persoane concrete și disponibilitatea de a cunoaște și înțelege problemele lor, urmată de acordarea ajutorului concret. Pe lângă aptitudinile profesionale de identificare a cerințelor cititorilor și desfășurarea cercetării biblioteconomice, bibliotecarilor li se cer aptitudini de comunicare, precum și afirmare a unor calități cum ar fi empatia, audierea reflexivă, evitarea situațiilor de conflict. Personificarea presupune de asemenea și cunoașterea personală de către bibliotecar a cititorului deservit.

Extinderea sortimentului de servicii, perfecționarea calității și confortului acestora constituie sarcina care determină nu numai prestigiul dar și competitivitatea bibliotecii. La ora actuală soluționarea acestei probleme este legată de îndeplinirea unor multiple și diverse cerințe practice: utilizarea în procesul de servire a resurselor informaționale mondiale, accesibile prin rețele de calculatoare; readresarea corectă a informației în cazul în care biblioteca nu dispune de sursa necesară. Numai cu condiția satisfacerii acestor imperative poate fi afirmată imaginea unei bibliotecii ca instituție ajustată la standardele informaționale mondiale, în pofida afirmațiilor contradictorii despre arhaismul culturii de carte și perspectiva bibliotecilor virtuale.

În sfera soluționării cerințelor nesatisfăcute ale cititorilor sunt prevăzute proceduri tradiționale obligatorii. Însă, de multe ori, rezultatele acestor soluționări nu se aduc la cunoștința beneficiarilor, fapt care se răsfrânge negativ asupra prestigiului bibliotecii. În scopul evitării acestor deficiențe, este necesar de: a explica cititorilor motivul refuzului; a face tot posibilul pentru soluționarea situațiilor de conflict, dacă refuzul este dictat de motive subiective; a efectua politicos o reorientare a cititorilor la bibliotecile specializate și centrele informaționale; a evidenția sistematic și a examina reclamațiile venite în adresa ei; a aduce la cunoștință cititorilor modul în care li se examinează

observațiile sau motivul pentru care nu pot fi îndeplinite; a perfecționa cultura de servire, asigurând eficiența relațiilor reciproce dintre bibliotecar și utilizator.

Printre mijloacele de atragere a atenției față de activitatea bibliotecii și importanța ei ca instituție de cultură și informare se numără: reflectarea publică a rezultatelor activității și a perspectivelor de dezvoltare; participarea la proiectele sociale, culturale și didactice de scară largă; desfășurarea manifestărilor menite să familiarizeze diverse grupe de populație cu valorile general umane. La încadrarea în acțiunile sociale de amploare contribuie cooperarea administrației și a lucrătorilor bibliotecii în activitățile societăților obștești, consiliilor regionale, relația cu uniunile de creație și societățile științifice. O activitate importantă în acest sens o desfășoară asociațiile bibliotecarilor.

Toate evenimentele din viața bibliotecii – expoziții, prezentarea noilor ediții, întâlniri cu personalitățile marcante de cultură și știință, deschideri de cenacluri literare – pot constitui manifestări ale PR. Anume acțiunile propriu-zise constituie baza formării imaginii favorabile. Însă, transformarea respectivelor manifestări în mijloace PR se produce prin respectarea consecutivă a unor condiții:

- actualitatea evenimentului, importanța sa socială, capacitatea de a atrage atenția și de a constitui un pretext informațional pentru jurnaliști;
- informarea detaliată despre manifestarea preconizată, pregătirea conferințelor de presă pentru jurnaliști, press release-uri;
- invitarea programată a oaspeților, inclusiv a reprezentanților administrației, a persoanelor influente, a lucrătorilor de presă.

În intenția de a reflecta activitatea sa, biblioteca recurge la contacte cu jurnaliștii. Contează mai cu seamă relațiile stabilite pe durată mai lungă cu lucrătorii presei și anume cu cei specializați în reflectarea evenimentelor culturale din regiune. Jurnaliștii reacționează atunci când găsesc în propunere un pretext informațional, adică consideră evenimentul de o importanță socială majoră și în mod deosebit, dacă sunt convinși că respectiva informație poate fi adaptată maximal la interesele publicului și la mijloacele de informare în masă.

Textele pentru presă cu un conținut restrâns, elaborate de către lucrătorii bibliotecii, sunt numite *press release*. Volumul acestora nu depășește 1 – 1,5 pagini tipărite. Textul este conceput după principiul piramidei întoarse: începând cu elementele primordiale redată în cel mai restrâns mod și trecând treptat la celelalte aspecte. Press release începe cu alineatul de frunte, semnificația căruia constă în a atrage imediat atenția, cointeressând și intrigând treptat cititorul. În continuare este descrisă activitatea curentă, reflectându-se date care redau esența tematicii mai întâi de toate, iar în al doilea rând aduc argumente convingătoare despre obiectivitatea relatării; în al treilea rând presupune economie de timp la pregătirea înștiințării. Press release-ul își atinge scopul atunci când bibliotecarii dau dovadă de iscusință în redarea importanței activității bibliotecilor în lumina intereselor societă-

ții, făcându-se referință la valorile general umane și la cele mai stringente probleme sociale.

Formarea imaginii este influențată în mod pozitiv de referințele unor savanți, scriitori, conducători de instituții școlare, difuzate în publicațiile și prin luările de cuvânt. Aceste referințe pot fi destul de variate. Uneori chiar și cele mai laudabile referințe nu elucidează aspectele principale ale activității bibliotecii. Anume din aceste motive se impune necesitatea auditului comunicativ care reprezintă o analiză sistematică a întregii informații despre bibliotecă, care se difuzează pe toate căile: documentare și nedocumentare.

În schema de încadrare a marilor biblioteci, la ora actuală sunt prevăzute secții speciale de PR sau funcția de secretar de presă, în obligațiunile cărora intră:

- stabilirea caracterului public al bibliotecii: grupelor de inițiativă, a intereselor și competențelor acestora;
- planificarea și participarea la organizarea manifestărilor destinate diverselor grupe sociale;
- studierea orientării și a auditoriului mijloacelor mass-media pentru selectarea corectă a acestora;
- stabilirea contactelor cu jurnaliștii;
- constatarea în activitatea bibliotecilor a pretextelor informaționale;
- pregătirea și difuzarea press release-urilor, a materialelor promoționale;
- desfășurarea conferințelor de presă pentru jurnaliști;
- auditul comunicativ.

Însă oricât de complicate n-ar părea aceste angajamente, secretarul de presă este menit doar să dirijeze activitatea de formare a imaginii, la care, dealtfel, contribuie fiecare bibliotecar. Astfel, am determinat că există și se utilizează mai multe mijloace de atragere a atenției față de bibliotecii. Formarea imaginii este o componentă indispensabilă a tuturor proceselor, manifestărilor, inițiativelor, constând în reflectarea acestora în limbaj publicitar. Imaginea favorabilă este condiția pentru efectele ulterioare ale mesajelor emise prin intermediul diferitelor instrumente promoționale. Conceperea importanței acestei activități în bibliotecă va constitui pe viitor un adevărat suport pentru conturarea direcțiilor și acțiunilor în vederea îmbunătățirii atât a imaginii cât și a calității serviciilor oferite publicului.

Bibliografie:

1. Ашервуд Б. Азбука общения, или Public Relations библиотеки: / Пер. с англ. – М.: Либерея, 1995. – 176 с.
2. Ашервуд Б. Видимая библиотека: Практ. рук. по публкри-лейшнз (связям с общественностью) для работников публ. б-к / Пер. с англ.; Информкультура. – ДОР. – Сер. III. – 1992. – Вып. 4-5. – 51 с.
3. Ключев В.К., Ястребова Е.М. Маркетинговая ориентация библиотечно-информационной деятельности: Маркетинг в системе управления библиотекой. – М.: Изд-во Моск. гос. ун-та культуры, 1999. – 144 с.

Natalia CHERADI

NUMERIZAREA CA FACTOR DE ACCES ȘI DE CONSERVARE, IDEEA BIBLIOTECII NAȚIONALE VIRTUALE

În multe țări din lume bibliotecile mari, cu forțe proprii, creează colecții electronice ale tipăriturilor vechi, manuscriselor, imaginilor etc., pentru a face aceste documente accesibile unui public variat, atât din interiorul, cât și din exteriorul țărilor în care ele sunt depozitate.

În cadrul programului național “Memoria Moldovei”, în 2002 Biblioteca Națională a elaborat un proiect de numerizare a documentelor patrimoniale și creare a bazei de date “Cartea veche a Moldovei”, pentru realizarea căruia Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică a oferit un sprijin financiar. Scopul Proiectului: asigurarea salvagărdării documentelor patrimoniale ale Bibliotecii Naționale și ameliorarea accesului la aceste documente.

În primul rând, au fost elaborate “Criteriile de selectare a documentelor patrimoniale pentru reproducerea lor în formă digitală”, în baza cărora prioritatea a fost acordată următoarelor publicații:

✓ **“Cazanii” (ediția din a. 1768)** – această carte reprezintă cea mai veche ediție a “Cazaniei”, aflată în colecția Bibliotecii și învechirea naturală a hârtiei a fost considerată de specialiști la nivel maximal.

✓ **Revista lunară “Viața Basarabiei” (a.a. 1932 – 1939)**, ediție serială, una dintre cele mai solicitate periodice vechi, care este în stare de uzură fizică.

Achiziționarea echipamentului necesar a dat posibilitatea de a efectua numerizarea acestor publicații și crearea CD-ului “Cazanii”. În anul curent va fi editat și CD-ul “Viața Basarabiei”, care va fi asigurat cu aparat de căutare.

Pentru crearea versiunilor electronice ale documentelor patrimoniale au fost stabilite câteva cerințe: păstrarea textului propriu-zis, realizarea unui facsimil cât mai aproape de original prin păstrarea fundalului, culorii, inscripțiilor, notițelor etc.

În baza studierii literaturii de specialitate și a experienței acumulate, au fost elaborate Recomandările privind reproducerea digitală a textelor cărților vechi, care includ sfaturi practice privind SOFTWARE și HARDWARE, pregătirea prealabilă a fiecărei cărți ce urmează a fi transferată în forma electronică, stabilirea nivelurilor de rezoluție și de comprimare etc.

Crearea unei copii electronice nu presupune neglijarea sau eliminarea originalului. Numerizarea este un mijloc de a lărgi accesul publicului la informații

fără a mări riscul de deteriorare a originalului și fără a majora costul restaurării.

În scopul prezervării originalului se recomandă:

◆ Documentele de valoare trebuie scanate în prezența conservatorului.

◆ Pentru scanarea documentelor e nevoie de o încăpere păzită și curată, cu niște mese ce depășesc de 6 ori mărimea obiectului scanat.

◆ Locul de muncă al celui ce scanează trebuie să fie asigurat cu temperatura și umiditatea necesară ce vor corespunde regimului păstrării documentelor originale în depozit.

◆ Pentru a evita deteriorarea documentelor în perioada scanării, lămpile ce luminează obiectul scanat trebuie să conțină UV – filtru sau să dețină o cantitate minimă de UV.

Prin realizarea lucrărilor, prevăzute în Proiect, s-a demarat procesul de creare a Bibliotecii virtuale.

Biblioteca virtuală reprezintă ansamblul documentelor electronice, astfel structurat încât să permită accesul rapid al utilizatorilor la aceste documente. Aceasta este biblioteca fără ziduri, care poate fi folosită de la distanță, de mai multe persoane și în mai multe feluri. Scopul creării Bibliotecii virtuale este îmbunătățirea calității servirii informaționale a utilizatorilor, extinderea nomenclatorului serviciilor informaționale prestate de bibliotecă, majorarea numărului de utilizatori prin:

✓ Acordarea accesului nu numai la informația textuală sau grafică, dar și la orice alt tip, inclusiv multimedia;

✓ Asigurarea accesului liber la documentele ce se află în diferite colecții și fonduri, inclusiv la documentele de unicat, indiferent cui aparțin și unde se află acestea;

✓ Obținerea informației potrivite la momentul potrivit, indiferent de orele de lucru ale bibliotecii (în regim non-stop);

✓ Extinderea posibilităților de a furniza informația în orice loc convenabil utilizatorului, inclusiv la locul de muncă, la locul de studiu sau la domiciliu.

În prezent există un mare număr de pagini Web care se numesc “bibliotecă digitală”, “bibliotecă electronică”, “bibliotecă virtuală”, “bibliotecă numerică”, dar care reprezintă numai un aspect parțial al unei biblioteci virtuale. De exemplu: sunt biblioteci electronice cu colecție ordonată tematic, a adreselor Web etc. Conținutul colecțiilor electronice, în mare parte, depinde de solicitările utilizatorilor.

Cum va arăta Biblioteca virtuală a Moldovei?

În anul curent Biblioteca Națională va elabora Concepția acestei biblioteci, în care vor fi reglementate cerințele funcționale, componența, arhitectura, structura acesteia ca un sistem întreg, cooperarea cu alte biblioteci.

Biblioteca Națională virtuală va fi alcătuită după modelul marilor biblioteci electronice existente în oc-

cident și o să adune în baza sa, în primul rând, tot ce se află în posesia Bibliotecii Naționale și anume:

- textele integrale ale documentelor patrimoniale, incluse în Programul Național “Memoria Moldovei”;
- propriul OPAC;
- cataloage colective (“Cartea Moldovei”, “Catalogul cumulativ al periodicelor străine, intrate în colecțiile bibliotecilor mari din Moldova” etc);
- bazele de date ale Bibliotecii (“Moldavistică”, “Cultura în Moldova”);
- bibliografii electronice;
- versiuni electronice ale publicațiilor Bibliotecii Naționale;
- textele cărților în format electronic (e-books);
- ediții periodice pe format electronic;
- expoziții virtuale;
- baze de date pe CD-ROM-uri;
- baze de date străine accesibile prin Internet.

Etapa a II-a va include stabilirea legăturilor între colecțiile electronice, inclusiv și cele create de bibliotecile științifice, municipale, județene, precum și muzee, arhive.

Crearea băncilor de date reprezintă nucleul bibliotecii virtuale. Pentru a efectua schimbul de date, trebuie respectate standardele unice, bazate pe standarde internaționale, de rezolvat, la nivel de republică, unele probleme legate de asigurarea compatibilității și unificării băncilor de date, de a efectua coordonarea la nivel național a scanării documentelor în biblioteci.

Biblioteca virtuală va funcționa în cadrul bibliotecii tradiționale și, chiar dacă se întemeiază pe utilizarea tehnologiilor moderne, va fi organizată conform conceptelor principale ce stau la baza activității bibliotecii tradiționale:

- completarea, organizarea și prezervarea colecției de documente electronice;
- crearea sistemului de căutare a informației în colecții electronice;
- asigurarea accesului la diferite resurse informaționale, inclusiv aflate la distanță;
- difuzarea informațiilor și produselor electronice;
- formarea și instruirea cadrelor.

Rămâne de a răspunde la un șir de întrebări:

Cum să găsim posibilități financiare și umane pentru lucrul suplimentar, volumul căruia va fi în continuă creștere?

Cum să asigurăm păstrarea permanentă a textelor scanate?

Cum să asigurăm respectarea drepturilor de autor?

Cum să asigurăm integritatea datelor în format electronic?

Cum să facem rost de sume mari pentru dezvoltarea tehnologiei care poate fi uzată în scurt timp, pentru un produs care poate fi înlocuit de unul mai bun în orice moment?

Care va fi volumul anual optimal al creării produselor digitale cu forțele proprii?

Ce este mai convenabil pentru Biblioteca Națională: producerea documentelor electronice cu forțe proprii sau cu ajutorul firmelor specializate?

În anul curent în cadrul Centrului de Automatizare al Bibliotecii Naționale vor fi înființate structuri speciale, misiunile cărora vor fi următoarele:

- Organizarea Bibliotecii Naționale virtuale;
- Participarea la dezvoltarea colecțiilor care formează, încadrează și îmbogățesc Biblioteca virtuală;
- Asigurarea și susținerea echipamentului cu ajutorul căruia colecțiile devin “virtuale”.

Este necesar să aprofundăm studierea componentelor bibliotecii virtuale, luând în considerare realizările științifice și tehnologice în domeniu, experiența pozitivă și negativă în acest sens, acumulată de alte biblioteci din lume.

Svetlana BARBEI

Pietre pentru templul Bibliologiei

ORGANIZAREA MUNCII INTELLECTUALE

Scurte indicațiuni privitoare la organizarea tehnică a muncii intelectuale folosite de studentul pentru prepararea lucrărilor de seminar și personale

Plan

Generalități asupra orientării studentului în Universitate. Alegerea și precizarea unui subiect.

Adunarea materialului:

- a) Informația bibliografică;
- b) Lectura, organizarea ei, notele.

Clasarea materialului:

- a) Metodele uzuale de clasare;
- b) Alegerea unei metode.

Prelucrarea materialului.

Redactarea lucrării:

- a) Redactarea provizorie;
- b) Redactarea definitivă.

Indicațiuni tipografice.

1. În organizația actuală a învățământului nostru, tânărul bacalaureat trece din liceu în Universitate, în cele mai multe cazuri, cu totul necunoscător al împrejurărilor în care se va desfășura noua sa activitate. Deosebirea de regim fiind radicală de la un grad de instrucție la celălalt, dezorientarea lui este un fenomen ce se înțelege de la sine.

Trecând vremea, mai consultând regulamentul, mai adaptându-se obiceiurilor aflate de la cei mai înaintați ca el, studentul ajunge să-și chivernisească un fel de a se înfățișa la cursuri și o organizare aproximativă a studiilor.

În patru direcții se îndreaptă de obicei această orientare:

1. Audierea cursurilor;
2. Frecventarea seminariilor sau a laboratoarelor;
3. Viața extrauniversitară;
4. Munca personală.

Felul de a se purta în afară de universitate îl capătă, de obicei, studentul de acasă și din contactul ce are cu mediul universitar, mediu cu o psihologie a lui specială, cu totul deosebită de aceea a liceului prin atmosfera de libertate și de agitație intelectuală ce-l caracterizează. Oricând l-ai cerceta, îl vei afla în fierbere, mobilizat pentru o „cauză”. La această viață, studentul este introdus fie prin conversațiile dintre orele de curs, fie prin participarea efectivă la viața politică a universității, fie la asociația pe facultate, fie la centrul studențesc și la uniune, fie la asociația

regională din care face parte sau la celelalte asociații studențești culturale sau sportive, de care va afla mai mult în altă parte a acestei călăuze.

În ceea ce privește organizarea vieții de studii propriu-zisă, cercetarea și pătrunderea regulamentului este prima operațiune ce se impune noului venit. Organizarea studiilor este mult ușurată în facultățile unde materiile fiecărui an sunt precis determinate. Simpla consultare a regulamentului echivalează aci cu o orientare. Rămâne să se pună la curent cu „programul”, spre a ști precis ce va avea de audiat.

Mai greu vine studentului care trebuie să-și aleagă singur, din primul an, materiile de opțiune, în facultățile unde materia nu este distribuită pe ani. Frecventarea tuturor cursurilor, spre a se desprinde cu materia și profesorii, ca și consultarea colegilor mai înaintați sunt indispensabile spre a-i permite alegerea materiilor ce-i sunt mai ușor accesibile, satisfăcând în același timp și exigențele programului, care îi cer un anumit număr de examene pe an. În aceste condiții studentul reușește să-și alcătuiască un plan de studii.

Un obicei prost vrea ca alegerea materiilor în vederea examenelor să nu aibă loc decât cu vreo două luni înainte de sesiune, și aceasta pentru că un alt obicei ține ca examenul să se prepare în ajun, citindu-se, mai mult sau mai puțin grăbit, „cursul” profesorului din anul curent.

De folos ar fi ca examenul să se prepare pe în-delete și cu manualul de specialitate zilnic în mână. Se vede bine că aceasta implică însă o alegere mai de timpuriu a materiilor la care se va da examen și o preparație în consecință.

La aceste materii de opțiune este indispensabil ca studentul să facă lucrări practice, chiar acolo unde regulamentul nu le impune. Lucrările practice sunt ade-vărata școală unde se poate căpăta tehnica disciplinei; și un obicei tot mai răspândit în ultimii ani face ca să li se acorde și la noi o importanță tot mai mare. Acolo unde aceste lucrări lipsesc, este de folos ca studenții să se alipească practicienilor, ca ajutoare.

Aici vine studentul pentru prima oară în contact cu colegii săi de specialitate, mai în vârstă. Aci încearcă el mai întâi să se distingă, și tot aci, din ciocnirea cu cei bătrâni, capătă siguranță de sine și deprinderea discuțiunii „academice”.

În sfârșit, tot aci vine studentul pentru întâia oară în contact personal cu profesorul, care învață să-l aprecieze. Tot în aceste seminarii nasc uneori cele mai trainice colaborări intelectuale ce-și vor da roadele mai târziu în viață.

În ceea ce privește munca personală, ea cuprinde două mari capitole:

a) Lecturile; b) Lucrările, asupra cărora vom insista puțin.

a) *Lectura de specialitate.* Un student bun trebuie să ajungă să cunoască și să asimileze, cu vremea, mai

întâi un anumit bagaj de cunoștințe, ce alcătuiesc materialul efectiv al unei discipline. Pentru aceasta va cerceta pe rând:

1. Lucrările introductive sau *manualele* de competență, la care se va adresa în primul rând. Aci va dobândi un cadru general de cunoștințe și indicații pentru o viitoare aprofundare.

2. În al doilea rând, studentul va căuta să cunoască clasicii specialității, sau lucrările care fac autoritate în materie. Aici, el va veni în contact cu capetele de operă ale genului și, pe lângă folosul material, va căpăta, și formal, deprinderea cu acest fel de opere, devenind mai exigent față de producțiunile slabe sau mediocre.

3. Apoi se va pune la curent cu publicațiile periodice de specialitate, pe care le va cerceta în chip regulat de aici înainte, dar pe care le va urmări în colecțiile lor și în trecut.

4. În sfârșit, va citi *monografiile* speciale consacrate amănunțirii principalelor probleme ale ramurei.

Fiecare profesor are grija să orienteze pe student, în lecția de deschidere, sau în cele imediat următoare, asupra organizării acestor lecturi.

Alături de lectura de specializare, studenții nu trebuie să neglijeze lectura generală, lectura intensivă, pasionată a oricăreia le cade sub mână dincolo de marginile specialității. În împrejurările actuale ale vieții culturale, când specialistul tinde să acopere mai pretutindeni pe „omul de cultură”, nimic nu este mai vrednic de recomandat studentului decât această „asumare de cât mai multă omenie”, pentru a întrebuița expresiunea lui Gide. Studenții să nu uite că anii de universitate sunt numărați și că nu se mai întorc. Vremea pierdută pentru cultura generală este pierdută pentru vecie, căci vine vremea în care va trebui să producă într-o specialitate, când grijile și cerințele profesiei îl vor acapara tot mai mult... și va fi în profesiune un meseriaș „orb”, ignorând cu totul așezarea sa în planul culturii vremii, nesuferit tuturor celor nespecialiști la fel cu el. Cultura generală este apoi un mijloc de lărgire a cadrului experienței de viață, a orizontului intelectual, și acest orizont este singurul care deosebește pe meseriașul îngust de maestrul aceleiași ramuri.

Ajungem astfel la cea de a doua ramură a muncii personale, asupra căreia ne vom opri mai îndelung, pentru că, dacă în privința celor spuse până aici, studentul va găsi mai ușor bunevoiențe care să-l inițieze, nu este nimeni care să-l îndrumeze, în actuala organizare a studiilor, privitor la ce și cum să lucreze singur în anii de universitate.

b) Una din împrejurările care contribuiesc cel mai mult la dezorientarea studentului intrat în universitate este deci lipsa unei metode de lucru adecvate noilor sale preocupări.

În liceu, elevul este totdeauna supus indicațiilor și controlului profesorului, atât în ce privește subiec-

tu, cât și execuția unei lucrări. Sub conducerea unui profesor bun, un elev reușește, în astfel de condiții, să redea, cu vreme, frumos, gândurile sale.

În Universitate, controlul de fiecare ceas al profesorului lipsește – pe profesor studentul îl vede rar, și de obicei abia la susținerea lucrării seminariale, adică atunci când nu mai poate aduce mari corecturi.

Scopul învățământului universitar nu este însă numai transmiterea unui bagaj de cunoștințe (comparativ cu liceul, această latură este mult redusă); cât mai ales îndrumarea studentului spre a se mișca cu mijloace proprii în ramura specialității.

Definirea licențiatului – ca „o persoană capabilă a urmări cu ușurință o problemă de specialitate” – și a doctorului – ca o persoană „capabilă de contribuție originală în specialitate” – arată clar ce urmărește să dea învățământul universitar.

Pentru aceasta, alături de curs, tot studentul este de timpuriu împins, prin activitatea seminarială, către acest zbor cu aripi proprii.

Fiecare lucrare de seminar fiind un exercițiu prin care studentul se deprinde cu aceasta – la lucrarea de seminar mai întâi, apoi la lucrarea de licență, apoi la doctorat și mai târziu la docență, studentul va fi bucuros să-și amintească de metodele descrise mai jos.

Orientarea într-o specialitate o capătă studentul, prin curs, de la profesor și prin tratatele de specialitate; modul de tratare a unei probleme îl află în cursurile speciale ale conferențiarilor sau în lucrările speciale.

Aici află el bibliografia generală a specialității și problematica ei specială. Aci se simte el atras, întâia oară, de anumite probleme și de anumite orientări în aceste probleme – și își simte mai întâi chemarea către o anumită dezlegare.

Alegerea și precizarea subiectului

Cea dintâi grijă a studentului pus în situația de a face o lucrare academică este definirea exactă a subiectului.

Ideea că de așezarea precisă a unei întrebări atârână, în cele mai multe cazuri, buna ei soluționare, este un truism la îndemâna oricui.

Începătorul va avea grije, în astfel de împrejurări, să se ferească de subiectele generale, privitoare la ansambluri mari de chestiuni.

Acest fel de subiecte atrage totdeauna prin bogăția perspectivei și apoi dezamăgește prin neputința cuprinderii unui material bine definit în el.

Toată grija cercetătorului, ajuns să fie preocupat de o chestiune, va fi deci:

Formularea exactă a întrebării și circumscrierea ei în limitele unei problematice precise.

Pentru aceasta, studentul va cere fie sfatul profesorului, fie acela al colegilor săi mai înaintați.

Când subiectul va fi fost ales, studentul va căuta să aibă o convorbire cu un profesor de specialitate, care-i va da prima îndrumare, îi va expune părerea sa

despre încercare și-i va da și prima orientare asupra materialului și problemelor de lucru.

Odată definit subiectul, și chestia de rezolvat pusă la punct, studentul va începe prima fază a lucrului propriu-zis, și anume:

Adunarea materialului

Una din cele mai mari erori ce se face de obicei de către student este să se bazeze exclusiv pe memoria sa, în culegerea materialului de referință.

Pe lângă că memoriile mari sunt facultăți destul de rare – dar, experimental, psihologia a dovedit „à la longue” că memoria nu reține mai mult de 1/3 din materialul brut înmagazinat. Apoi, timpul de deformare considerabil amintirea și nimic nu e mai supărător decât imposibilitatea de a găsi, la momentul necesar, o informație de care ai nevoie.

Verificarea o avem în aceea că mai toți marii muncitori intelectuali au fost mari culegători de referințe.

Mai mult decât atât, chiar practicianul care-și notează cazurile interesante, pe lângă că dobândește posibilitatea orientării practice, mai și depășește planul experienței brute și, cu vremea, ajunge să dea o organizare sintetică a acestei experiențe.

Notarea și păstrarea materialului – deci, pe lângă că îmbogățește considerabil memoria, dându-i în același timp suplețe și exactitate, îngăduie și neconținută privire sintetică asupra întregului evoluției orientărilor noastre științifice și spirituale, față de subiect.

Metodele mai jos descrise nu sunt însă menite să înlocuiască inteligența prin sânge și ele nu constituie un panaceu vrednic de a rezolva toate greutățile tehnice ale muncii intelectuale a studentului. Munca intelectuală e ceva prea variat și personal, spre a permite o astfel de uniformizare.

Metoda vine numai să completească și să sprijine inteligența – indicând, ca în orice meserie, tehnica rudimentară, care nu exclude măiestria proprie.

Ea reprezintă un bagaj de experiențe, degajate din practica celor ce s-au ocupat cu asemenea lucrări, putând fi utilizate cu folos de cei ce apucă pe aceeași cale.

Două mari operații prezida – în genere – la nașterea unei lucrări:

1. Informația,
2. Pătrunderea intelectuală.

Și, de aceea – sistematic – două mari erori pândesc lucrările academice, din acest punct de vedere:

1. Lipsa de informație,
2. Lipsa de originalitate.

E o eroare mare de a crede că erudiția poate înlocui inteligența, munca de prelucrare personală, adunarea materialului din cărți. O lucrare compilată se evidențiază îndată ca atare.

Este o eroare tot atât de mare să-ți închipui că poți trata singur și ignorând toată strădania științifică anterioară, cu folos și cu orizont suficient, o chestiune.

Munca științifică capătă din ce în ce un caracter social tot mai acut și, pe măsură ce cultura se răspândește și se individualizează, muncitorul intelectual este în legătură de cooperare tot mai strânsă cu semenii săi.

Cei ce pretind contrariul nu sunt sinceri, sau nu au putut da niciodată o lucrare cu adevărat „academică”.

Cea dintâi grijă la adunarea materialului va fi, deci, alcătuirea dosarului de informații sau de referințe.

Instrumentul ce s-a dovedit cel mai eficace este fișa de referință.

Fișa este o bucată de hârtie sau de carton (cartonul având, din pricina maniabilității și a duratei, o incontestabilă superioritate tehnică), de dimensiuni determinate (fișa de referință este, de obicei, mai mică: cel mai răspândit format este 12x7,5 cm.), susceptibilă de a primi însemnări de un fel determinat și într-o anumită ordine, și susceptibilă de a fi clasată la un loc cu alte fișe de același fel.

Principiul de bază care prezida la redactarea unei fișe este acel al unității. Fiecare fișă e rezervată unei notări privitoare la o singură unitate sau idee.

Fișa prezintă asupra caietului o serie de avantaje, care o fac să-i fie preferată:

Fișa este detașată și, ca atare, poate fi clasată cu ușurință, deplasată și luată cu sine sau reclasată. Fiind scrisă pe o singură față, cercetătorul poate dispune simultan, în fața sa, toate fișele privitoare la aceeași chestiune, spre a le cuprinde într-o vedere sintetică.

Cea mai simplă fișă este foaia de hârtie de dimensiunea unei 1/2 de foaie comercială, scrisă pe o singură parte, respectând marginile și o anumită dispoziție a textului, clasată apoi într-un dosar extensibil.

a) Informația bibliografică

Pentru adunarea materialului, metoda cea mai nimerită este aceea de a lucra cu două tipuri de fișe.

1. Fișe de referințe (bibliografice) de formatul catalogărilor de fișe ale Fundației sau Academiei (format ceva mai mare ca o carte de vizită), clasabile orizontal sau vertical.

Pe aceste fișe se vor nota, întotdeauna într-o aceeași ordine (lucru foarte important în cazul când referinței ai lipsesc unele indicații):

Numele autorului; Prenumele; Titlul (științific, didactic); Titlul integral al cărții; subtitlul integral; Numărul volumelor, formatul, numărul de pagini Orașul publicației (Editura și, în lipsă, Tipografia); Anul apariției; Ediția

Tot pe această fișă se pot nota:

1. *Izvorul* de unde ai referința: vitrina unei librării, catalogul, prietenul, revista, profesorul etc.... și facultativ:

2. Indicații scurte asupra cărții, poziției autorului. Părerea dată într-o recenzie de cineva de încredere, sau auzită, sau impresia ta proprie asupra ei.

3. Tabla de materii sau un sumar telegrafic.

4. Sau: indicarea capitolelor ce interesează cu deosebire lucrarea personală, în fine, pe unul din colturile de sus ale fișei, se va marca cota la care poate fi găsită cartea în Bibliotecă, împreună cu numele bibliotecii, astfel se va scuti timpul căutării cărții din nou în catalog, fișa permițând cererea ei directă.

Exemplu de fișă de referință pentru o carte:

Zeletin, Șt. Burghezia română – origina și rolul ei istoric – 1 vol., în 16°, 256 pag. București, (Cultura Națională), 1925

Prefața

Introducere

Cap. I. – Începuturile revoluției burgheze în România. „Era nouă”: Dezvoltarea socială a României de la 1829 până la 1866 și nașterea oligarhiei române.

Cap. II. – Dezvoltarea actuală a României, de la 1866 până în prezent: Era mercantilismului român.

Cap. III. – Evoluția capitalismului român și prefacerile clasei stăpânitoare.

Cap. IV. – Revoluția agrară și prefacerile clasei țărănești.

Cap. V. – Reacțiunea împotriva burgheziei române, încercarea de psihologie socială a culturii române din a doua jumătate a veacului XIX.

Cap. 1, 11, IV și V au fost publicate întâi în „Arhiva pentru știința și reforma socială” – organul I. S. R., an III, n-rele 2-3 și 4, an IV, n-rele 1 și 2.

1. Adoptă atitudinea materialismului istoric în cercetarea evoluției societății românești moderne.

2. Susține, împotriva tezei junimiste și a lui Ghelea, că evoluția României moderne a fost normală, transformarea politică urmând celei economice.

3. La poziție pentru „România nouă”, contra celei „vechi”.

„Cel mai de seamă spirit rectilin al culturii românești de astăzi.” „Idea europeană.” Dacă indicația poartă asupra unui articol de revistă, referința va cuprinde:

Numele autorului, Prenumele, Titlul exact și complet al articolului subtitlul în Numele revistei: Periodicitatea, formatul Directorul: Anul apariției n-rului I. Orașul (Editura) Anul, numărul, pagina. Exemplu: Zeletin Șt. Revoluția burgheză în România în „Arhiva pentru știința și reforma socială” – Organ al Institutului Social Român – Trimestrial, în 4 București, (Cultura Națională) Dir.:D.Gusti Anul 1,1919 (Edit. Reforma Socială).

I. – Era nouă: 1829-1866.

Anul III, nr. 2-3. p. 223-263

II. – Mecantilismul român de la 1866 până în prezent

Idem, an. III, nr. 4. p. 405-448.

III. – Revoluția agrară și prefacerile clasei țărănești.

Idem, an. IV, nr. 1, p. 35-67.

IV. – Reacțiunea împotriva burgheziei române.

Idem, an. IV, nr. 2. p. 173-201.

2. Un procedeu mai vechi – astăzi pe cale de a fi cu totul părăsit de tehnica muncii intelectuale – este alcătuirea de fișe de referințe multiple.

Aceste fișe sunt adevărate liste, cuprinzând înșirarea, în ordine alfabetică, a lucrărilor interesând problema, clasate după unul din procedeele de clasare ce vom descrie la timp.

Marele dezavantaj al acestor liste este imposibilitatea de a le extinde sistematic - o referință nouă neputând fi înserată între două vechi decât tăind fișa cu foarfecă și stricând astfel dimensiunea; sau adăogând listei primitive stricând astfel clasarea și împiedicând găsirea ei la timp; fie, în sfârșit, recopiind lista la fiecare referință nouă, ceea ce aduce pierderea de vreme.

Ideea aceasta a listei se bizuie pe ideea greșită că toată bibliografia unei chestii se poate afla într-un singur loc (catalog etc.). În vreme ce practica a dovedit că un dosar informativ nu încetează a crește în tot timpul alcătuirii lucrării, reîind pus la punct decât în ultima fază a redactării.

Dosarul de referințe se alcătuiește consultând succesiv:

1. Dicționarele mari enciclopedice, apoi cele de specialitate, la articolul consacrat chestiunii. Acestea cuprind, de obicei, când chestiunea nu este prea nouă, un studiu semnat de o autoritate în materie, care așază chestiunea și dă o scurtă indicație asupra bibliografiei esențiale a ei. Consultarea dicționarului e indispensabilă celui ce atinge prima dată o chestiune, ca și celui ce vrea să verifice dacă a expus-o complet.

2. *Tratatele de specialitate* vin în al doilea rând. În ele se vor cerceta în special capitolele referitoare la chestiunea aleasă sau la problemele strâns legate de ea. *Tratatul este luminătorul ansamblului în care se află situată chestiunea și consultarea lui e indispensabilă spre a da orizont lucrării, ca și spre a degaja corespondența dintre poziția generală a autorului în știința și așezarea chestiunii.*

3. *Monografiile speciale*, tratând despre subiect, sunt adevărate călăuze de lucru. Ele indică, în capitole, ce anume e de lucru, și, în referințele din jurul paginii, cine s-a mai ocupat de chestiune, alcătuind astfel comoara cea mai de seamă a referințelor.

4. În fine, publicațiile periodice ne țin la curent cu cercetările recente asupra chestiunii, fie prin studiile ce publică, fie prin recenzia cărților noi apărute asupra ei.

O indicație utilă este ca studentul să nu purceadă niciodată de front la notarea întregului material bibliografic – ceea ce e o muncă uriașă și aridă, care îl poate dezgusta de cercetare.

Alcătuirea bibliografiei o va face treptat și metodic, pe măsură ce citește.

O măsură bună este ca în bibliotecă, alături de lucrările de bază ce citește, să întreprindă, în clipele

de oboseală relativă, munca relativ ușoară a răsfoirii cataloagelor și periodicelor.

Apoi, nu trebuie uitat că fișele de referințe se adună de oriunde: din vitrina librăriilor, din conversații, de peste tot. Carnetul de fișe nu va lipsi niciodată cercetătorului.

Fișele bibliografice se așază de obicei într-un fișier, care este o cutie de dimensiunea internă a fișei – cuprinzând un număr delimitat din ele, și care se ține la îndemână, pe masa de lucru. Astfel de cutii se află în comerț sau se pot construi ușor de orișicine.

În fișier, cercetătorul întrebuințează: fie clasarea alfabetică, pe nume de autor, fie clasarea analitică, pe categorii de cărți: cărți, articole de reviste, de ziar etc., fie clasarea analitică, pe categorii de chestiuni – înșirate alfabetic, fie clasarea metodică, adică reproducerea în fișier a planului inițial de lucru.

Diviziunile se înseamnă în fișier printr-o fișă despărțitoare, de obicei colorată, ce întrece pe una din laturi mărimea obișnuită a fișei și pe care se înscrie vizibil titlul.

Aceste diviziuni nu trebuie înmulțite peste măsură. La început, vor fi așezate alfabetic. Pe măsură ce se va fi format un plan, capitolele se vor subsuma unele altora, după cum cercetătorul își va limpezi armătura cărții sale, așa încât, în faza ultimă, capitolele bibliografiei vor reproduce însăși tabla de materie a cărții.

Din acest fișier, cercetătorul va lua cu sine fișele necesare lucrului zilnic. Alții obișnuiesc să noteze mai întâi referințele pe un carnet, și numai seara să le transcrie pe de-a-ntregul, acasă.

În fine, fișele se pot marca, după importanța lor, în fișier, cu anume semne, numite cavaleri, care se așază pe marginea superioară a fișei și îngăduie găsirea imediată a tuturor fișelor de un anumit fel.

Dar despre clasare vom mai vorbi și la fișa de analiză.

b) Lectura și notarea ei

O dată ce dosarul bibliografic se află pe cale de întocmire, o dată ce materialul începe să fie văzut și stăpânit astfel, o dată mai ales ce cercetătorul va fi dat peste o lucrare esențială asupra subiectului, va începe lectura.

Este o mare eroare ce pânđește pe începători, să nu înceapă această lectură până ce dosarul informativ nu va fi „complet”. Am văzut că acest lucru este imposibil, deoarece cărțile esențiale cuprind, în josul textului, cele mai bune referințe, pe care însă nu le descoperi decât în cursul lecturii.

Lectura va începe fie de la general la particular – și va cuprinde cercetarea succesivă 1) a dicționarilor, atât la articolul general tratând despre subiect, cât și la toate articolele la care trimite, 2) a tratatelor de specialitate, la capitolele consacrate chestiei, 3) a lucrătorilor cercetând în chip special problema, 4) a

articolelor de revistă asupra ei, 5) a cărților și articolelor tratând despre materii conexe, întâlnite incidental în cercetare.

Alții pornesc de la o lucrare de specialitate, pe care o cugetă adânc, apoi urcă în sus, la tratate – spre a verifica dacă au cuprins în întregul său problema.

Sucesiunea lectorilor depinde mult de structura psihologică a celui ce citește și nu se pot da decât indicații și scheme de adaptat, de către fiecare, spiritului său.

Cum se citește și cum se notează conținutul unei cărți?

Fundamentală este ideea lecturii multiple. O carte nu poate fi cu adevărat folosită – decât la a doua lectură.

O primă operație va cuprinde deci luarea la cunoștință a fizionomiei cărții: ea cuprinde, pe lângă însemnarea aspectelor generale ale cărții, și o lectură a prelatei și o meditare a tablei de materie.

Pe baza acestei cercetări, se vor parcurge repede capitolele ce par mai interesante.

Scopul acestor operații preliminare este situarea aproximativă a autorului și a modului său de a pune chestiunea, ca și deprinderea cu modul său de tratare. E o operație de „recunoaștere”. După care se vor face notele indicative pe fișa de referință de care am vorbit.

Abia la a doua lectură se poate proceda cu folos la utilizarea cărții.

Lectura aceasta esențială variază după natura cărții și relațiile ei cu subiectul nostru.

Articolele și lucrările purtând direct asupra subiectului se vor ceti în întregime, cu creionul în mână.

Tratatele și dicționarele se vor ceti numai la capitolele și articolele ce ne privesc.

Lucrările conexe, la fel, plus capitolele necesare înțelegerii chestiunilor dezvoltate în capitolele ce ne privesc.

Ce și cum se notează?

Notele luate după o carte trebuie să reproducă în chip indispensabil: 1) Un rezumat al tezei autorului, 2) Extrasul tuturor pasagiilor utilizabile, 3) Comentarii și discuții ale acestora.

1. Un rezumat al tezei autorului – cuprinzând toate articulațiile mai de seamă ale gândirii acestuia, împreună cu argumentele sale de căpetenie și dezvoltările strict necesare înțelegerii ideilor acestuia, în efectuarea acestei operații, cititorul va avea grijă să noteze cu strictețe toate rezervele autorului, ferindu-se de a-i atribui idei străine.

Acest rezumat se face în mai multe feluri.

Unii obișnuiesc să noteze pe marginea cărții, cu anumite semne convenționale, pasagiile importante pentru redarea ideilor autorului și, cu altele, aceea ce este de extras. Practica sublinierilor este însă combătută de cei mai mulți autori, pe motive estetice. Adevărul este că nu e practicabilă atunci când cartea

nu-ți aparține, în acest caz, trebuie să însemni pe fișă indicația pasagiilor de transcris sau a ideilor și referința paginii și aliniatului unde se află.

În cazul notării marginale, este bine ca cetitorul să-și alcătuiască un sistem de semne simple și lesne inteligibile – cu ajutorul cărora să însemne textul. De pildă: pasagiul important pentru ideile autorului se va marca cu o cruce; acel de utilizat pentru cercetător: cu semnul înmulțirii, sau cu un V; lucrurile discutabile, cu un semn de întrebare sau cu un: (sic); cele amuzante, cu o linie tremurată sau cu un semn de mirare; pasagiile de revăzut, cu o linie pe margine etc...

O analiză mai completă poate cuprinde și indicațiile Teză. Dezvoltare. Argumentul I, Argumentul II, Exemplu. De pildă, pe marginea lui Zeller despre Zenon din Eleea: Scris pe margine: Teză. Subliniat: Imobilitate. Scris: Argumentul I; Subliniat: Achile. Argumentul II: Broasca; Argumentul III: Săgeata; Argumentul IV: Stadiul.

În fine, alte indicații pot complini pe acestea, arătând natura raționamentului sau eroarea lui: Comparație, vag, contradicție etc...

Model de text adnotat:

<i>Definiție</i> <i>V</i>	Se înțelege prin burghezie I clasa socială care se ocupă cu valori de schimb, adică cu mărfuri;/ prin aceasta ea se deosebește de acele clase cari produc pentru satisfacerea nevoilor proprii, cum au fost multă vreme, și în bună măsură au rămas și astăzi, păturile agrare.
<i>Structură</i> <i>V</i> 1. 2. 3.	Privită de aproape, /burghezia cuprinde o trinitate socială, alcătuită din cei ce produc mărfurile, sau industriași; din cei ce le pun în circulație, sau negustori; și din cei ce ajută cu mijloace bănești, atât circulația, cât și producția, adică bancheri sau financieri./ Cum toate aceste categorii sociale, prin însăși funcția lor, ajung stăpânitoare de capitaluri, clasa burgheză poartă totodată și numele de clasă capitalistă. Totuși, vom arăta mai jos că în dezvoltarea ei istorică.
<i>Originea</i>	/ burghezia începe cu o fază necapitalistă:/ atunci ea e alcătuită din mânăuitori de marfă, care nu lucrează pentru a strânge capitaluri. Aceștia sunt „micii burghezi”, cari au avut odinioară un mare rol social.
<i>Schimb</i> <i>si libertate</i> + ?X <i>Mauss</i> ?X <i>Arg. 1</i> <i>Arg. 2</i> ?	Dezvoltarea istorică nu cunoaște numai o clasă burgheză, ci și o societate burgheză, creată de această pătură socială după nevoile ei proprii. Burghezia e o clasă ce mânăuiește valori de schimb. Dar, /pentru ca relațiile de schimb să se poată lărgi în toate straturile sociale, întreaga orânduire socială trebuie reîntocmită după cerințele schimbului./ Cari sunt aceste cerințe? Schimbul, prin însăși natura sa, e o învoială liberă, o tocmeală și un contract, de aceea el nu se poate îndeplini decât în ipoteza că persoanele ce-l fac sunt libere./ Astfel, oriunde apare burghezia, și cu ea schimbul, apare în mod neînlăturat și corolarul acestuia: libertatea. /Relațiile de schimb simt pretutindeni reatone de raporturi libere între oameni, /Herodot povestește că chiar și la sciți existau piețe, care se bucurau de o pace specială: oamenii umblau în ele neînarmați, fără ca cineva să-i supere în îndeletnicirile lor comerciale. Un asemenea privilegiu, cunoscut sub numele de „pacea târgului”, a existat și în Europa, la începuturile burgheziei.

Aceste indicații pot fi notate și cu creionul pe o fișă unde ai transcris textul, atunci când nu vrei să adnotezi cartea. Ele vor indica astfel scheletul viitoarei fișe de analiză.

De asemeni, rezumatul se poate constitui printr-o fișă de analiză sumară, în care vom nota: 1) indicațiile esențiale dintr-un text și 2) notele indispensabile înțelegerii lui.

Aceste fișe sunt, de obicei, mai mari ca fișele de referință. Mărirea lor atârână de mărirea și lărgimea scrisului cercetătorului și se determină prin practică astfel încât pe o fișă să poată încăpea în voie o idee, împreună cu dezvoltarea ei indispensabilă.

O fișă puțin costisitoare se obține, pentru cei cu scrisul mic, din jumătatea unei pagini de caiet ordinar, pentru cei cu scrisul mare, din jumătatea unei pagini de hârtie format „comercial” – lesne de găsit în comerț.

Lucrul important este ca toate fișele întrebuițate în cursul unei lucrări, și chiar în cursul tuturor lucrărilor, să aibă același format.

E bine ca fiecare fișă să aibă și un titlu, notat cu creionul, care să rezume, într-unul sau două cuvinte, conținutul ei:

Ex.: Bergson despre Zenon (Eleatul), critica arg. Achile, și subliniat cu roșu, în plină fișă, cuvântul continuitate, de pildă.

Fiecare fișă va purta, în josul ei, indicațiuni suficiente ale izvorului de unde e luată, spre a îngădui lesne regăsirea textului.

Deși nu e totdeauna necesar să dai completa indicație bibliografică, trebuie să dai indicații corecte, care să-ți îngăduie repede găsi izvorului.

Apoi, la clasare, fișele vor fi numerotate, însă cu creionul, spre a putea șterge numerotarea, în caz de reclasare.

**Exemplu de fișă de analiza sumară
(Rezumat și indicații la textul precedent)
Zeletin despre „Evoluția burgheziei”**

Definiție 1. Burghezia „clasă socială ce se ocupă cu valori de schimb” (10).

Origină 2. De la Burg (9).

Structură „Treimea” capitalistă. Industriași. Comercianți, Bancheri (10).

3. Fază primitivă: mica burghezie. Indicații Origina română de la „târg”.

ad. 2 A se cerceta.

**Alt exemplu de fișă sumară de analiză
(Rezumat și indicații):**

1. Schimbul (este) o învoială liberă (10).

2. Relațiile de schimb creează pretutindeni raporturi libere (11).

3. Întreaga ordine socială va trebui organizată după cerințele schimbului (10).

Zeletin: „Evoluția burgheziei”,

Buc. (Cult. Nat.), 1925.

Notă ad. 1 Aceasta e o axiomă discutabilă.

Vezi contra. Mauss: Le don comme forme primitive de l'Échange, în „L'Annee sociol.”, n-lle serie 1, 1923-24.

Notă ad. 2 Schimbul are nevoie de siguranță a tranzacțiilor, nu de libertate.

Ex., la noi, pe vremea lui Tepeș. „Pacea târgului”, invocată de autor, este o garanție dobândită de la senior, mai mult ca o libertate. În fine, în orașul ce se bucură de „pacea târgului”, domnește încă mult timp stricta reglementare a breslelor.

(A se dezvolta).

Alții citesc mai întâi întreaga carte, apoi rezumă din memorie sau prin indicațiile paginale și revin a treia oară asupra textului, pentru verificare.

În acest caz, rezultatul lecturilor se notează tot pe fișele de analiză, ca mai sus.

2. A doua categorie de fișe va cuprinde extrasul complet al tuturilor pasagiilor în legătură cu chestiunea, pe care le socotim vrednice de a fi citate în lucrare – sau care ne sunt obscure și trebuiesc analizate.

Extrasale se fac în limba autorului, respectând exact punctuația, ortografia și indicațiile tipografice (sublinieri în text, aliniat etc.).

Orișice modificare de acest fel se indică între paranteze cu mențiunea: „noi subliniem”, sau altele.

Citarea fragmentară, deși trebuie evitată pe cât posibil, nu poate fi cu totul înlăturată, în acest caz, pasagiile omise – fie chiar un cuvânt, trebuiesc înlocuite prin punctele suspensivii.

Extrasul trebuie totdeauna pus între semnele citării, spre a-l distinge de departe de simplul rezumat – căci confuzia poate aduce neplăceri la redactare.

Extrasale vor putea primi aceleași indicații marginale ca și fișele de rezumate.

Și ele pot avea titlu și adnotări.

Dacă însă un extras necesită un comentariu sau o discuție mai lungă, practica a dovedit că este mai bine a o face pe o fișă separată, atât din comoditate spațială, cât și din punct de vedere al unității fișei.

Într-adevăr, un extras reprezintă un material de o calitate, un comentariu – un material de altă calitate. Comentariul personal poate varia în cursul lucrării, extrasul rămâne neschimbat. Aceste comentarii vor purta însă totdeauna trimitere la fișă ce cuprinde extrasul și cifra ei.

**Exemplu de fișă de analiză dezvoltată
(Extras și notă):**

Burghezie. Definiție, origină, structură

Definiție 1. Burghezia: „Clasa socială care se ocupă cu valori de schimb” (p. 10 și mai jos). „Burghezia e o clasă care mănuieste valori de schimb” (p. 10).

Origină 2. De la „Burg” = cetate întărită în Veacul de mijloc (p. 9) (în notă).

Structură 3. Treime socială... „alcătuită din cei ce produc mărfurile, sau industriași; din cei ce le pun în circulație, sau negustori; și din cei ce ajută cu mijloace bănești, atât circulația, cât și producția, adică bancheri...” (10).

Toate aceste clase urmăresc stăpânirea capitalurilor. Sunt deci clase capitaliste (10).

Fază 4. Totuși... „în dezvoltarea ei istorică burghezia începe cu o fază necapitalistă...” (10), „în care e compusă din ... „mânuitori de marfă care nu lucrează spre a strânge capitaluri” (10). E faza „Micii burghezii”.

Zeletin: „Evoluția burgheziei”

Notă ad. 2 La noi târgurile nu erau cetăți întărite.

A se cerceta derivația „târgovețului” și consecințele ce comportă.

Alt exemplu de fișă de analiză dezvoltată (Extras):

Zeletin despre schimb și libertate

1. „Schimbul, prin însăși natura sa, e o învoială liberă, o tocmeală și un contract, de aceea el nu se poate îndeplini decât în ipoteza că persoanele ce-l fac sunt libere.” (p. 10).

2. „Relațiile de schimb sunt pretutindeni creatoare de raporturi libere între oameni” (p. 11).

Argumente:

a) Herodot pomenește de o pace specială a târgului la sciți.

b) „Pacea târgului” din Veacul de mijloc. Aci oamenii umblau reînarmați. Piața era înviolabilă (11).

3. Dar pentru ca relațiile de schimb „să se poată lărgi în toate straturile sociale, întreaga orânduire socială trebuie reîntocmită după cerințele schimbului” (10). ... adică pe libertate.

Zeletin: „Evoluția burgheziei” Buc. (Cult.Naț.), 1925 Vezi p. discuție fișa no.

3. Ajungem astfel la a treia categorie de analize – cuprinzând expunerea punctelor de vedere ale autorului, indicații metodice, observații etc. Aci, fiecare

procedează cum crede de cuviință; singurele indicații ce se pot da sunt: respectarea unității de subiect a unei fișe și proporția analizelor de acest fel.

Nu e sfat mai bun de dat, decât îndemnul de a nota imediat orice sugestie – fie cât de incompletă și amorfă – referitoare la subiect.

Nenumărate idei demne de reținut ne scapă din pricina acestei lipse de notare. Notând și clasând, ne vom mira, în clipa când vom purcede la lectura materialului, de bogăția de idei și de sugestii ce vom găsi acumulate și care altfel s-ar fi pierdut.

În sfârșit, cercetările speciale necesită deosebirea unor categorii de fișe adecvate; așa, de pildă, trebuie deosebite de istorici fișele privitoare la documente de fișele privitoare la tratatele ce comentează aceste documente.

Practica va învăța pe fiecare să distingă după nevoi. Oricare ar fi lucrul, fișele rămân de unul din aceste trei tipuri: 1) Rezumate, 2) Extrase, 3) Comentarii și idei personale, necesitând fiecare tehnica adecvată pe care o am pomenit.

Exemplu de fișă de analiză dezvoltată (Comentatul extrasului precedent):

Schimb și libertate

Notă ad.1 (Vezi fișa no.)

Schimbul nu este, prin natura sa, o învoială liberă, cum crede d-l Zeletin.

D-l Mauss a arătat, de curând, plecând de la ideea „potlaciului”, contractul primitiv, în care libertatea nu joacă nici un rol, studiat de Davy (în *La Foi jurée*), că schimbul este la origine o prestație obligatorie uzurară.

Ipoteza contractualistă a d-lui Zeletin se referă evident la schimbul societății burgheze, și aci are dreptate; e însă greșit să se spună că libertatea e în natura schimbului și o condiție „sine qua non” a existenței acestuia.

Notă ad. 2 Condiția necesară pentru ca schimbul să se dezvolte nu este libertatea, cum spune d-sa, ci siguranța tranzacțiilor.

Nenumărate fapte vechi și noi pot sprijini aceasta. Amintim doar anecdota cu Vlad Țepeș și Neguțătorul florentin.

Dar chiar argumentele aduse de d-l Zeletin asupra păcii târgului arată aceasta.

Privilegiul „păcii târgului” este o garanție că târgul nu va fi tulburat de seniorul feudal, garanție cumpărată sau impusă acestuia de multe ori de către comună.

De cele mai multe ori însă această pace se datora vecinătății Bisericii – și dreptului de azil recunoscut acesteia.

(Aceasta ne explică subsidiar și dezvoltarea marilor catedrale în târgurile mari din Evul mediu.)

Catedrala era construită ca o „garantă” a comerțului din târg, mai ales a comerțului de cereale. (Charles, de pildă.)

La noi, unde Biserica nu avea privilegiul de azil; neavând nici o funcție ocrotitoare a capitalului, nici acesta nu i-a construit altare de dimensiunile celor din Apus.

(A se reveni cu detalii, nota de mai sus fiind o simplă indicație.)

Toate aceste metode sunt bune și practica va arăta fiecăruia pe cea mai potrivită.

Clasarea materialului

Fișele astfel adunate nu pot fi păstrate în neorânduială. Ele trebuie clasate. Scopul clasării lor este dat de nevoia dublă:

1. De a găsi imediat, în orice moment și cu minimum de efort, informația notată de care ai nevoie.

2. De a putea parcurge imediat – în același timp – totalul fișelor adunate cu privire la o aceeași chestiune.

Pentru aceasta, fișele se vor pune în dosare sau cutii, de preferință extensibile, pentru că nu putem prevedea a priori numărul fișelor ce-l vor mobila, fiecare dosar referindu-se la una și aceeași chestiune.

În acest fel, știm că vom găsi oricând în dosar toate fișele adunate de noi până în clipa căutării.

Dificultatea clasării stă toată în greutatea de a găsi un cadru de clasificare potrivit fiecărei chestiuni.

Determinarea acestui cadru se poate face a priori sau empiric.

A priori, atunci când cadrul de clasificare rigid este impus mai dinainte cercetării.

Empiric, atunci când cadrul de clasificare se dezvoltă pe măsura nevoilor lucrului.

Dintre sistemele „apriorice” – cel mai desăvârșit este clasarea metodică.

Clasarea metodică constă în gruparea dosarelor după gruparea naturală a capitolelor în lucrare.

Clasarea metodică tinde a reproduce, la sfârșitul cercetării, tabla exactă de materii, înlesnind astfel enorm redactarea.

Ea are superioritatea logică că îngăduie orientarea imediată în lucrare și cuprinderea rostului fiecărui capitol în ansamblul general.

Uitându-te într-un fișier clasat metodic, poți oricând degaja concepția autorului despre subiect.

Am văzut însă că o bună clasare suferă neconținute transformări, pe măsură ce se transformă concepția însăși. Din acest punct de vedere, clasificarea metodică este rigidă.

Ea are defectul că cere o muncă îndelungată pentru fiecare reclasare.

Apoi – la început, când autorul nu are decât idei vagi despre subiect – este tare greu să poată ști exact care va fi chiar planul său aproximativ de cercetare; iar planul de lucru, introdus în fișier, riscă să nu amintească nici pe departe planul lucrării înseși. Cei ce au făcut lucrări de acest fel știu bine acest lucru.

Un exemplu tipic de clasare apriorică și rigidă este așa-zisa clasificare zecimală, adoptată de Congresul general al Bibliotecilor și de Institutul internațional de bibliografie din Bruxelles – care prezida la clasarea mai tuturor bibliotecilor mari din lume.

Toate cunoștințele generale sunt aci divizate, de la început, în zece capitole, după afinitățile lor naturale aproximative, însemnate de la 0-9.

Fiecare din aceste capitole este divizat, la rândul lui, în zece, notate, respectiv, de la 00-99.

Apoi, fiecare din acestea este divizat, mai departe, în alte zece, notate, respectiv, 000-999, și așa mai departe.

Fiecare cunoștință este astfel dotată cu o cotă, care permite găsirea ei imediată, un indice analitic, după alfabet, reproducând, la sfârșit, cota fiecărei cunoștințe.

Se vede lesne cât arbitrar intră în aceste diviziuni, care, aducând totuși mari foloase practice, tind să se generalizeze, cu toată critica de artificialitate ce li se face.

Nu recomandăm această clasificare tale quale. Indicațiile zecimale oferă însă avantajii pentru numerotarea fișelor, de care va trebui să ținem seamă la indicarea unui sistem bun de clasare.

La toate inconvenientele clasificării metodice parează clasificarea zisă analitică.

Clasificarea aceasta constă în așezarea dosarelor în ordine alfabetică, pe categorii de chestiuni, fiecare dosar formând un titlu și o listă a lor alcătuind un indice ușor de mânăuit.

Clasificarea analitică permite extensiunea capitolelor la infinit, fără nici un inconvenient.

Fiecare grup de fișe, alcătuind un dosar nou, primind un nume, este inserat la locul alfabetic – permițând lesne regăsirea lui.

După cum prima clasificare tinde a da tabla de materii a lucrării, la fel, aceasta a doua tinde să dea scheletul unui Sachregistet, de genul celor mult folosite de autorii germani mai ales în tratate.

Clasificarea analitică nu înlesnește însă redactarea; autorul nu poate vedea dezvoltarea proporțională a diferitelor laturi ale problemei și riscă să culeagă mult material inutilizabil.

Ca totdeauna, adevărata metodă stă la mijloc. Ea iese din empiric, dar cuprinde o organizare a acesteia.

Metoda ce ni s-a vădit a fi cea mai rodnică, deși nu este cea mai lesnicioasă, este modificarea succesivă a cadrelor, pe măsura compoziției lucrării.

1. La început, lipsa de orice idee de ansamblu, un repertoriu analitic al noțiunilor mai importante ce întâlnești în lucrare este de-ajuns. În acest stadiu, fișele nu se vor numerota.

2. O a doua fază este aceea a planului de lucru. El constă într-o primă încercare de organizare a materialului – conform fie cu planul unei lucrări anterioare pe care o socotim esențială, fie cu o viziune a noastră

asupra diviziunilor subiectului. În acest stadiu, socotim folositoare aplicarea următoarei variante a metodei zecimale, pe care am numi-o sistemul zecimal cu goluri.

Diviziunea metodică va primi aci o numerotare de ordine zecimală – fără a divide totuși în zece cu necesitate.

De pildă: de avem patru capitole mari, le notăm cifrele de la 0-3. În cadrul primului capitol avem 3 secții, în al doilea 7, în al treilea 12.

Vom nota secțiunile primului capitol cu 00, 01, 02; ale celui de al doilea, de la 10 la 16; ale celui de al treilea, de la 20 la 29 și apoi pentru celelalte două cu 20' și 21'.

Beneficiem astfel de posibilitatea unei numeroțării – ceea ce este marele avantaj al zecimalului, eliminând în același timp rigiditatea.

Noi capitole pot fi adăugate și create, fără a modifica cu necesitate întreaga structură a sistemului.

3. Totuși, în cazul schimbării concepției generale, această modificare devine indispensabilă. Ea echivalează ca o prelucrare, și e de mare folos cercetătorului.

Cercetătorul va păstra însă, pentru sine, o copie a planului primitiv, care-i poate folosi altă dată.

În acest caz, toate fișele vor trebui renumerotate (tot cu creionul), continuându-se astfel până ce întregul material se află adunat și se poate trece cu folos la faza ultimă, a redactării.

Un ultim punct de semnalat în privința clasării este cazul în care o aceeași fișă poate interesa două capitole diferite ale lucrării.

În acest caz, dacă nu se poate recopia fișa întreaga, se introduce în dosarul noului capitol o indicație – pe o fișă separată – cuprinzând: titlul fișei, cuprinsul telegrafic de care am vorbit și indicația: „vezi fișa cu numărul” sau „vezi fișa no. în dosarul (titlul sau numărul)”.

La reclasare, se va avea grijă, în acest caz, să se modifice și indicația fișei.

În caz de omisiune a acestui fapt, fișa se poate regăsi prin planul primei orânduiri – păstrat de autor; alții păstrează chiar vechea numerotație, barată cu o trăsătură de creion, alături de cea nouă, și însemnată cu o cifră romană: I, II, cifrele romane indicând a câta clasare este – așa că i se poate lesne da de urmă.

Apoi, fișele își păstrează în dosar cam același număr terminal, așa că, o dată aflat dosarul, fișa se află lesne.

În fine, o ultimă posibilitate, spre a o afla, e lectura fișelor din dosar, ce nu e operație fără folos – oricât de des repetată.

Prelucrarea materialului

Când adunarea materialului în acest fel și clasarea lui au istovit informația de care dispunem, e momentul să trecem la compunerea lucrării, care cuprinde operațiile redactării provizorii și a redactării definitive.

Ajuns în această fază, cercetătorul va întreprinde recitirea tuturor fișelor, de mai multe ori, notând toate observațiile sugerate de fiecare lectură și clasându-le ca mai sus.

Pentru aceasta, e bine să ia loc la o masă mare și să-ntindă înaintea sa toate fișele pe care le-a strâns, spre a le cuprinde pe toate cu vederea. În această situație, va căuta să reflecteze la ansamblul de probleme și la înlănțuirea lor, căutând să-și afle o poziție proprie în fața lor.

Mai toate lucrările de compilație sunt lucrări care au neglijat această fază de adâncire a materialului și au trecut direct la redactare.

Este drept că, de cele mai multe ori, adâncirea și prelucrarea sa fac treptat, pe măsura strângerii materialului; nu este mai puțin adevărat că acum este momentul ca reflexiile să fie organizate și supuse la verificare.

Metode sunt aci și mai greu de dat. Ajunge să ținem seamă de mersul facultăților noastre intelectuale în disciplinele empirice și de metodologia științei speciale în care lucrăm.

Trei faze par a se degaja în acest proces:

1. *Viziunea și analiza materialului*, în sensul descrierii, comparării și înțelegerii exacte a faptului studiat – născând fie din vedenia lui directă, fie din sugestiile celor ce au privit anterior la el. Aci, ceea ce importă este bogăția, precizia și exactitatea informației.

2. *Ipoteza*, ca o fază în care ajungi să faci supoziție asupra acestui material, să-1 încheși într-un ansamblu organic, să decoperi relații între elementele ce țin într-un tot, să vezi cauze sau să formulezi asupra materialului un raționament experimental, în forma unor judecăți disjunctive, ce se pot verifica, sau să încerci a-1 îngloba într-un concept dătător de seamă asupra faptului. Împrejurările în care ajungi la formularea acestei presupuneri sunt greu de fixat. Vine în ore de reflexie singuratică, vine dintr-o discuție cu un coleg, din lectura unei cărți, poate veni chiar în somn. Esențialul este ca, atunci când o ai, să nu o lași să se piardă, ci să procedezi imediat la notare. Analogia joacă un rol capital de multe ori în această fază, și cunoștințele generale sunt cele mai apte să sugereze o orientare nouă, o relație de acest fel.

3. A treia fază este *verificarea*, adică aplicarea, la materialul concret descris și izolat în prima fază, a ipotezei imaginate în cea de a doua. Aci, spiritul critic este factorul determinant.

Toate acestea, evident, sunt simple indicații. În fața fiecărei probleme concrete, cercetătorul va mobiliza tot arsenalul său de mijloace spre a încerca rezolvarea ei.

Ceea ce nu trebuie să neglijeze este că:

În prima fază a luării în considerație a materialului, factorii decisivi sunt: bogăția, precizia, exactitatea;

În a doua fază, imaginația și reflecția;

În a treia, decid îndeosebi atențiunea și spiritul critic, care discută verificarea fiecărei ipoteze, prevede obiecțiile eventuale și le cercetează temeiul.

Un sfat folositor este acela de a nu încerca să escamotezi o dificultate. Când ceva împiedică pe cercetător să înainteze, să lase totul și să încerce ridicarea greutății. De nu poate, să se adreseze profesorului sau unui coleg de încredere, pe care eventual să-1 provoace la discuție. Asemenea piedici se ivesc mai ales în fazele în care ni se impune precizarea unei atitudini.

Aceasta este faza cea mai puțin tehnică și cea mai personală a muncii intelectuale, în această fază, cea mai mare importanță o au obiceiurile personale: alegerea orelor de lucru, a locului de lucru și a atâtor factori mărunți, cari au totuși un rol hotărâtor în disciplina fiecărui intelect uman. Fiecare va lucra deci după dispoziții, împrejurări și oportunități proprii.

Redactarea

În toate cele ce preced, s-a băgat de seamă, cred, că tehnica muncii intelectuale nu face decât să reproducă, în termeni noi, fazele cunoscute din retorica clasică: adunarea materialului corespunzând invențiunii, clasarea, dispozițiunei – adaptate însă unor subiecte ce necesită eforturi îndelungi, într-o vreme în care „literatura” fiecărei chestiuni a luat proporțiuni gigantice.

La fel, redactarea va corespunde elocutiunii sau stilizării.

a) Prima redactare

În momentul în care suntem, autorul a epuizat materialul ce avea de cercetat, are față de el o orientare precisă și și-a notat, pas cu pas, toate reflecțiile privitoare la problemele de ansamblu și de amănunt ce a întâlnit în cale. Pe măsură ce lucrul a înaintat, autorul a cetit tot mai des ansamblul fișelor adunate, care se află acum toate alăturate în dosare, pe grupe de chestiuni; și a gândit asupra felului lor de a se lega unele de altele.

Rămâne de tras între ele firul de continuitate care va alcătui lucrarea însăși.

Pentru a face prima redactare, autorul va așeza înaintea sa toate dosarele de care dispune, spre a putea cuprinde dintr-o dată, cu mintea, ansamblul chestiunii.

Va desface, apoi, pe rând fiecare dosar, în ordinea metodică a planului, va confrunta încă o dată fișele cu altele și va reciti observațiile sale asupra fiecăreia.

La sfârșit, va grupa la un loc pe cele asemănătoare și va scrie:

1. *Rezumând* grupe întregi de fișe analoage, reproducând indicațiile ce cuprind, cu problemele ce pun și discuțiile ce comportă;

2. *Reproducând*, în total sau fragmentar, fișele ce i vor părea esențiale, omițând neesențialul;

3. *Legând* fișele deja scrise, prin fraze comprehensive, unele de altele;

4. *Încercuind*, cu ajutorul creionului, pașagiile de eliminat, pentru ca totul să ia un aer cursiv și corect.

Făcând astfel, prelucrarea fiecărui dosar va da naștere câte unui capitol. Când acest lucru va fi făcut cu fiecare dosar, autorul va trece la transcrierea lucrării, capitol cu capitol, perind stilul și rotunjind asperitățile unui material până aci eteroclit.

Câteva indicații se pot da și aci pentru înlesnirea acestei redactări, cu privire mai ales la executarea tehnică a lucrului.

Dacă până aci unele necesare au fost tocul și creionul, de aci încolo intră în funcțiune foarfeca și pensula. Foarfeca implică curajul de a simplifica tot ce nu e imediat util înțelegerii; foarfeca unită cu pensula permit răsturnarea ordinii în care prezentăm unele fapte, spre a le face mai clare înțelegerii, în loc de a recopia textul întreg, paragrafele ce nu sunt la locul lor sunt decupate izolat și apoi lipite în adevărata lor ordine. În același fel, se introduc în text și noile lămuriri socotite indispensabile.

Unii obișnuiesc ca, o dată terminată această redactare, să o recitească cu atenție de câteva ori, apoi s-o pună în bibliotecă; și, vreme de două, trei săptămâni, să nu o mai ia în considerație ca text, ci numai să cugete la subiect pe de-a-ntregul și la cel mai bun mod de a-l expune, pentru ca apoi să-l redacteze din nou, a doua oară, din minte, pe de-a-ntregul. Reluarea problemei de la capăt, pe lângă că liberează de sugestia produsului momentan, permite și o reorganizare efectivă a materialului în vederea expunerii, știut diind că mijlocul cel mai bun de a arăta ceea ce ai găsit nu este totdeauna arătarea căii înseși prin care ai găsit. Invenția ia locul expunerii și raționamentul locul intuiției inductive. Experiența a dovedit că, pentru mințile cu puternică organizare sintetică, noua redactare este mult mai clară, liberă de orice asperități și lucruri greoaie, mai suplă și mai elegantă, și ea trebuie deci preferată celei vechi.

Alții trec de la prima la a doua redactare, sau de la a doua la a treia, cetind unui specialist prieten manuscrisul. Din felul în care acesta urmărește și pricepe, ca și din observațiile ce i se fac, autorul ajunge la o nouă redactare, dotată cu un grad și mai mare de perfecție.

Evident că, cu cât mai multe perfecționări suferă o lucrare, cu atât tinde să devie mai perfectă.

Când și această operație va fi făcută, lucrarea este aproape gata. Rămâne să i se dea forma definitivă, spre a fi gata de prezentat.

b) Redactarea definitivă

Trecem acum la analiza redactării definitive. Redactarea aceasta cuprinde două elemente:

1. Textul propriu-zis,
2. Notele.

1. Textul propriu-zis constă în expunerea sistematică a tezei sale. Aci cercetătorul va aplica regulile normale de compoziție, cunoscute de aiurea, la dezvoltarea argumentelor pe care se sprijină.

Textul cuprinde mai totdeauna o încercare de formulare a chestiunii, o prezentare a materialului, o analiză a soluțiilor anterioare, cu critica lor, o fixare a punctului de vedere propriu, o justificare a acestui punct de vedere, o analiză a obiecțiilor posibile și o înlăturare a acestora.

Calitățile ce se cer expunerii sunt: în primul rând, claritatea; în al doilea rând, conciziunea; abia în al treilea rând vin celelalte calități de stil.

Multe ispite pândesc la redactare, mai ales pe cei ce scriu cu ușurință și se lasă duși de propriul lor stil.

1. Cea dintâi ispită a redactorului este lungimea textului. O prejudecată de începător, pe care o sprijină o admirație naivă a cetitorului, este aceea de a aprecia valoarea unui text după „dimensiunile” sale. Începătorii, mai ales, se silesc să scrie „tot ce știu” despre subiect, pierzând din vedere faptul că amănuntele întunecă vederea întregului. Adevărul este însă altul. Lungimea unei lucrări, mersul ei greoi vădesc, prin paradox, un timp insuficient de redactare. E cunoscută fraza prin care d-na de Sevigne se scuza nepoatei sale: „Iartă-mă că ți-am scris o scrisoare așa de lungă, dar n-am avut timpul s-o fac mai scurtă”.

Ceea ce se cere este curajul de a sacrifica tot ceea ce nu este indispensabil înțelegerii. Conciziunea dă contur și vigoare fiecărei afirmații.

2. A doua ispită e ziaristica. Mulți tineri se simt atrași. În scris, de farmecul expresiilor tari și plastice. Deosebirea de genuri e însă fundamentală. În vreme ce ziaristica încearcă să creeze o sugestie prin cuvânt, într-o lucrare științifică fiecare afirmație reprezintă o judecată ce trebuie întemeiată și de care se poate cere socoteală autorului. De unde, cu totul alta e valoarea de întrebuintare a formelor de stil.

Formulele bombastice și vagi, locurile comune trebuie deci cu grijă evitate în lucrările științifice, iar epitele alese în chip decent și judicios. Disciplina intelectuală severă trebuie apoi să ne deprindă să evităm cu totul argumentele *ad hominen* ce umplu ziaristica.

Spiritul polemic este una din cele mai mari ispite ale începătorilor bine dotați, care, dacă nu se stăpânesc la vreme, ajung să se risipească în zadar, spre paguba aptitudinilor lor și a științei. Tocmai acestora li se recomandă examenul strașnic al valorii fiecărei aserțiuni ce înaintează.

3. O altă ispită este incorectitudinea în afirmări ori în citații.

Pentru a ne feri de ea, ori de câte ori facem un citat, suntem datori să-l facem în condițiunile în care am pomenit vorbind de extragerea lui. Va fi întotdeauna pus între semnele citării și însoțit de indicația completă a izvorului – pentru control - în notă. Dacă facem citatul

în limba în care scriem, o notă îl va reproduce imediat în limba originală, urmat de referințe.

Trebuie mai ales să ne ferim să cităm trunchiat, denaturarea sensului ce ar putea rezulta constituind una din cele mai grave incorectitudini în munca intelectuală.

Apoi, ori de câte ori expunem o idee pe care o avem rezumată dintr-un autor, aceeași corectitudine cere să-i pomenim măcar numele, dacă nu și locul de unde o avem. O idee ce aparține patrimoniului comun se poate reda fără referințe. Singură cultura specială ne învață acest tact.

4. Dacă utilizarea ideilor altora, fără a ne referi la ele, este o incorectitudine de evitat, abuzul de referințe este, de asemenea, un lucru de evitat, dovedind lipsă de gust și prețiozitate, între incorectitudine și prețiozitate, calea de mijloc este iarăși cea mai dreaptă, cu toate că o veche prejudecată academică – germană, mai ales – nu tocmai fără temei, vrea să preferim totdeauna pe cea din urmă, celei dintâi.

5. O ultimă îndatorire e aceea de politețe.

Pentru aceasta, ori de câte ori pomenim în text numele unei persoane, dacă aceasta este în viață, îl vom preceda de indicația: d-1, d-na, d-ra etc.... Când preopinentul nu mai e în viață, sau când este o persoană bine cunoscută, se îngăduie pomenirea numelui singur; totuși, chiar în acest ultim caz, e mai corect să însoțim numele de particulă. Această observație nu privește însă notele.

2. Spre deosebire de text, care reprezintă, după cum am spus, economia strictă a lucrării, notele alcătuiesc bagajul complementar, ce nu este absolut necesar pentru înțelegerea poziției autorului; dar contribuie la ilustrarea și întărirea ei.

Notele sunt de două feluri:

1. Indicații de izvoare;

2. Complemente ale afirmațiilor, încercuiri ale lor, exemplificări, discuții. Tehnica redactării notelor e supusă și ea unor cerințe bine de știut; căci unele universități le impun condiții riguroase, mai ales indicațiilor de primul fel. Astfel, Universitatea din Paris cere ca referințele să fie complete și impune chiar caractere diferite pentru numele autorului (capitale), pentru titlu (italice) și pentru indicațiile de loc, dată și pagină (normale).

Exactitatea referințelor este politețea unei publicații față de cititorii ei; ea nu urmărește etalare de erudiție, ci punerea unui anume material la dispoziția acestora.

O referință incompletă, ce nu îngăduie controlul pasagiului citat, este inutilă și e de preferat să fie lăsată pe dinafară.

Pentru simplificarea citației unei cărți ce revine mereu în discuție, e obiceiul ca, după o primă referință completă, să se indice numai:

a) Dacă referința se face imediat și în același loc: „ibidem, pag.”;

b) Dacă se face mai departe: „autorul, op. citat, pag. ”;

c) În cazul în care se citează mai multe opere de același autor, se vor evita confuziile reproducând unul din cuvintele (de obicei cel începător) titlului cărții.

Notele complementare au fizionomia normală a lucrării. Se imprimă de obicei cu caractere mai mici, referindu-se printr-o cifră la unul din cuvintele sau propozițiile textului pe care le explicită.

Notele se dispun de obicei în josul paginei, numerotându-se cu cifre arabe, începând de la fiecare primă notă a paginei. Când însă extensiunea lor este prea mare și ar îngreua lectura, e preferabil ca toate notele să fie trimise în apendice. Lucrarea câștigă astfel în eleganță.

Unii autori disting, prin două feluri de numerotări (cifre arabe și litere mici de tipar), cele două categorii de note, ceea ce dă mai multă eleganță; alții le dispun etajate; alții, în sfârșit, așază notele cu referințe în josul paginei, marcându-le: a), b) etc., și notele lămuritoare la sfârșit, în apendice, numerotându-le de la una în sus, în continuare.

Redactarea definitivă se va face de obicei pe foi de hârtie detașată sau pe caiet, scriindu-se însă numai pe una din pagini (recto). Acest mod de a redacta are dublul avantaj de a îngădui deplasarea paragrafelor cu ajutorul foarfecei și, mai ales, de a face posibilă tipărirea. Aceasta nefiind posibilă, în condițiile tehnice moderne actuale, decât când manuscrisul este scris numai pe una din pagini. Deplasarea paragrafelor poate fi folositoare, întrucât dispoziția lor poate varia până în ultimul moment. Această deplasare, sau inserarea unui nou text, dintr-o pagină mai veche, scrisă numai pe o față, se face cu ușurință în chipul următor: cu o foarfecă, se taie foaia în două, de-a lungul rândurilor, în locul unde avem ceva de inserat. Introducem apoi foaia albă sau paragraful adăugat și lipim la loc. Manuscrisul este gata. De aceea se și spune că ultima redactare a unui text se face cu foarfecă și cu pensula, mai mult decât cu tocul. Scrisul cu mașina simplifică mult toate aceste operații, le dă o redactare clară, permite luarea unui duplicat identic, fără muncă suplimentară, înlesnește enorm ultima purificare cu foarfecă, dă textului un aspect mai prezentabil, înlesnește lectura, fără eforturi grafologice; în fine, proba de tipar iese mult mai corectă și corectura se poate face de oricine. De aceea, deprinderea stenografiei și a dactilografiei este un lucru de recomandat studenților, ca indispensabilă muncitorului intelectual de astăzi, atât pentru practica de mai târziu, cât și pentru lucrările universitare, notarea repede și copierea limpede a notelor fiind absolut necesare. În Apus, mai toate publicațiile nu primesc decât manuscrise dactilografiate.

Nu putem da aci indicații tehnice asupra acestor practici. Studentul le va găsi în lucrările speciale.

E bine ca manuscrisul să existe în dublu exemplar.

Paginile manuscrisului se prind apoi împreună, pe marginea stângă sau în colțul de sus.

Cu aceasta, manuscrisul se așază într-o cartotecă, în așteptarea ocaziei în vederea căreia a fost scris, sau ia imediat calea tiparului.

În caz că rămâne în cartotecă, este bine ca pe coperta manuscrisului definitiv să notăm locul și intervalul de timp în care am alcătuit lucrarea. Acestea ne pot folosi ulterior.

Tiparul

Dacă manuscrisul ia calea tiparului, autorul nu-l primește înapoi decât o dată cu prima corectură.

Prima corectură este textul cules, imprimat pe o foaie de probă. Cu manuscrisul în mână, autorul va verifica, cuvânt cu cuvânt, ba chiar literă cu literă, textul imprimat, marcând pe margine schimbările de introdus în text. E bine ca principalele semne întrebate în asemenea ocazii să fie bine cunoscute.

Suprimarea unei litere în text se face printr-o bară oblică /, a unui cuvânt sau membru de frază, printr-o linie orizontală mărginită de două bare oblice /-/. Aceste semne se reproduc pe margine, cu semnul delta grec δ și reproducerea originală se leagă cu o linie de semnul din text.

Înlocuirea unui cuvânt sau literă se obține făcând semnul de baraj, ca în cazul suprimării. Acest semn se repetă pe margine, unit printr-o linie cu cel dintâi. Numai că, în loc de semnul & (delta), al suprimării pure și simple, se scriu litera, cuvântul, fraza ce trebuie puse în loc. Toate acestea sunt valabile pentru orișice schimbări de majuscule cu minuscule etc.

Pentru adaosul de litere se procedează ca pentru înlocuire, cu deosebire că semnul / se face în spațiul unde trebuie introdusă litera.

Introducerea unui cuvânt, frază etc. se face inserând în text, la locul unde trebuie făcut adaosul, semnul ϕ (fi), care se reproduce pe margine, înaintea cuvântului sau frazei de inserat. Cele două semne ϕ (fi) se unesc cu o linie.

În caz de inversiune a literelor sau cuvintelor în text, se întrebuițează sau semnul obișnuit al inversiunii, sau se barează, ca mai sus, ambele litere și se repetă, pe margine, barajul, adăogând, alături de el, literele în ordinea lor exactă. Primul procedeu se întrebuițează mai ales la inversiunea cuvintelor și a paragrafelor.

Separarea a două litere sau cuvinte se face, în text, cu o linie despărțitoare, reproducă în margine, cu semnul – (; apropierea, la fel, însă cu semnul |.

Punerea unui rând de la capăt (aliniatul) se indică cu paranteza mare pusă în capul frazei de trecut de la capăt [.

Semnele punctuației se introduc ca și literele, cu deosebirea că se fac sub semn două mici virgulițe. La fel, cu cifrele ce indică puterile unui număr și notele din josul paginei.

Un alt capitol este acela al supravegherii caracterelor tipografice, întrucât în tipar sublinierile se fac prin schimbarea acestor caractere.

Sublinierile în text au de scop să scoată în evidență o idee.

Sublinierea cu o linie în text se traduce în tipografie prin caracterele italice sau oblige și se însemnează pe marginea textului subliniat: „ital.”.

Sublinierea cu două linii se transpune prin caractere romane sau capitale și e rezervată mai ales titlurilor. Și ea se indică pe margine prin cuvântul: „roman”.

În fine, lucrările germane mai cunosc caracterele rărîte, în care se transcriu de obicei frazele ce cuprind momentele importante ale argumentării. Aceste caractere înlesnesc mult primul contact cu o carte.

Acestea sunt cazurile cele mai frecvente ale corecturilor.

E știut că o lucrare este cu atât mai agreabilă, cu cât caracterele sunt mai armonice potrivite exigențelor textului; și o tendință fericită face ca zilele noastre să cunoască o nouă întrecere în arta tiparului.

Indicațiuni mai largi asupra tehnicii muncii intelectuale se pot găsi la:

Dr. Chavigny: Organisation du travail intellectuel, in 16°, Nancy, 1923.

Albert Cym: Le Travail intellectuel, in 16°, Paris (Alean).

Guerguy: L'Art de classer ses notes, in 16°, Paris et Bruxelles (Inst. Internat. de Bibliographie).

Payot: Le Travail intellectuel et la volonte, in 8°, Paris (Alean).

Romanescu, Vasile: Tiparul, București (Cartea Românească).

Stahl, H.: Stenografia Stahl, București (Tipografia Geniului), 1926.

Vlădescu, I.: Adunarea, clasarea și păstrarea materialului istoric, Craiova (Scrisul Românesc).

Vlădescu, I.: Cum se poate face o recenzie, București (Socec), 1925.

Mircea VULCĂNESCU

*(din cartea Vulcănescu Mircea, Către ființa spiritua-
lității românești. – București, 1996. – P. 71. – vol. 3)*

Galeria MB

BORGES BIBLIOSOFUL

Așa cum a remarcat exegetul și traducătorul Andrei Ionescu, „a-l cita pe Borges este o deprindere intelectuală a timpului nostru, un fel de tur de forță al inteligenței contemporane”. Însă nu este deloc ușor, dacă nu chiar imposibil, să stăpânești deplin informația emanată de opera sa, cu atât mai mult să o ordonezi, să o clasifici în sensul de a o raporta la vreo școală ori la vreun curent. Borges însuși spunea, într-o conferință despre frumusețea fizică a poeziei, că școlile literare sunt simple invenții ale istoricilor literari, or, poezia este eternă. La o tentativă de a-l evalua, totuși, în raport cu programele diferitor orientări, am constata că marele argentinian are câte ceva din toate și prin urmare nu aparține nici uneia, în ciuda postmoderniștilor care și-l revendică cel mai mult. Borges nu e un râu pe care să-l localizezi după albia sa, nică măcar o mare sau un ocean, căci și acestea sunt limitate. El este ca o apă ce a acoperit totul, este o lume. Urieșeasca-i erudiție l-a transformat într-un fel de creuzet în care s-a revărsat toată cultura universală, aceasta topindu-se în el și transformându-se într-o plasmă în care este dificil să distingi elementele constitutive. Și atunci nu-ți rămâne decât să-l accepți ca pe o lume nouă și, vorba lui Rodriguez Monegal, să cartografiezi pas cu pas acest tărâm. În relieful lui, vom însemna, desigur, niște lanțuri montane și niște înălțimi, acestea constituindu-se, în primul rând, din ideile filozofice asimilate în tinerețe și nu numai, care se fac văzute, transfigurate, în opera sa, ori se resimt în substraturile textelor sale, iar între aceste coordonate vom așeza, pe această hartă imaginară, pete de culoare întinse, specific borgeene. Vom vedea ceva mai încolo, că însăși ființa interioară, în special memoria lui Borges aveau o structură topografică.

I

Fiind un cititor de superclasă, legându-și de mic copil viața de bibliotecă, exercitând chiar funcția de bibliotecar, iar din 1955 până la sfârșitul vieții - și pe aceea de director al Bibliotecii Naționale a Argentinei, Borges a reflectat mult asupra problemelor cărții și lecturii, concepțiile sale constituindu-se într-o contribuție aparte la bibliologia universală, una care a depășit cadrul acestei științe, a jonctionat cu filosofia și stă la temelii bibliosofiei moderne. Însă el nu a redactat lucrări bibliologice speciale. Viziunile sale bibliosofice decurg din concepția-i filosofică despre lume și despre cultură, amândouă făcând parte organică din creația sa artistică (în special din con-

ferințele, eseurile și prozele sale) ca un fel e urzeală a texturii acesteia. Bazele filosofice ale gândirii sale sunt un aliaj de idealism și raționalism (cu rădăcini la Platon, Plotin, Spinoza, Bacon, Berkely, Sheley, Shopenhauer, Nietzsche; dar și în filosofii orientale, în cabala ș.a.). Deși a creat și a consacrat genul fantasticului metafizic (un amestec savant de real și imaginar), el este în același timp un raționalist și un lucid înveterat. Cineva a remarcat că dacă la Goya, somnul rațiunii naște monștri, la Borges trezia Spiritului naște ficțiuni și soluții posibile ale realității. Aspectul acesta se datorează și pasiunii sale pentru matematica superioară.

Postulatele platoniene despre anamneză (orice cunoaștere e o amintire a ceva care deja a fost), idei-arhitecturi și imagine ca întruchipare a ideii, convingerile idealiştilor (în special acelea ale lui Berkeley) că orice obiect din realitate este un obiect al gândirii și nu poate să existe în afara spiritului care îl concepe, ideea universului nostru ca operă a unei divinități deficiente (îmbrățișată de Espinoza, dar și de gnostici); tema biblică a cuvântului ca instrument de creare a lumii conjugată cu aceea a facerii universului prin combinarea literelor (modus operandi, ars combinatoria cabaliste), apokastasisul grecesc și mitul nietzschean al eternei reînțoarceri, ideea existenței unui singur autor al tuturor textelor de pe pământ (Emerson, Shelley, Valery), problema răului în lume (Leibnitz) – iată câteva fire vizibile în secțiunea transversală a temeliei pe care este așezată lumea borgeană, dar care nu mai au în ea un statut autonom, ci sunt elemente structurale. Maniera cărturărească în care își creează ficțiunile îl conduce pe Borges la inventarea unor nume de autori și titluri de opere, la care să facă trimitere atunci când operează cu idei și viziuni proprii, numărul acestora din urmă fiind atât de impunător, încât nu doar îi pune în mare dificultate pe cercetători, ci le-a și permis acestora să enunțe că marele argentinian este inventatorul unei întregi biblioteci fictive.

De ce și cum a fost posibil acest fenomen? Răspunsul îl aflăm dacă încercăm să abordăm problema pornind de la mobilurile creației borgeene. Acestea au fost, în substanța lor, existențialiste. Neîmpăcarea cu ireversibilitatea timpului (cu moartea) și cu implacabila ordine cosmică care, pe deasupra, mai este și incognoscibilă, l-au făcut să-și creeze o lume a sa, cognoscibilă și reversibilă. La aceasta se adaugă

și orbirea scriitorului, nenorocire care l-a lipsit de legătura senzorială cu lumea înconjurătoare, obligându-l să opereze cu obiectele lumii sale interioare, imaginare.

Concepția ontologică a lui Borges este reflectată cel mai pregnant în volumul de ficțiuni „Grădina potecilor ce se bifurcă”, publicat în 1941 (el numește „ficțiuni” lucrările sale în proză, probabil pentru a preveni o eventuală derută a cititorului cauzată de maniera cărturărească (impegnată de „reperări sursiere” și de citate) în care le-a scris. Pornind de la convingerea că orice lucru trebuie să-și aibă contrariul său, și că lumea este o carte ce trebuie citită (decodificată, descifrată), autorul își pivotează viziunile sale pe existența a două Lumi: cea creată de Dumnezeu și cea constituită în imaginația omului, legătura dintre ele fiind una genealogică și cauzală.

Universul real, întrucât la începutul lui a fost cuvântul, este văzut de Borges ca o bibliotecă (ficțiunea doctrinară în care este descrisă a fost intitulată „Biblioteca Babel”). El este alcătuit dintr-un număr infinit de hexagoane pline cu rafturi de cărți. Putem deduce că forma lui este sferică (ca și mingea de fotbal, care este cusută din fragmente hexagonale, dacă nu bagatelizăm prin această asociere universul infinit descris de Borges). La geneza acestei lumi stă efectul oglinzirii (o oglindă mare, multiplicatoare, stă în vestibulul Bibliotecii Babel, toate cărțile din hexagoane fiind reflectări ale cărții ciclice, scrisă de Dumnezeu și aflată în camera circulară a Bibliotecii, care e foarte greu, ba chiar imposibil de găsit). Legea fundamentală a acestei Bibliotecii este că toate cărțile, deși nu seamănă între ele, sunt alcătuite din aceleași elemente baze, existând versiuni ale fiecărei cărți în toate limbile și interpretarea fiecărei cărți în toate cărțile. Undeva trebuie să existe o carte care să fie cifrul și rezumatul tuturor celorlalte și care este căutată veșnic de Omul Cărții, însă ea nu este de găsit. Biblioteca Babel este nelimitată și periodică. Dacă ar exista un călător etern care să o traverseze în orice direcție, el ar constata, la capătul secolelor (dacă ar exista un astfel de capăt), că aceleași volume se repetă în aceeași dezordine. Două sunt determinantele acestei Bibliotecii, cu care Borges și Omul în general nu se pot împăca: certitudinea că totul este scris, care îți dă sentimentul zădărniceii, și faptul că ea nu poate fi descifrată. Borges ne sugerează chiar că acestei Bibliotecii i-ar lipsi Ordinea (aici el subînțelegând prin ordine și ordonare calitatea a ceea ce poate fi înțeles, cunoscut), ea asemănându-se, după el, „cu haosul asiatic”.

O conformare la o astfel de stare de lucruri ar însemna neantizarea omului, reducerea lui la coordonatele și la calitățile regnului animal. Dar cum ceea ce îl deosebește de confrății săi din natură sunt în primul rând imaginația și spiritul, omul își creează o lume a sa, acest al doilea Univers fiind descris de Borges în cea de a doua ficțiune doctrinară intitulată „Tlun, Ugbar, orbis tertius”. Rezultat din încercările de descifrare a Lumii, Universul secund s-a născut și el ca un efect al oglinzirii (al conjuncției dintre o oglindă și o enciclopedie). Observăm, așadar, că Borges împărtășește ideea că efectul de oglindă este născătorul a

toate, inclusiv al omului, deoarece el recurge frecvent la asocierea „oglinzile și împreunarea trupurilor”. Subiectul ficțiunii la care ne referim este legat de o țară imaginară, Ugbar, inventată de o societate secretă din secolul al XVII-lea și localizată fictiv în Asia Mică. Savanții și artiștii imaginați ai acestei țări imaginate imaginează, la rândul lor, o întreagă planetă fictivă – Tlun - și alcătuiesc enciclopedia ei, pe care o răspândesc apoi, în mod discret, în lumea noastră. Locuitorii planetei Tlun creează lucruri, obiecte prin simplul fapt de a le numi. Când nu se mai gândesc la ele, lucrurile dispar imediat. Obiectele astfel create se numesc hroniuri și nu există în spațiu, ci doar în timp. O astfel de lume nu mai poate fi cunoscută prin simțuri, ci doar în rezultatul unor procese psihice și de memorie, adică numai pe cale cerebrală. De vreme ce cuvintele devin obiecte când le rostești, lucrurile din acea lume se multiplică înfiorător. Fiecare om este doi oameni. Toate cărțile au un singur autor atemporal și anonim, iar o carte care nu încheie în ea și propria-i contracarte este considerată incompletă, nereușită. Există un plan de răspândire a lucrurilor de pe Tlun. Când acest proces se va încheia, zice Borges, vor dispărea limbile terestre în care vorbim astăzi, pentru că atunci Lumea va fi Tlun.

În comparație cu Lumea, acest Univers secund este ordonat, adică e cognoscibil. Autorul ne previne însă că „incitată de rigoarea ei, umanitatea uită că nu-i decât o rigoare de șahiști și nu de îngeri. Și a pătruns prin școli limba primitivă de pe Tlun... iar în memorie, un trecut închipuit ocupă locul altuia, despre care nu știm nimic cu certitudine – nici măcar că e fals...”

Mai mulți comentatori asociază tlunizarea prevestită de Borges cu „norii textuali” ce au împresurat planeta noastră în rezultatul globalizării Internetului și a rețelei WWW. Pericolul ei constă în atrofierea simțurilor din cauza dispariției cunoașterii senzoriale, aceasta conducând iminent la înlocuirea lui homo sapiens cu un om insensibil, robotizat. Șansa noastră s-ar reduce, în această perspectivă, la găsirea unui echilibru între activitatea mentală și cea senzorială, între vizibil și invizibil, între interior și exterior. Întrucât e un sceptic de colaratură shopenhaueriană, Borges nu ne propune în acest sens nici un fel de soluții. El se limitează la câte un „strigăt” existențial (asocierea o făc, desigur, cu Munch) de genul: „Destinul nostru nu e îngrozitor pentru că e ireal; el e îngrozitor pentru că e ireversibil”, sau: „Spre nenorocirea noastră, lumea e reală, iar eu, spre nenorocirea mea, sunt Borges”.

II

În câmpul bibliosofiei, Borges rămâne fidel universului ideal, în primul rând celui platonian, pe care îl consideră „un repertoriu ales ce nu tolerează repetiția”, un „muzeu imobil și redutabil al arhetipurilor” (vezi ficțiunea „Istoria eternității”). Îl preocupau constant problemele legate de ontologia scrierii. Adept al curentului de opinie potrivit căruia cele douăzeci și ceva de semne ale alfabetului au fost create de om după semnele Naturii, el se pronunță de multe ori, mai ales în perioada primei și celei de a doua tinereți, în favoarea primatului vorbirii în raport cu scrierea, al sunetului în raport cu grafema. Cu timpul, însă, își

apleacă urechea și spre opiniile conform cărora primatul aparține scrierii. Nu se știe în ce măsură această mutație a fost înrăuită de datele recente ale științei (ale arheoantropologiei în primul rând) care confirmă anterioritatea semnelor (ele devenind cunoscute public mai mult spre sfârșitul vieții și după moartea scriitorului). E certă, însă, cauza că fără o acceptare cel puțin parțială a celui de al doilea curent de opinie, crearea lumii de către divinitate cu ajutorul cuvântului, viziune ce face parte din textura concepției filozofico-artistice borgeene, devine o absurditate. Drept care, el a manifestat un viu interes față de doctrinele gnosticilor și ale cabaliștilor, cărora le-a consacrat o conferință și un eseu („Despre o misterioasă scriere cifrată”), în acesta din urmă concluzionând: „Cabala este nu doar o piesă de muzeu, ci poate fi în același timp un tip de metaforă a gândirii.”

În plus, în experiența personală a scriitorului literele au jucat un rol similar cu acela al semnelor biblice care deschid calea spre cunoașterea divinității și spre credință. În cutremurătoarea conferință „Cărțile și noaptea”, el relatează, de exemplu, cu referire la studierea originilor limbii și literaturii strămoșilor anglo-saxonilor: „Și s-a întâmplat ceea ce se întâmplă când se studiază o limbă nouă: și anume că fiecare literă se detașează, ca și cum ar fi gravată, ca și cum ar fi talisman”.

III

Reflecțiile despre carte ale lui Borges coboară deasemenea din arhetipalitate, el încercând și realizând o tipologie proprie a cărții.

Primul arhetip este unul mai mult perceptiv. Mai înainte de a judeca o carte, scrie el în „Liturgiile eretice”, noi avem o naivă concepție fizică despre ea. O carte în acel moment nu este o expresie sau o înlănțuire de expresii, ci literalmente un volum, o prismă cu șase fețe rectangulare, alcătuită din file subțiri de hârtie care trebuie să aibă o copertă, o falsă copertă, un moto în cursive, o prefață tot în cursive, dar cu format mai mare, nouă sau zece părți cu începutul în verzale, o tablă de materii, un ex-libris, o erată concisă, câteva file albe, un colofon interliniar și o casetă tehnică – elemente din care se constituie arta scrisului. Dar acesta e un arhetip al aparențelor. Mai importante sunt acelea care țin de esența cărții.

Primul arhetip esențial este acela al cărții virtuale, pe care Borges îl evidențiază referindu-se nu la epoca culturii electronice, ci la cea antică (în primul rând la greci). E vorba, de fapt, de cartea orală, cartea spusă. Este bine cunoscută neîncrederea filosofilor și savanților din Grecia antică față de scriere, pe motiv că ea „îngheață” gândul și nu permite abordarea exhaustivă, multilaterală a unei teme sau a unei probleme. Platon spunea: „Cărțile sunt ca statuile sau ca efigiile: par ființe vii, dar când sunt înrebate ceva nu știu să răspundă”. Această dificultate a cărții scrise grecii o depășeau recurgând la dialogul peripatetic. Socrate, Pitagora și alți filosofi nu au scris nici un rând, învățăturile lor transmițându-se pe cale orală. Pe aceeași cale s-au răspândit la început și poemele lui Homer „Iliada” și „Odiseea”. Iar atunci când își așterneau, totuși, gândurile pe hârtie, grecii aveau sentimentul

de ceva neîmplinit. Este revelator în acest sens schimbul de replici între Alexandru Macedon și învățătorul său, Aristotel. Când s-a hotărât să-și publice „Metafizica”, filosoful este dojenit de ucenicul său, căruia îi răspunde: „Tratatul meu a fost publicat și nu a fost publicat”, având în vedere că nu este posibil ca o carte să expună complet tema dată. Cheia înțelegerii cărții orale (virtuale) este, după Borges, maxima Magister dixit, pronunțarea căreia, după proclamarea unei teorii, la pitagorieni, însemna deschiderea căii spre dezbateri, inovații, completări. Cartea antică scrisă era considerată doar ca un înlocuitor al cuvântului oral sau ca un ghid pentru dialogurile peripatetice sau în „divan”.

Al doilea arhetip ar fi acela al cărții clasice. Prin această noțiune (pe care o revendică de la latinescul *classis*, ce înseamnă fregată sau escadră), Borges subînțelege o carte ordonată, „așa cum trebuie să fie totul ordonat la bordul unui vas – „shipshape” (pus la punct, ca pe navă). În plus, ca să poată fi numită clasică, o carte trebuie să fie nu doar bine ordonată, ci și remarcabilă în domeniul său, bibliosoful recurgând în acest sens la exemple ca „Don Quijote” de Cervantes, „Divina Comedie” de Dante, „Faust” de Goethe” și „Iliada” de Homer. Totuși, cartea clasică nu este impecabilă cuvânt cu cuvânt. Ea este supusă schimbării, influenței timpului și trebuie abordată istoricește și contextual.

Al treilea arhetip esențial este acela al cărții sacre, pe care Borges îl consideră tipic oriental. Inspirate de Spiritul Sfânt, uneori scrise de acesta, cărțile sacre, spre deosebire de scrierile umane, nu au nimic întâmplător în ele, iar Coranul e o carte anterioară chiar limbii arabe. Ca atare, astfel de cărți nu pot fi studiate, crede Borges, în mod istoric sau filologic. Scriptura a fost anterioară pronunțării cuvintelor. În ea nu poate fi schimbat nici un semn.

În afara acestor arhetipuri rămâne cartea pe care Borges nu o definește cu un termen anume, dar care am putea s-o numim, recurgând tot la un termen borgean, carte ecumenică. Despre acest arhetip, care e legat mai mult de contemporaneitate, marele scriitor a formulat mai multe reflecții particulare, în consens cu concepția sa filosofică. Acest fel de carte trebuie să se constituie, după el, într-o expresie a virtualității, într-o imagine niciodată încheiată, menită să stabilească un echilibru între finit și infinit. În ea trebuie să se reflecte celelalte cărți, ea trebuie să fie scrisă în rezultatul unei ars combinatoria. Ea trebuie să cuprindă în sine variațiile posibile, precum și contrariile lor. Adică, în fond, Borges pare să fie adeptul tipului grecesc de carte. Dar cum ar fi posibil acest lucru în condițiile actuale, când e pusă la punct o întreagă industrie a cărții? Prin participarea cititorului. „Cartea, scrie Borges, nu este o entitate închisă: e o relație, e un centru de nenumărate relații. Fiecare carte renaște la fiecare lectură...” Această viziune a pregătit terenul pentru conceptul de Opera Aperta al lui Umberto Eco.

IV

Lui Borges îi datorăm asocierea bibliotecii cu Paradisul. Această viziune o întâlnim într-o poezie din volumul „El Hacedar”:

„Eu care îmi imaginam Paradisul ca un fel de bibliotecă...”

Apoi în textul conferinței „Cărțile și noaptea”: „Eu mi-am imaginat întotdeauna Paradisul sub forma unei biblioteci. Alte persoane consideră că ar fi o grădină, alții și-l pot închipui ca un palat; eu l-am imaginat întotdeauna ca o bibliotecă”.

E o viziune poetică ce trebuie interpretată ca atare. Se cere remarcat, mai întâi, faptul că arhetipul de bibliotecă – paradis este conceput de Borges în legătură cu amintirile sale din copilărie. În casa părintească exista o bibliotecă „cu multe cărți englezești”, întreținută de tatăl scriitorului, în care micuțul Jorge face primele lecturi de basme, tot de acolo trăgându-se și pasiunea pentru enciclopedii. În al doilea rând, Borges aborda arhetipurile de bibliotecă prin prisma categoriei de Ordine, pe care, cum am văzut, o considera una întemeietoare, o axă a biblioteconomiei și pe care o trata în două aspecte esențiale, în funcție de arhetipul de bibliotecă la care o aplica. Paradisul, precum știm, înseamnă domnia Ordinei divine. E o lume sustrasă timpului necruțător și distrugător, dar și acțiunii entropice pe care o aduce în lume omul. E o lume a Armoniei și a Bucuriei primordiale. Așa este și biblioteca-paradis, arhetip al bibliotecilor pentru copii.

Al doilea aspect al categoriei de Ordine, exploatat mult în creația borgeană, este acela al ordinii pusă de om, dar care o imită pe cea divină. El se referă la un alt arhetip, acela de bibliotecă-labirint. Aici Ordinea înseamnă ordonare, ierarhizare, descifrare. Ea merge mână în mână cu efectul de oglindire prezent în diferite tipuri de relații și corelații: Lume-enciclopedie, colecție-catalog ș.a.m.d. Motivul labirintului nu este inventat de Borges, el avându-și începutul în străveacuri. Dar felul în care e concepută, imaginată și descrisă la el biblioteca-labirint constituie o realizare bibliosofică de excepție, cu repercusiuni asupra gândirii mai multor cărturari contemporani. Anume de la el pare să se fi inspirat Umberto Eco atunci când a conceput memorabila bibliotecă-labirint din romanul „Numele trandafirului”, construcție superinginerescă prin care scriitorul italian ne previne că excesul de ordine și de organizare conduce la autodistrugere.

V

Este remarcabilă contribuția lui Borges la teoria ori, mai bine spus, la filosofia lecturii, pentru că reflecțiile sale la acest capitol decurg din cunoașterea de sine și din propria-i experiență de cititor. Concepția borgeană despre lectură se fundează pe înțelegerea literaturii ca pe o formă a fericirii. Și cum lectura este definită de el ca „o formă de viață a literaturii”, ea ține deasemenea de fericirea umană.

Această reîntemeiere a actului citirii produce o schimbare de optică în raport cu existentele până acum teorii ale lecturii. Astfel, ceea ce-l mobilizează pe cititor trebuie să fie nu interesul, ci dorința de lectură. Timpul lecturii, reversibil și circular, este un remediu contra angoasei existențiale legată de ire-

versibilitatea timpului obiectiv. Spațiul lecturii este o expresie a eliberării, el se extinde și chiar dispare, lectura permițându-i omului ca și cum să se desprindă de corporalitate, să se rupă din gravitația materiei.

Este vie la el consimțirea limitelor lecturii, aceea decurgând din viziunea cíclică asupra timpului și din rostul decodificator al cititului. Parafrazându-l pe Aristotel, care se referea la publicarea unei cărți, Borges afirmă: despre o carte poți să spui că ai citit-o și, în același timp, că nu ai citit-o, pentru că fiecare cititor în parte, dar mai ales fiecare generație de cititori va descoperi în ea valențe și sensuri noi. „O literatură, zice el, diferă de alta mai puțin prin text, cât prin felul în care e citită”, sau: „...istoria literară este istoria felurilor și motivelor de a o citi...”

În plus, scrisul nu e, pentru Borges, decât o formă de lectură. Ideea pare să consune cu viziunea lui G. Steiner din celebrul tratat „După Babel”, numai că englezul abordează scriitura ca pe o traducere în limbaj a conceptelor interioare. Argentinianul merge mai departe, abordând-o ca pe un rezultat al citirii în Cartea Lumii.

Modul de organizare a lecturii decurge, la Borges, din constituția topografică a memoriei sale. În consens cu conceptul de timp cíclic, el crede că istoria literaturii, de exemplu, în special istoria poeziei, nu trebuie să fie învățată cronologic, ci pe zone și regiuni. Întrucât a asimilat „memoria cristalizată” conținută în paginile citite, un Cărturar se alege și el cu o astfel de memorie, încât nu are în fața sa decât prezentul etern. În consecință, interiorul său e ca un fel de hartă, pe care sunt trecute domeniile de cunoaștere și teme. Lectura se pivotează la el pe dialectica golurilor și a plinurilor: când sesizează pe „harta” sa interioară un gol, o pată albă, el caută și citește cărțile necesare pentru a le surmonta. Borges merge și mai departe: atunci când nu găsește în biblioteci cărțile cerute de golul sesizat în interior, el se apucă și le scrie.

Strâns legată de acest fenomen este și tehnica lecturii. Borges recurgea permanent la un procedeu asemănător cu utilizarea cuvintelor-cheie la regăsirea informației înmagazinate în calculator. Când avea de ținut o conferință, ori de scris un eseu, o ficțiune, el invoca unul sau câteva cuvinte pornitoare, acestea gravându-i-se parcă pe „ecranul” memoriei, apoi dezvoltă în jurul lor întreaga temă. Memorizarea celor citite se fortifica deasemenea cu ajutorul unor astfel de cuvinte, uneori și cu al unor grupuri de litere.

* * *

Această configurare a concepției bibliosofice borgeene nu e decât un prodrom, rezultat al primelor două lecturi ale operelor sale apărute, în patru volume, la editura bucureșteană Univers. În spiritul arhetipului de carte ecumenică, al cărui adept era scriitorul, este de așteptat ca alte relecturi și alți cititori să o împlinească ori s-o modifice.

Magister dixit!

Alexe RĂU

Bibliosofie

ALEPH ÎN FAȚA OGLINZII (1)

Se poate întâmpla ca omiterea din lanțul evolutiv a lui homo geometricus (și nu doar de Lahary în celebrul său desen, ci și de Darwin) să nu fi fost accidentală. Or, apariția lui a fost atât de fulminantă, încât, dacă recurgem la o analiză comparată a artefactelor, ne dăm seama că gândirea lui complexă, matematizată nu se circumscrie liniei progresive, ci constituie mai curând un salt uriaș, dacă nu chiar o ruptură. În orice caz, punerea lui în șir face ridicolă orice tentativă de a-l vedea descendent din maimuță sau din vreun pithecus. Iar limbajul său geometric este asemănat cu HTML-ul pe deplin întemeiat, pentru că funcționarea sistemului neuro-psihic uman, așa cum au arătat mai multe descoperiri științifice făcute în sec. XX, se aseamănă mult cu aceea a computerelor. În această ordine de idei, numerizarea de astăzi (ca și barcodarea, de altfel) constituie și ea un termen de asemănare cu paleoinformatica, o revenire. Și tocmai prin prisma aceasta a interiorului decodificat al construcției omului am putea înțelege, poate, mult mai bine cum a apărut scrierea și limbajul, iar de pe acest palier să vedem într-o altă lumină fenomenele cărții și lecturii.

Copleșiți de alte evenimente și idei ale secolului trecut, noi nu am apucat să remarcăm ceea ce s-ar putea numi căderea hegelianismului. Kerkegaard a fost primul care a făcut o breșă în faimoasa triadă hegeliană, demonstrând că acumulările cantitative nu duc cu necesitate la schimbări calitative, acestea din urmă fiind posibile doar prin salt. Apoi, mergând pe ideea lui Einstein că masa se reduce la energie, mai mulți savanți au demonstrat că orice materie se reduce la energie. Au urmat, după aceasta, două descoperiri capitale: aceea a principiului al doilea al termodinamicii, care ne spune că într-un sistem închis energia, deși se conservă, ea continuă să se transforme și degenerează de la eterogen spre omogen, adică spre moarte; și aceea că în nici un stadiu al structurilor tot mai complexe ale materiei nu se vede sinteza. Cu aceasta, dialectica hegeliană este pur și simplu anulată, iar filosofia, de acum încolo, va abandona legea terțului exclus și se va pivota pe aceea a terțului inclus, aceasta presupunând o cu totul altfel de abordare și înțelegere a dialecticii și a logicii. O a treia descoperire la fel de importantă, care a dus la o nouă înțelegere a interiorului uman, este că nu există nici o diferență, din punctul de vedere al constituenților, între fizic și biologic, între viu și neviu. Aceeași energie se află la baza a ceea ce ne apare ca materie minerală și materie vie.

Filozoful care a generalizat aceste date noi ale științei și a dat o orientare cu totul nouă filozofiei, se numește Stéphane Lupașco și este descendent dintr-un neam de basarabeni refugiați în urma evenimentelor din 1812. Din lucrările sale, mai ales din tratatul de sinteză „L'Univers psychique” tipărit la Paris în 1979, transpare o viziune asupra Lumii și a omului cu totul deosebită de ceea ce noi obișnuim să vedem și să credem până acum. Aceste date noi interpretate de Ștefan Lupașco ne relevă și ne revelează următoarele:

Universul e constituit din trei feluri de materie: fizică, biologică și neuropsihică. Fiecare din ele se ține pe dialectica dintre doi termeni contradictorii, dar al treilea, al sintezei, nu există. În lupta dintre cei doi termeni, cel care învinge se actualizează, iar celălalt se potențializează, ci nu dispare. Viața materiei e posibilă numai cât există contradicția, antagonismul dintre cei doi termeni, adică dintre ordine (care înseamnă tocmai menținerea antagonismului, a luptei) și entropie, eterogen și omogen, identitate și nonidentitate, viață și moarte. Celor trei feluri de materie le corespund dialectici specifice, în funcție de termenul care tinde să domine și să obțină supremația. În materia macrofizică tendința vectorială este omogenizarea, pe când în cea biologică – eterogenizarea ca principiu fundamental al energiei vitale. Cât privește materia neuropsihică, ea este identică, sub aspect energetic, cu materia microfizică, asemănându-se morfologic cu ceea ce în fizică se numește câmp. În amândouă, nici unul din cei doi termeni dialectici nu poate să învingă, ei menținându-se în stare de echilibru, de semiac-tualizare și semipotențializare, numită starea T.

Celulele nervoase cu sinapsele lor formează o structură contradictorie, ondulatorie și corpusculară, care amintește câmpul cuantic. Principiului lui Pauli, din microfizică, acela al ecluziunii diversificatoare, când un ion, pentru a-și păstra identitatea, nu permite nici unui alt ion să intre pe orbita sa, respingându-l, îi corespunde în materia vie principiul lui de Duve relativ la particulele celulare care au un statut funcțional identic cu acela al „ionilor văduvi”. Eterogenitatea este, așadar, un dat biologic și psihic al omului, așa încât egalitarismul și alte asemenea aventuri omogenizante contravin naturii umane însăși.

Tot ce se petrece în om este legat de mișcarea și lupta ionilor, este un sistem de procese electrochimice. Activitatea noastră senzorială (dialectica sistemului aferent) se realizează prin influxul nervos – un fel de impuls electro-chimic, undă de șoc electric, care agresează celula nervoasă și i-ar cauza moartea, dacă n-ar interveni cele două substanțe chimice produse de neuroni: acetilcolina și adrenalina. La fel se întâmplă și în activitatea motrice (dialectica sistemului eferent). Se remarcă astfel dialectica morții și a vieții, care apare în sânul influxului nervos. Cunoașterea și acțiunea noastră pornesc de la o leziune care poate fi

mortală, de la un început de moarte, zice Lupașcu, de la un fel de reînviere. Influxul nervos este acela care face asemănarea omului cu computerul, și nu e vorba aici de nici un fel de imitare, ci totul vine de la identitatea constitutiv – energetică a materiilor.

De remarcat este faptul că dialectica sistemului aferent (al cunoașterii) este inversă celei a sistemului eferent (al acțiunii, al exteriorizării). Întâlnindu-se în scizura lui Rolando, ele se reflectă și se inversează în această placă nervoasă ca într-o oglindă. Tocmai datorită acestei „oglinzi”, se obține acel echilibru antagonist, acea dialectică T a celorlalte două dialectici antagoniste și contradictorii (a materiei fizice și a celei biologice), care ne conduce și ne caracterizează ca oameni. Adică e vorba, aici, de acel „efect al oglinzii” care l-a creat pe om. Nu se știe dacă această stare, această dialectică T este un rezultat al evoluției sau un dat. Urmele culturale ale unui homo geometricus raportate la predecesorii săi din lanțul darvinist sunt niște argumente pentru cea de a doua opțiune.

Diferența fundamentală dintre sistemele aferent și eferent ține de raportul lor cu termenii dialectici ai eterogenității și omogenității. Organele noastre de simț sunt niște receptori analizatori și selectori, ele transmit către placa (oglinza) nervoasă doar părțile eterogene ale lumii exterioare, elementele prin care lucrurile se deosebesc. Senzațiile care populează conștiința noastră reprezintă formele exterioare în discontinuitatea lor, adică sub aspectul liniilor și figurilor geometrice. Cum, când și de ce omul primordial a exteriorizat aceste semne din conștiința sa, încrustându-le pe diferite suporturi, inversate, desigur, pentru că exteriorizarea s-a făcut prin celălalt sistem, eferent (motrice) care e oglinditul celui aferent.

La orice cunoaștere, la orice influx nervos (electro-chimic) celula nervoasă se confruntă, deci, cu moartea. Celulele oricărui animal au conștiința morții. Animalul, însă, nu știe de moarte, nu știe că celulele sale știu de ea, pentru că el nu are conștiința conștiinței, aceasta avându-și sediul doar la om, într-o zonă a psihicului pur. Conștiința conștiinței, dar mai cu seamă conștiința morții a fost imboldul care l-a făcut pe om să comunice despre sine, în fața divinității și cu semenii săi.

La început exteriorizarea aceasta s-a făcut prin semne.

Însă acolo, în spațiul acela neuropsihic închis, interiorizat, al controlului, gândirea pură nu apelează la semne, nici la cuvinte, ci la imagini esențializate. Știința actuală a anulat și vechile noastre reprezentări despre depozitarea imaginilor în conștiință ca și cum printr-un fel de imprimare a lor. Dinamismul energetic al neuronilor face imposibil acest lucru. E vorba de o codificare, exact cum informația textuală, iconografică, auditivă populează memoria computerului fiind incifrată prin sistemul binar (cu zero și unu) pentru că la impulsione, particulele de siliciu sau de aur

și argint să se dispună în ordinea care construiește imaginea sau textul solicitat. Marea diferență constă în faptul, că zona închisă a psihicului uman pur este una a libertății și afectivității. Există o activitate cerebro-psihică a stării de veghe, ruptă de lumea exterioară, care este, zice Lupașcu, cea mai importantă pentru o ființă vie. Psihizmul omului își poate lua, din vastul său „rezervor”, elementele imagine pe care le dorește pentru a genera universuri imaginare, modelate după plac, în concordanță cu libertatea intrinsecă, creând o lume smulsă legilor ireversibile și implacabile, aceasta fiind, în fond, expresia luptei cu moartea. Limbajele ce și le-a creat pentru exteriorizarea lumii sale imaginare au evoluat, se pare, de la semne geometrice și gesturi la scrierile sintetice, trecând apoi la vorbirea articulată și de la aceasta la scrierile analitice și apoi la alfabet. În toate aceste evoluții ale scrierii se lasă remarcate tendința spre esențializare (ca în opera lui Brâncuși), diferite aspecte ale efectului de oglindă și o dialectică specifică între persoană și comunitate, între elită și masă. De asemenea, pare să ia sfârșit convingerea că limbajul este cu necesitate indiciul gândirii. Or, investigațiile relativ recente demonstrează că, de exemplu, marii gânditori, creatori de concepții noi, au un stil bolovănos, în timp ce mulți stilști rafinați gândesc ordinar. Scrierea și limbajul sunt mai curând o tehnologie de exteriorizare a conștiinței și de comunicare, în acest din urmă aspect ele fiind, de facto, o prototehnologie, mama tuturor tehnologiilor, pentru că au asigurat și asigură, așa cum subliniază și W. McNeill, circulația de idei și, prin aceasta, evoluția comunității umane. Însă rămâne imuabilă calitatea lor de a fi expresia culturii și a sufletului persoanei și al comunității, pe care, totuși, nu le pot exprima pe deplin.

Alexe RĂU

Grafica de carte

AUTORI ȘI LUCRĂRI NOI ÎN DOMENIUL ARTELOR PLASTICE

Pe la mijlocul lunii ianuarie a anului curent în Sala centrală de expoziții a UAP, situată în bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 3 din Chișinău circa treizeci de autori și-au prezentat lucrările pentru a fi confirmați în calitate de membri titulari ai Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova.

Expoziția pretendenților organizată anul curent a conținut lucrări de pictură, sculptură, grafică de carte și de șevalet, artă aplicată, reflectând interesele și preocupările tinerilor artiști plastici în cadrul procesului creator contemporan. În ansamblul acestei expoziții de grup fiecare autor a fost prezent cu câte o mini-expoziție personală prezentând câteva zeci de lucrări care îl caracterizează. De fiecare dată expozițiile pretendenților reprezintă și o competiție, un examen pentru exponenți, pentru testarea pregătirii lor profesionale, potențialului lor creator, a capacității lor de adaptare și activare eficientă în cadrul UAP, cunoașterea limbii române, a culturii¹ și istoriei poporului căruia această uniune de creație îi aparține și, în fine, posedarea unui nivel corespunzător de cultură și a unui orizont spiritual adecvat. Două persoane dintre cele ce au expus lucrări în compartimentul picturii de șevalet, care a fost și cel mai mare, atât ca spațiu cât și ca număr de autori, n-au reușit să întrunească numărul de voturi necesare, exprimat, ca de obicei, în mod secret, pentru a face față acestui examen.

În acest text nu ne-am propus analizarea tuturor lucrărilor prezentate în expoziție, subiect actual, care reprezintă o temă aparte și necesită o analiză specială...

Ceea ce este clar însă pentru specialiști și de această dată e că se pune problema dintotdeauna referitoare la artă despre relațiile dintre formă și conținut, despre implicarea artistului plastic, prin activitatea și opera sa, în problematica vieții sociale, în problematica timpului istoric și a spațiului geografic în care trăiește. Faptul că în lucrările prezentate istorismul lipsește aproape în întregime, iar multe pânze, care se prezintă ca pictură de șevalet, au doar un caracter pur decorativ, demonstrează carențele procesului creator actual și anumite deficiențe existente în formarea tinerilor artiști plastici.

Cinci dintre persoanele prezente cu lucrări în această expoziție au depus cereri pentru secția de grafică a UAP, expunând lucrări de grafică de carte și de șevalet realizate în tehnici și cu materiale diferite.

Trei dintre aceste persoane, toate de sex feminin, au expus lucrări de grafică de carte, acest gen de artă, prin însăși natura sa fiind legat de literatură, este o artă de idei.

Printre lucrările expuse în acest compartiment au atras atenția vizitatorilor și specialiștilor și lucrările semnate de către Dorina Cojocaru, circa cincizeci de denumiri expuse în variante originale, câteva tapiserii, expuse în reproduceri policrome, precum și vreo douăzeci de cărți pentru care pictorița a realizat prezentarea grafică, expuse într-o vitrină. Aceste lucrări, realizate într-o perioadă de timp de peste două decenii, se impun atenției prin varietatea genurilor cărora le aparțin, prin varietatea tematică și a tehnicilor în care au fost realizate și, în fine, prin mesajul ideatic și estetic, prin atmosfera emoționantă ce se degajă din cele mai reușite lucrări. Varietatea tematică și diversitatea tehnicilor de lucru și a genurilor abordate sunt condiționate atât de faptul că ele au fost realizate pe parcursul unei perioade mai îndelungate de timp, precum și de interesul manifestat de către artista plastică Dorina Cojocaru față de diferite domenii ale creației și artei în general. Astfel, grupajul său de lucrări conține natură statică, peisaje, portrete, grafică de carte. Portretele sunt realizate în creion și ulei, peisajele în ulei și pastel, grafica de carte în desen peniță, acuarela; gravură în linoleum și în metal (acvatică), în tehnică mixtă, îmbinând pirogravura și acuarela. Cele mai multe lucrări, ca număr, aparțin graficii de carte, motiv din care autoarea optează pentru secția de grafică. În arta graficii de carte Dorina Cojocaru s-a specializat după absolvirea Colegiului de Artă Plastică "Al. Plămădeală" din Chișinău, realizând prezentarea grafică pentru un șir de lucrări de o varietate oarecum neobișnuită ca tematică și stilistică.

Această varietate a fost condiționată și de planurile de lucru ale editurii în care, în perioada respectivă, erau incluse și lucrările unor scriitori care astăzi par întâmplătoare. Este clar de la sine că în ilustrațiile sale cele mai bune rezultate au fost obținute atunci când pictorița a avut posibilitatea să ilustreze cărțile scriitorilor literaturii naționale Alexandru Cosmescu, Vasile Vasilache, Bogdan Istru, Gheorghe Blănaru, Titus Știrbu, Pavel Darie, culegerea de texte folclorice "Povești nuvelistice" din colecția "Mărgăritare", alcătuită de către Grigore Botezatu, cărți în care și volumul materialului

ilustrativ este mai mare. Sunt demne de menționat însă și imaginile grafice realizate pentru cărțile “Universitățile mele” de Maksim Gorki, “Clinchet surd de clopoței” de Eme Beekman, “Obeliscul” de Vasili Bâkov, “Gemenii” de Natalia Tumanova, “Căutătorii de comori” de Elin Pelin, lucrări pentru care au fost realizate coperte, frontispicii și uneori câteva imagini pentru interior. Pentru cartea scriitorului bulgar Elin Pelin “Căutătorii de comori”, apărută la Editura “Literatura Artistică” în 1976, în colecția “Biblioteca pentru toți”, Dorina Cojocaru a realizat o copertă lucrată în tehnica linogravurii, peste care a intervenit cu acuarelă, și un frontispiciu tot în linogravură, în alb-negru, valorificând posibilitățile decorative ale acestei tehnici grafice, în aceste compoziții au fost păstrate porțiuni mari de culoare neagră și albă între care se face legătura prin spații argintii rezultate din locurile linoleumului hașurat în care sunt amplasate și evidențiate subiectele imaginii, selectate pe tot parcursul textului literar și structurate ierarhic în cadrul unei singure planșe. Folosind imagini de peisaje specifice, elemente tipice de vestimentație, arhitectură, caractere și tipuri umane, ea reușește să creeze atmosfera necesară, plină de colorit autentic, aspectul grafic al cărții impunându-se atenției cititorului.

Altă lucrare importantă pentru evoluția Dorinei Cojocaru în calitate de artist plastic grafician este ciclul de gravuri în metal, de 21x13 cm, în număr de zece, realizate pentru lucrarea „Povești nuveliste”, apărută la Editura „Literatura Artistică” în 1982. Din colecția “Mărgăritare”, în care a apărut culegerea, văzuseră deja lumina tiparului câteva lucrări, prima fiind “Cine-a zis doinu doina...”, cărți de poezie și proză de factură folclorică la a căror prezentare grafică și-au adus aportul diferiți artiști plastici graficieni. Pe lângă formatul identic al cărților din colecția “Mărgăritare” (60x100 1/16), imaginile trebuiau realizate în material, xilogravură, gravură în linoleum sau în metal în două culori. Subiectul principal al imaginii trebuia reprezentat într-un chenar dreptunghiular, iar deasupra și dedesubtul acestuia trebuiau amplasate desene decorative cu elemente de peisaj, arhitectură sau natură statică. Elemente decorative sau subiecte interpretate grafic în dimensiuni mici marcau începutul compartimentelor, sfârșitul acestora, unele fiind inserate și în interiorul capitolelor.

În cartea “Povești nuvelistice” aceste prescripții dictate de necesitatea respectării concepției inițiale a prezentării grafice a colecției “Mărgăritare” au fost respectate întru totul. Peste tonurile și nuanțele argintii ale imaginilor rezultate din îmbinarea gravurii în metal hașurate, cu care au fost evidențiate elementele compoziției și brîurile acvatintei, realizate în două tonalități prin atacarea cu acizi a metalului în două etape, s-a mai aplicat o culoare de ocră, uniformă ca tonalitate, dar în care s-au făcut decupări, un fel de “deschideri” prin care anumite porțiuni ale compozi-

ției sunt evidențiate prin tehnica mixtă a acvafortelui, în aceste locuri apărând și culoarea albă a hârtiei, desăvârșindu-se și prin această modalitate structura plastică și ritmică a compoziției.

Pentru cărțile de poezie semnate de către Titus Știrbu “Casă din cuvinte” (1984) și “Viața ca un vis” de Pavel Darie, apărută în același an, ilustrațiile au fost realizate în tehnica cea mai cunoscută și cea mai la îndemâna artiștilor plastici graficieni — desenul cu penița în tuș. Rezultate deosebite au fost obținute în desenele la cartea lui T. Știrbu, în toate imaginile pilonii verticali ce organizează compoziția sunt arbori care de fiecare dată se prezintă bine individualizați. Elementele compozițiilor sunt văzute de sus, de la altitudinea zborului de pasări. Atmosfera emoționantă, poetică, care se degajă din aceste imagini, s-a obținut și prin folosirea ingenioasă a tonurilor. Arborii, personajele, obiectele sunt penetrate de fascicule de lumină, textura grafică a imaginilor, datorită contrastelor, având un fel de luciri cristaline.

Tot în rândul lucrărilor reușite se înscriu și linogravurile realizate în 1979 pentru cartea “Poeme” de Bogdan Istru. Cartea conține patru poeme: “Primăvara în Carpați”, “Pohoarnele”, “Umbre care dor” și “Tatarbunar”. Ilustrațiile au fost concepute ca frontispicii pentru fiecare poem, reflectând cele mai semnificative episoade. Aceste compoziții elaborate în tehnica linogravurii monocrome atestă capacitatea Dorinei Cojocaru de a realiza imagini dense obținute prin suprapuneri în care elementele compoziției transpar unele prin altele. Atât planșele mari, cât și gravurile mai mici, inserate în poeme demonstrează stăpânirea abilă și cunoașterea acestei tehnici grafice prin folosirea contrastelor puternice dintre negru și alb, autoarea lucrărilor obținând efecte plastice exprimând conținutul dramatic al textelor.

Linogravura a fost folosită și la prezentarea grafică a cărții lui Gheorghe Blănaru “Plicul cu spice”, apărută la Editura “Literatura Artistică” în 1977. În cazul dat, fiind vorba de o carte de poezie pentru copii, tonalitatea generală a linogravurilor devine argintie. Pe coperta cărții, acoperită cu o culoare din ocră auriu, îmbinată cu oranj, e amplasată o linogravură cu o imagine încadrată într-un chenar pătrat, reprezentând o școlăriță șezând într-o bancă situată într-un cadru natural alcătuit din elemente florale reprezentate supradimensionat. Peste linogravură s-a intervenit cu acuarelă, folosindu-se două culori: galben de stronțiu și albastru de cobalt, obținându-se un acord cromatic expresiv care reflectă ideea despre frumusețea vârstei de aur a omului — copilăria.

O altă etapă de lucru care a permis acumularea unor experiențe noi în domeniul graficii de carte a reprezentat-o munca la cartea prozatorului Vasile Vasilache “Mama mare profesoară de istorie, apărută la Editura “Literatura Artistică” în 1987, dimensiunile blocului cărții fiind de 26x18 cm.

Textele din această lucrare reprezintă un amalgam de istorisiri realiste și fantastice cu imagini literare pitorești, antrenante pentru artistul plastic. Acest ciclu de ilustrații realizate în tehnică mixtă, acuarelă îmbinată cu colaj, imagini pentru care autoarea a folosit și studii realizate după natură, încă de la prima apariție în cadrul expoziției de artă a atras atenția colegilor de breaslă prin aspectul lor pitoresc, prin maniera de lucru nepretențioasă, prin candoarea ce se degaja din ele.

Pe la finele anului 1998, la București a văzut lumina tiparului o carte de poezii semnată de Nicolae Florea, intitulată "Aștept un dor", pentru care Dorina Cojocaru a realizat coperta, un frontispiciu cu portretul autorului și patru ilustrații în tehnica desenului în peniță cu tuș.

Pentru realizarea acestor ilustrații s-au folosit multe imagini care s-au fixat în memorie încă din copilărie, iar în cazul de față au fost desenate de către autoarea ilustrațiilor de mai multe ori: biserica din sat, fântâna cu cumpănă, casa părintească etc. Autorul acestei cărți nu este altcineva decât profesorul de limbă română, dirigintele clasei din școala din Satul Nou în care Dorina Cojocaru a fost elevă, bun gospodar, animator al activităților culturale, fire sensibilă, poetică, ce scrie și versuri, profesorul de care discipolii își amintesc cu recunoștință toată viața.

Revista "Femeia Moldovei" publică în nr. 7 din 1988, la rubrica "Omul și creația sa", alături de reproducerile în culori, și un text din care cităm: "În compozițiile de pe copertele cărților Dorina Cojocaru urmărește realizarea unei imagini laconice și sugestive, menită să reflecte tema principală a operei literare și să capteze atenția cititorului, în frontispiciu, iar uneori și în ilustrații ea urmărește realizarea imaginilor de sinteză în care mai multe subiecte sunt prezentate simultan. Pentru aceste lucrări este caracteristică studierea prealabilă și utilizarea desenelor realizate după natură pentru a evita schematismul. Lucrările ei sunt realizate cu acuratețe specific feminină, atestând un pronunțat simț decorativ prin eleganța și expresivitatea siluetei, varietatea frazării plastice imaginile realizate fiind simple și în același timp pline de viață și expresivitate". Revista reproduce trei tapiserii: "Autoportret", "Scaiul" și "Portretul fiului" despre acestea fiind scrise în continuare următoarele:

„...În goblenurile prezentate la expoziții, cele cu subiecte florale, Dorina Cojocaru își "orientează" culorile dincolo de valoarea pur decorativă a obiectelor, urmărind reflectarea acțiunii. În goblenul "Narcișii și fluturii", de exemplu, imaginea este concepută ca un catren în care configurațiile florilor "rimează" prin asociere plastică cu siluetele fluturilor, iar frunzele florilor verzi, întunecate, curbându-se ca niște săbii încovoiate, "rimează", prin contrast, cu traiectoriile vizibile ale zborului fluturilor. Componentele lucrării orientate pe axa centrală emană lumină care "împin-

ge" întunericul în afara spațiului compoziției. Din goblenul "Scaiul" se deslușesc note dramatice.

În domeniul tapiseriei preocupările Dorinei Cojocaru se îndreaptă și către portret, gen din care menționăm "Portretul fiului" și "Autoportret" ca și în celelalte lucrări atestând un subtil simț poetic... Tot genului portret aparțin și cele două lucrări prezentate în expoziția pretendenților: "Portretul mamei"; desen în creion și "Portret de femeie, Mariana", ulei. De obicei, personajele reprezentate sunt persoane apropiate sau bine cunoscute, datorită cărui fapt autoarea reușește să reflecte caracteristicile lor individuale, starea lor sufletească, cunoscând bine psihologia acestora.

Trecând în revistă activitatea creatoare a pictoriței Dorina Cojocaru, trebuie neapărat menționate și lucrările ei din domeniul picturii de șevalet, uleiuri pe pânză și pe carton și pasteluri prezentate la diferite expoziții. Cele mai semnificative dintre aceste lucrări au fost realizate în timpul deplasărilor sale la taberele de creație organizate la Vatra Dornei și la Tescani, județul Bacău. Contactul direct pe durata unei perioade de timp mai îndelungate cu frumusețile naturale deosebite ale acestor locuri, posibilitatea de a se concentra asupra picturii lucrând în plein-air, situație în care însăși natura îl ajută pe artistul plastic etalându-și în fața acestuia toate splendorile, acesta poate ajunge ușor și firesc la realizări importante.

Pânzele în ulei "Drumuri de munte", "Case luminate de soare", "Sălcii și brazi", realizate la Vatra Dornei, se înscriu în lista acestor lucrări reușite. Peisajul "Sălcii și brazi", 51x37 cm, realizat în 1992, reflectă acea stare de prospețime anaturii când pământul cu pădurea, iarba și florile și-au spălat fața într-o ploaie de vară scurtă și repede, iar natura e gata să dea la o parte perdeaua de nori, care încă mai acoperă cerul, pentru ca plaiul să se reîntâlnească cu lumina și căldura binefăcătoare a soarelui. Contopite într-un tot unic prin modelarea energică și elegantă a tușelor de penel, cerul și muntele, arborii, iarba și florile s-au unit într-o frântură de timp căreia parcă ai vrea să-i șoptești: oprește-te, rămâi așa! Ești minunată !...

Tocmai în aceasta rezidă posibilitățile și menirea artelor plastice de a prinde, a descifra și a fixa pentru totdeauna ceea ce e demn și frumos în această lume complexă, în permanentă mișcare.

Pe direcția dinspre munte spre mare, pe versantul estic al Carpaților, pe una dintre coline s-au așezat Tescanii, o localitate cu împrejurimile binecuvântate de Dumnezeu, loc unde s-au înflorat și s-au bucurat inimile multor artiști plastici veniți de pe diferite meridiane ale lumii, în acest loc a viețuit, s-a inspirat și a creat partituri muzicale nemuritoare cel mai mare compozitor român George Enescu...

Provenind dintr-un sat din sudul Basarabiei, Satul Nou, situat pe un teren plat ca și majoritatea localităților din acest teritoriu, sat în care ulițele sunt

orientate strict paralel și dreptunghiular fiindcă au fost construite după un plan în care au fost trasate cu rigla, iar casele se ascund unele după altele “evitând” privirea trecătorului, Dorina Cojocaru a fost impresionată de satele din centrul Basarabiei în care, în calitate de elevă la Colegiul de Artă își efectua împreună cu colegii practica de vară, admirând cu penelul în mână priveliștea satului moldovenesc cu drumurile întortocheate condiționate de relieful colinelor, cu gospodăriile țărănești, cu casele pitorești, cu grădinile, livezile și viile, cu băcănițele gospodăriilor, etalându-se și etajându-se, demonstrând privitorului toate “averile” lor.

La Tescani acest spectacol este mult mai amplu, mai pitoresc și mult mai fascinant... Din vârful dealului, situat deasupra satului, unde, pornind de la Așezământul cultural, se poate ajunge urcând pe lângă livadă, mergând pe drumul de printre lungul șir de plopi piramidali, se deschid priveliști încântătoare în toate direcțiile pe distanțe de zeci și zeci de kilometri. Cele mai fascinante imagini se văd înspre sud, pe Valea Tazlăului, care își duce apele spre câmpie, spre sud-vest și spre vest unde se văd avântate spre cer piscurile și crestele albastre din curbura Carpaților. Dealuri și văi acoperite cu vii și livezi, lanuri cu grâu, porumb și floarea soarelui, pâlcuri de pădure, sate risipite prin văi și pe coastele dealurilor, cirezi și turme de oi pășcând pe iamașuri.

Prin aceste locuri dotate cu atâtea frumuseți naturale prezența artistului plastic, muncind în fața șevaletului cu penelul și cu paleta de culori în mână, este tot atât de organică și firească, precum e figura păstorului sau a țăranului participând la muncile câmpului...

În peisajul “Drum printre plopi” ulei pe pânză 51x51 cm, realizat la Tescani în 1997, e reflectată una dintre aceste priveliști, pentru care s-a folosit o gamă variată de culori pentru a cuprinde aurul lanurilor de grâu, porumb și floarea soarelui, nuanțe verzi ale pădurilor, pajiștilor și șirului de plopi piramidali ce străjuiesc drumul, albastrul vârfurilor de munți de pe linia orizontului, azurul cerului cu albul și griurile norilor mânați de vânt... Arborii de la Tescani, plopii, ulmii, sălciile plângătoare, pomii fructiferi din livadă: merii, prunii, cireșii, brazdele și căpițele de fân, glugile de porumb, devin subiectele lucrărilor realizate la Tescani în picturile cu culori de ulei și pasteluri.

În activitatea sa creatoare Dorina Cojocaru a participat și la realizarea unor lucrări de artă monumentală decorativă la confecționarea în natură: pictura murală, tempera pe pânză, “Pace, Muncă, Prietenie”, lucrare amplasată în holul Primăriei din Ungheni, mozaicurile “Meridiane olimpice”, “Suflet sănătos”, “Corp sănătos” amplasate în holul Școlii Sportive Internat din Tiraspol, confecționate din plăci de ceramică glazurată; mozaicul pentru izvorul “Fântâna Doamnei” din Călinești, un triptic vertical alcătuit

din: icoana Maicii Domnului cu pruncul în brațe, o cruce înrămurită în partea superioară a compoziției și o compoziție heraldică — stema satului Călinești, situată în partea de jos, confecționate în acumulările din domeniul artei plastice monumental-decorative, experiența dobândită aici e folositoare și instructivă și pentru munca la lucrările din domeniul picturii de șevalet și ale graficii de carte, experiență datorită căreia imaginile din lucrările acestor genuri au o structură plastică laconică, clară, fiind perceptibile și accesibile spectatorului de la primul contact.

În acest compartiment se înscrie și participarea Dorinei Cojocaru la realizarea unor lucrări din domeniul vexiologiei, cum sunt, drapelul municipiului Chișinău, drapelul clubului tineretului “Estudiantina”, drapelul Liceului “Gheorghe Asachi” din Chișinău etc., fiind vorba în aceste cazuri de etapa realizării drapelurilor în material prin tehnica broderiei.

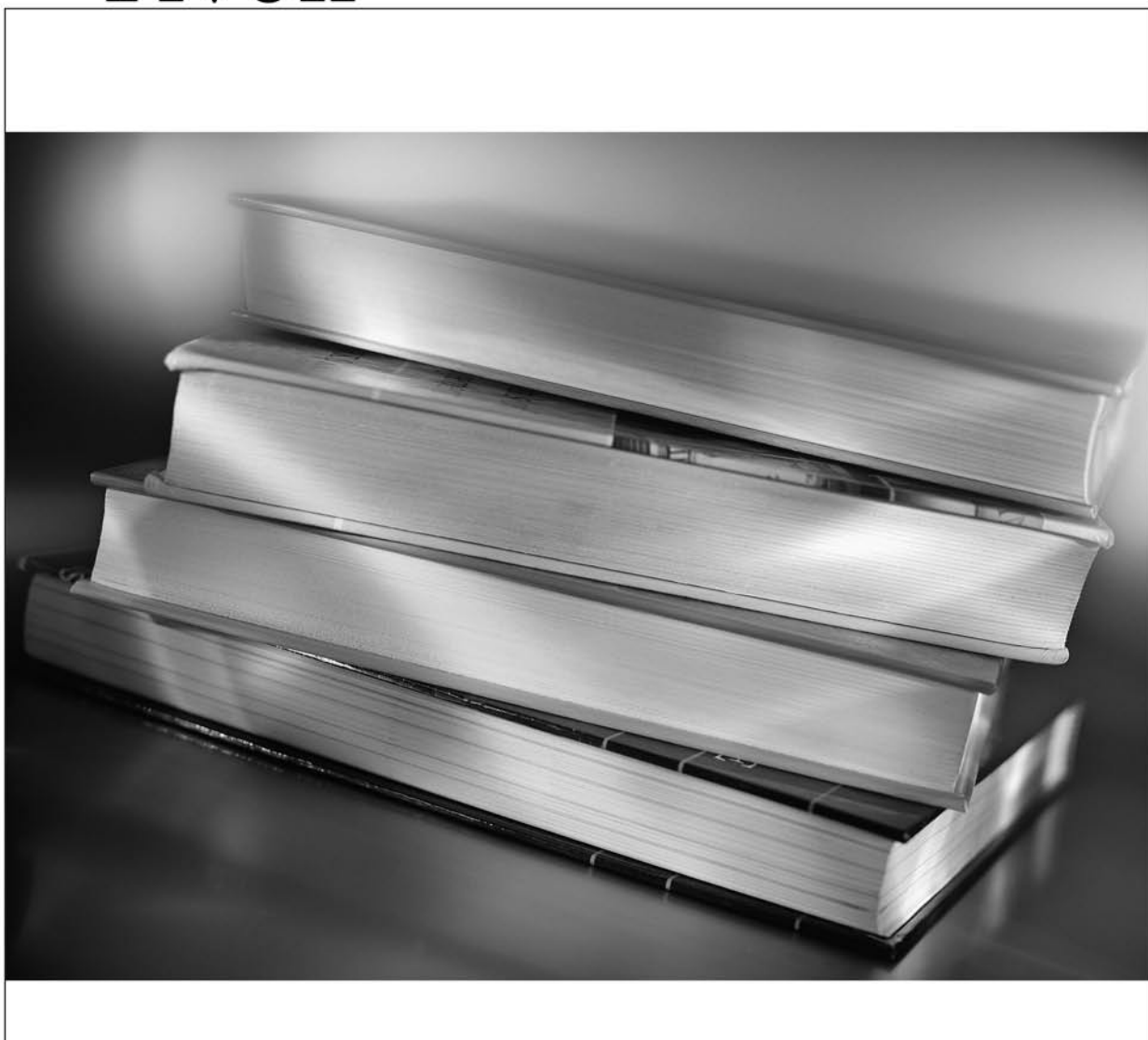
Valorificându-și cunoștințele obținute în timpul studiilor la Colegiul de Arte Plastice “A. Plămădeală”, pe care l-a absolvit specializându-se ca artist plastic – profesor, precum și experiența profesională acumulată ulterior lucrând după modele și natură, realizând prezentarea grafică la mai multe cărți, studiind tehnicile grafice, gravura în linoleum și metal acvaforte Dorina Cojocaru și-a adus aportul și în calitate de profesoară de artă plastică în atelierul de grafică al studioului “Spectru” de la Palatul de creație a copiilor și adolescenților din Chișinău, iar mai apoi activând în calitate de director artistic al Studioului “Spectru”.

În atelierul de grafică condus de Dorina Cojocaru copiii au studiat desenul, pictura și grafica de carte și de șevalet. An de an ei au mănuit cu multă dragoste dăltițele tăind gravuri în linoleum, acestea fiind ilustrații la poveștile îndrăgite, compoziții ori icoane, cu care au participat la diferite concursuri. Unele din aceste lucrări au fost publicate în revista “Chemarea credinței” din București. Lucrările copiilor realizate în atelierul de creație ale studioului de arte plastice “Spectru”, prezentate la diferite expoziții și manifestări culturale atât în Republica Moldova, cât și în România, Bulgaria etc., s-au bucurat de succes, fiind apreciate înalt de către amatori și cunoscători de artă. În această ordine de idei trebuie menționat și interesul de care s-au bucurat lucrările realizate de către copii: picturi, desene, gravuri ce conțin tematică sacră.

Simțul dezvoltat al frumosului, posedarea măiestriei profesionale, dragostea pentru natură, pentru țară și oameni, dragostea pentru arta națională și universală, munca sistematică în domeniul artei constituie garanția evoluției creatoare continue a artiștilor plastici Dorina Cojocaru.

Gheorghe VRABIE

Tivoli

DOSARUL CRAWFORD

Copii de astăzi și cititul de mâine

O știm cu toții că schimbările pe care le vor face pe viitor copiii noștri mutantizați sunt inevitabile.

Această propoziție scoate în evidență trei termeni, pe care în momentul când îi întâlnesc în alte articole sau discursuri, în față îmi apare avertismentul: „ATENȚIE, probabil că urmează un nonsens !” De această dată însă, aceste trei mă vor ajuta să definesc viitorul lecturilor:

* **Inevitabil:** De obicei folosim cuvântul *inevitabil* atunci când suntem în lipsă de argumente. Cât de des ai întâlnit vreo nouă tehnologie, a cărei succes să fie proclamat inevitabil (și doar atât) astfel încât să devină cu adevărat un succes? Această revendicare nu aduce o cătuși de puțină tărie argumentului nostru. Intenția este să te convingă ușor, că doar nu ai putea îndrăzni să contrazici ceva inevitabil.

* **Cu toții:** De fapt acest *cu toții* sau aceeași *noi* ne ridică în față același avertisment ca și în cazul *inevitabil*-ului. „Cu toții vrem să fim conectați.” „Cu toții folosim celulare.” Acest *cu toții* este de obicei o periculoasă suprasimplificare. Cu toții știm asta, nu? (Ați văzut ce simplu a fost?). Chiar și într-un grup restrâns de oameni *cu toții* este un termen de obicei greșit. Și dacă aș spune în numele tuturor membrilor Asociației Bibliotecilor și Tehnologiilor Informaționale că suntem cu toții de părerea că publicarea lucrărilor de autor este una din cele mai importante tendințe metodice care ar lucra în favoarea bibliotecilor? Asociația constă dintr-o mulțime de oameni. Și deși acest tip de publicare are un rol semnificativ în progresul biblioteconomiei, unii nu au fost și nici nu sunt de acord că el ar trebui inclus în cele mai importante cinci tendințe metodice. Cred că acum înțelegeți care e pericolul acestui *cu toții*.

A treia presupunere

* **Copiii noștri mutantizați:** Argumentele asupra faptului că tineretul de astăzi este și va rămâne fundamental diferit de noi sunt așa de prevalente încât m-am hotărât să le numesc „argumentele CDA”. Copiii de astăzi preferă să citească totul de la ecranul calculatorului, așa sunt ei educați. Ei disprețuiesc cărțile. Ei trăiesc cu noile tehnologii.

Uneori am auzit spunându-li-se nu „copiii de astăzi” ci „generația Internet-ului”, așa că mi-am permis

și eu să le spun copiilor noștri „mutanți”. Iată și o remarcă a celebrului scriitor italian Umberto Eco făcută în timpul unui simpozion virtual ținut între octombrie 2001 și mai 2002 la Biblioteca Publică Internațională a Franței: „Noile generații se nasc cu un mecanism de atenție adaptat ecranului”.

Argumentele CDA nu duc evidența unor anumite statistici, adică nu se conduc de ele, iar de existat, au existat de când au apărut și copiii. La sfârșitul fostului mileniu se considera că noua generație este condamnată la dezastru. Și de ce, mă rog, ar fi astăzi altfel?

CDA și cititul

Fiecare generație schimbă lumea până la un anumit grad, dar nu e acel grad, și nici măcar direcție, pe care le-ai putea prezice din copilărie sau tinerețe. Un alt lucru este acela cu care se confruntă majoritatea din noi când ajung la o anumită vârstă atunci când ne transformăm în părinții noștri, doar că cu anumite variații.

Bănuiesc că Copiii de Astăzi privesc tehnologiile ca pe niște lucruri ordinare, evidente – ca pe un simplu set de instrumente, pe când însă pentru mulți din noi ele mai sunt inovatoare și supramoderne. Oamenii sensibili nu privesc instrumentele ca fiind transformatoare. Ei le utilizează pe cele de care au nevoie și le ignoră pe celelalte. Sper și cred că acesta este și cazul copiilor noștri, adică vor citi măcar cărțile de care vor avea nevoie.

La o conferință din primăvara trecută cineva m-a întrebat ce le-aș răspunde celor ce cred că copiii de astăzi, ce „cresc” pe Internet, nu vor utiliza cărțile ieșite de sub tipar sau din bibliotecile tradiționale. Cred că pur și simplu le-aș arăta exemplul seriei Harry Potter vândută într-un număr deja de peste 130 milioane exemplare.

Copiii cresc privind Internet-ul ca pe o unealtă, un instrument, ci nu ca pe o formă de viață. Cei de vârsta a doua poate că așteaptă prea multe de la Internet, dar mai există și pentru ei o șansă. Copiii noștri vor supraviețui atâta timp cât nu-i vom abandona în lumea virtuală. Iar acei copii care citează cărți și utilizează bibliotecile publice vor crește pentru a deveni adulții care vor citi cărți și vor susține bibliotecile.

Walt CRAWFORD

Walt Crawford este unul din analiștii de vârf ai Grupului de Cercetători în Materii Bibliotecare din Mountain View și de asemenea este și editor la *Cites&Insights* pe site-ul www.cical.hom.att.net.

Traducere din engleză
de Laurențiu MELNIC

Aniversări culturale

LA 110 ANI DE LA NAȘTEREA LUI ANTON CRIHAN

De numele lui Anton Crihan mă leagă o întâmplare deosebită. Era prin 1989 când o doamnă venită de la Galați îmi comunică la telefon că mi-a adus pentru o zi, două cartea lui Anton Crihan *Drepturile românilor asupra Basarabiei...* Pe atunci o copie xerox era problematic s-o execuți. Deci, urma, într-o singură zi, să fac ceva cu această carte. Pe doamnă nu o cunoșteam la exterior. Am fixat o întâlnire în holul Casei Presei așa precum în romanele polițiste. Am descris fiecare cum vom fi îmbrăcați și în care mână voi ține un ziar. Am luat cartea, am pus-o în geantă și am plecat la studioul *Moldova-film*, unde pe atunci eram director la *Anima-film*. Am lăsat geanta pe birou, am închis cabinetul urcându-mă la etajul doi, unde se monta un film. Am stat 15 minute și am revenit în cabinet. Deschid servieta să citesc cartea, dar cartea nu-i. Caut bine printre foile din geantă, răstorn pe masă conținutul, dar cartea nu era așa cum nu mai este nici azi. Doamna care mi-a adus-o n-a dorit să mă creadă că a dispărut, și și-a închipuit că am dosit-o, cu gând să fiu în posesia unei cărți rare. Nu știu ce s-a întâmplat, pot numai presupune că serviciile interesate și-au închipuit că facem contrabandă, oricum ar fi, dar în fața acelei femei necunoscute care a riscat trecând la acea vreme cartea peste frontieră, eu mă simt și astăzi vinovat.

Peste doi ani eram deja în corespondență cu Anton Crihan, de la care am și primit un exemplar de carte și mai multe materiale biografice, pe care le utilizez în acest studiu. Sunt informații din prima sursă, cea mai veritabilă sursă, uneori chiar mai veridică decât orice alt document sau arhivă:

„Sunt născut la 10 iulie 1893 din părinți țărani, mă trag din satul Sângerei (Jud. Bălți), care acum se numește Lazovo și a fost transformat de Ruși în „sat model”, sau oraș, căruia ei îi dau o deosebită atenție, ceea ce se poate vedea și din faptul că populația satului, care în 1940 era pur românească, după recensământul din 1965, din cei 11.000 de locuitori, cât a constatat acel recensământ, număra deja 4.000 de ruși.

Dintre frații mei, în afară de mine, a mai făcut universitatea unul singur – cel mai mic –, pe acesta însă la școală l-am dat și l-am întreținut eu. Pe mine nu m-a ajutat nimeni. La Bălți, în primii ani am lucrat la un mezelar, iar de prin clasa a 3-a am început să dau lecții, din care am trăit până am terminat liceul.

La Odessa, am lucrat, în calitate de corector, la o mare societate de editură, unde lucrul meu începea la ora 7 a.m. și se termina la ora 11 a.m. Societatea mai avea și alți corectori.

Am terminat liceul la Bălți în 1914, când m-am înscris la Facultatea de Științe Fizico-Matematice din Odessa.

În toamna anului 1916 am fost înrolat în armată – până atunci studenții în Rusia fuseseră scutiți de serviciul militar – și trimis la Școala Militară, zisă studentescă, Nr. 2 din Odessa, pe care am terminat-o în ianuarie 1917, când am fost vărsat, cu gradul de „praporșcic”, – peste 4 luni aveam să devin în mod automat sublocotenent – în Batalionul 48 din Odessa și tot atunci trimis pe Frontul Românesc, în calitate de translator, la Comandamentul Inginerilor din Armată a 4-a rusă, care-și avea cartierul general la Bârlad. Izbucnirea revoluției m-a găsit în acest din urmă oraș.

La numai două sau trei săptămâni de la începerea revoluției, eu am format, cu sediul la Bârlad, Comitetul Soldaților și Ofițerilor moldoveni din Armata a 4-a. Ca președinte l-am pus pe Gh. Madan, veteran din Revoluția din 1905 – ‘06, iar pentru mine mi-am rezervat postul de secretar al comitetului. Comitetul nostru, care se compunea din 16 persoane, a avut o activitate din cele mai laudabile, dat fiind că membrii lui din chiar primele zile, au și început să cutreiere, ca să zic așa, în lung și-n lat frontul armatei a 4-a, ținând peste tot cu soldații noștri consfătuiri, formând comitete pe unități mai mici ș.a.m.d.

În luna iunie, la cererea mea, am fost lăsat de comandatul meu din Bârlad, să mă întorc la unitatea mea din Odessa.

Odată ajuns la Odessa, eu m-am și pus imediat pe lucru, provocând, în primul rând, înlocuirea vicepreședintelui comitetului nostru de acolo, din motive pe care n-aș putea să le discut aici.

Ce am făcut mai departe, ar fi multe de spus. Aici mă mărginesc doar să indic unele acțiuni și fapta din acea vreme, care, după cum se va vedea din cele ce urmează, trebuiesc puse la activul meu.

1. Am dat ideea formării Cohortelor Moldovenești, pe care tot eu le-am format și încă tot eu le-am dus în Basarabia, în calitate de comandant.

2. La numai câteva zile de la sosirea mea la Chișinău, am format acolo Comitetul Central al Soldaților și Ofițerilor Moldoveni.

3. Am candidat pe lista Partidului Național Moldovenesc în alegerile pentru Constituanta Rusă din 1917, cu toate că nu aveam încă vârsta cerută de lege, iar Basarabia nu dădea decât 12 deputați, și acesta nu pusesse lista singur, dar în colaborare cu Cooperatori Basarabeni, din care cauză partidul nostru a avut numai 6 locuri. Pe acea listă eu am figurat în locul al 8-lea, ceea ce însemna că am fost al 4-lea din partea Partidului Național Moldovenesc.

4. În Sfatul Țării adeseori am vorbit în numele Blocului Moldovenesc din chiar prima zi.

5. Așa-zisă „Instrucție Agrară” (16 articole) din 19 ianuarie 1918 de mine a fost formulată. Aceasta, propusă de mine contra proiectului adus de titularul de la Agricultură din acel moment (P.Erhan), a fost admisă de Sfatul Țării aproape fără discuții, în timp ce proiectul guvernului, combătut de mine cu aprindere, a fost respins în unanimitate. Cu acea ocazie, fără să vreau, am atras atenția asupra mea ca unul care păream să fiu bine informat în chestiunile agrare. Până atunci eu fusesem considerat mai ales ca specialist în chestiunile militare.

6. După 24 ianuarie 1918, când Sfatul Țării a hotărât despărțirea Basarabiei de Rusia și transformarea ei în Republica Moldovenească Independentă, am fost însărcinat cu conducerea Ministerului Agriculturii, cel mai greu minister din acea vreme, desigur, din cauză că de acesta depindea, în bună măsură, cum avea să fie rezolvată problema agrară, în jurul căreia se dădeau cu înverșunare toate luptele de moment.

7. După unire, cum asta se vede și din discurs, am prezidat Comisia Agrară și tot eu am formulat proiectul de Lege Agrară, pe care încă tot eu l-am apărât, în calitate de raportor, mai întâi, în Sfatul Țării și după aceea, în Constituanta din 1919.

8. Când Sfatul Țării și-a încheiat lucrările și deputații s-au întors pe la vetrele lor (27 noiembrie 1918), tot eu, de data aceasta împreună cu Dl. Halippa –eu în calitate de Director General și el în acea de Președinte al Consiliului de Administrație, am înființat „Casa Noastră”, instituție, care a avut ca menire să execute legea agrară basarabeană pe teren, și tot noi am compus-o până în iunie 1920, când am fost înlocuiți prin reprezentanții Partidului Poporului.

9. Am fost ales deputat în 1919, 1920, 1922, 1932 și 1937.

10. În 1924, am făcut parte din delegația românească la Conferința Ruso-Română din Viena. Subliniez că la putere atunci erau Liberalii.

11. În august 1930, Maniu, care în acel moment era Președinte al Consiliului de Miniștri, mi-a oferit, după cum este știut, postul care era echivalent cu acela de subsecretar de stat, pe care eu l-am refuzat din cauză că Maniu n-a acceptat condiția, pe care i-am pus-o, de a-l readuce în partid pe luptătorul basarabean C. Stere.

12. În 1932 – 33, am fost Subsecretar de Stat la Agricultură, când, între multe altele, am înzestrat Basarabia cu o facultate de agronomie.

13. În 1939, Călinescu mi-a oferit un portofoliu în guvernul său, pe care eu l-am refuzat din motive asupra cărora n-aș putea să mă opresc aici. De altfel, asta n-a fost pentru întâia oară, când mi s-a oferit o poziție înaltă, pe care eu am refuzat-o. Au mai fost deci și altele, pe care nu am socotit necesar să le amintesc.

La cele de mai sus socot util să mai adaug și cele ce urmează:

1. Am fost printre fondatorii Partidului Țărănesc basarabean (1918), când încă nu exista un partid țăărănesc dincolo de Prut. În Basarabia, am fost șef al organizației provinciale de la început și până la urmă. De la unirea celor trei partide – Țărănesc basarabean, Țărănesc din Țara Veche și Național din Ardeal – am făcut parte, tot de la început și din Comitetul Executiv al Partidului Național Țărănesc. În plus, am făcut parte și din Delegația Parlamentară a partidului, care se compunea din numai 16 persoane, inclusiv președintele.

2. După cum am arătat la locul Cuvenit, la Odessa am fost înscris la Facultatea de Științe Fizico-Matematice. Aici mai pot adăuga că, în sesiunea mai-iunie 1917, am trecut examenele de anul al 3-lea. Îmi mai rămăsese deci examenele din ultimul an, pe care însă nu le-am trecut pentru simplul motiv că nu am putut să mă duc la Odessa. Când, în sfârșit, am putut (în 1943), era prea târziu ca să le mai trec, dat fiind că, între timp, eu terminasem Facultatea Juridică din București (1924) și-mi luasem și doctoratul în științele politico-economice la Facultatea Juridică din Paris (1934).

3. Am fost profesor la Politehnica din Iași, unde am fost titularul Catedrei de Economie Politică, Politehnică și Legislație Agrară.

4. În august 1947, am fost scos din învățământ, mi s-a atras însă tot atunci atenția că depindea de mine ca să fiu imediat reintegrat în situația de mai înainte, în care scop nu-mi rămânea decât să dau adeziune la Partidul Comunist, ceea ce n-aș fi putut să fac, deoarece, după cum se va vedea imediat, aveam altceva de făcut mult mai important.

5. În noiembrie 1944, Comitetul Basarabenilor, care în acel moment era încă în ființă la București și se compunea din toți foștii miniștri basarabeni, mi-a dat delegația să plec în străinătate ca să organizez aici apărarea Basarabiei, pe care eu în nici un caz n-aș fi putut să n-o accept, deoarece știam că ei nu aveau pe nimeni altul potrivit pentru această misiune, eu fiind singurul dintre ei, care mai trăisem în Europa Apuseană și cunoșteam și o limbă de mare circulație internațională (franceza).

6. Din țară am putut pleca de abia în anul 1948 (octombrie). La Paris am ajuns în iulie 1949 și la Washinton în octombrie 1951. În America eu am făcut un timp oarecare parte din Comitetul Național Român pe care însă l-am părăsit din motive destul de interesante, pe care eu le explic pe larg în una din lucrările mele. De atunci lucrez pe cont propriu.

7. La 1 ianuarie 1959 am început să primesc pensie de la organizația de stat cunoscută aici sub numele de „Social Security”. Pensia aceasta nu e prea mare, e însă suficientă ca să pot duce un trai decent. Tot de la „Social Security”, în momentul de față primesc pensii 24 milioane de americani, trecuți de 65 de ani.

8. Am păstrat cetățenia română, adică mai exact, n-am luat cetățenia americană, cu toate că aceasta ar fi putut să-mi aducă avantaje materiale considerabile.

Cam acestea ar fi datele mai importante din viața mea, pe care am socotit necesar să le menționez aici. Au mai fost, bineînțeles, și altele, pe care nu le-am pomenit, socotind că sunt suficiente și acestea pentru ceea ce am urmărit eu aici.

Drept încheiere, socot potrivit să dau și păreriile a doi martori oculari, străini de Basarabia, despre naționaliștii basarabeni din 1917-1918, pe care ei au avut toate posibilitățile să-i cunoască de aproape și n-au avut absolut nici un motiv să nu fie obiectivi.

Primul dintre ei, profesorul ardelean O. Ghibu, care în 1917-1918 a stat la Chișinău, unde a scos mai întâi, ziarul „Ardealul”, pe care l-a transformat apoi în „România Nouă”, în lucrarea sa: „Cu gândul la Basarabia”, la pag. 149, vorbind despre aniversarea de 6 ani de la unirea Basarabiei, deci în 1924, scrie, printre altele, și cele ce urmează:

„Dintre luptătorii moldoveni pentru unire, cei mai însemnați au lipsit, – întocmai cum au lipsit ardelenii în 1922 de la Alba Iulia, cu prilejul încoronării. O serbare a unirii fără Pelivan, Halippa, Ciuhureanu, Alexandri, Crihan, Codreanu, Tantu, Buzdugan, Borș, ș.a.m.d., poate să fie oricât de strălucită – ea n-are nici o valoare, dimpotrivă, ea dovedește o stare de lucruri îngrijorătoare, peste care oamenii de răspundere n-ar fi trebuit să treacă așa de ușor, cum trec de fapt”.

Celălalt martor ocular, Eugen N. Ciurcea, care era fiu de basarabean și fusese, după cum asta s-a putut afla mult mai târziu, trimis în Basarabia de Ionel I.C.Brătianu, pe atunci prim-ministru, cu misiunea să-i observe pe naționaliștii basarabeni pas cu pas și să-i comunice despre tot ce făceau ei, în cartea sa: „Din Trecutul și Prezentul Basarabiei”, publicată la București în 1928, la pag. 80, are și aceste cuvinte despre luptătorii basarabeni de atunci: „Unii dintre membrii Sfatului Țării se dădeau cam la o parte de la această luptă, însă rămăneau ceilalți, marea majoritate, care făceau toate eforturile pentru a duce lucrurile înainte. Și printre aceștia trebuie să menționăm pe cei ce au votat unirea, și care erau fruntașii moldovenilor, ca: P. Halippa, Dr.D. Ciugureanu, A. Crihan, I. Inculeț, I. Costin, Vlad Cazacliu, V. Lașcu, I. Pelivan, V. Tantu, Dr. Cazacu, etc., oameni a căror nume vor rămânea încrustate cu litere de aur pe frontispiciul monumentului de granit, ce se va ridica vreodată în viitor de către bunii români, care-și vor aminti de acest măreț act al unirii, care a fost înfăptuit de dânșii”.

Țin să notez, că primul pe mine mă pune în locul al 5-lea și cel de al 2-lea în locul al 3-lea printre naționa-

liștii noștri cei mai de seamă din 1917-1918, cum și să adaug, că sunt numai în parte de acord cu ei în ce privește ordinea de importanță, pe care au atribuit-o unuia sau altuia dintre cei ce s-au distins, mai mult sau mai puțin, în mișcarea noastră națională din acea vreme.

A. Crihan”

Evident, Anton Crihan a punctat nuanțele biografice așa cum a găsit de cuviință. Noi însă am căutat să conturăm un alt profil și de aceea, pentru a obține un grad sporit de obiectivitate, vom încerca să intersectăm mai multe linii biografice pentru a obține efectul luminii și umbrei, procedeul clasic utilizat de pictorii la executarea unui portret. În Enciclopedia *Sfatul Țării* am scris despre el în felul acesta:

„CRIHAN, Anton

(10.VII.1893, Sângerei – 9.I.1993, Saint Louis, S.U.A., înmormântat la Chișinău)

Mandat validat de la 21. XI. 1917 până la 27. XI. 1918. În cadrul Sfatului Țării a fost vicepreședinte al Comisiei Agrare, de la 17 mai până la 27 noiembrie 1918. A fost membru al Comisiilor: Școlară, I-a de Redactare, de Luptă contra Anarhiei și de Aprovizionare, de Declarații și Statute.

La 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România.

Studii: liceale – la Bălți, iar cele universitare – la Facultatea de Economie din Odessa.

Participant la primul război mondial în grad de ofițer.

În 1917, împreună cu alți basarabeni, organizează la Odessa Cohortele moldovenești, pentru apărarea populației din Basarabia de anarhie.

În 1917 – subsecretar de stat al Agriculturii în Directoratul General al Republicii Moldovenești. A condus Casa Noastră din Basarabia.

Deputat în Parlamentul României (1919, 1920, 1922 și 1932).

În 1932-1933 – subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor, în care calitate a contribuit la transferarea Facultății de Agronomie de la Iași la Chișinău. Membru al delegației române la Conferința româno-sovietică de la Viena.

Absolvent al Universității Sorbona din Paris, unde în 1934 își susține teza de doctor în științe economice. Din 1934 până în 1945 — profesor la Universitatea din Iași, apoi la Chișinău, iar din 1940 — din nou la Iași. După război, în 1946, trece în ilegalitate, apoi se refugiază în Iugoslavia, trecând clandestin frontiera, ulterior ajungând la Paris. În 1950 pleacă din Franța, stabilindu-se în Statele Unite. La propunerea Regelui Mihai I, este ales membru al Comitetului Național Român în exil. În S.U.A. s-a căsătorit cu Olivia Lula, nepoată a lui Petru Groza.

A fost ultimul dintre membrii Sfatului Țării care a cunoscut independența Basarabiei. Înmormântat la Chișinău, unde i s-au organizat funeralii naționale.

O stradă din sectorul Centru al Chișinăului îi poartă numele.

Opera:

Capitalul străin în Rusia; Unirea Basarabiei; Drepturile românilor asupra Basarabiei (după unele surse rusești); *Chestiunea agrară în Basarabia până la revoluția din 1917.*

Distincții:

Ordinul *Ferdinand* în grad de Ofițer; Ordinul *Steaua României* în grad de Ofițer ș.a.

Chestionar

(Completat în l.rusă)

Crigan

Anton

Andreevici

25 ani

Moldovenan

s.Sângerei, jud.Bălți

Student universitar

Preocupat de chimie și științele naturale

Partidul Socialist-Revoluționar Naționalist

Blocul Moldovenesc

Societatea studențească "Renașterea"

Congresul Militarilor Moldoveni

str.Meșceanskaia 20

s.Sângerei, jud.Bălți

Anton Crigan

Data: - ,,

Suntem conștienți că dincolo de biografia romantică a acestui basarabean, care s-a autoexilat până în America, există o altă față mai puțin cunoscută, că prin el s-a încercat să se influențeze crearea unui comitet, care ar coordona activitățile basarabenilor aflați dincolo de hotarele României în Vest.

Arhiva lui conține o cantitate impunătoare de corespondență, extrem de importantă pentru cultura noastră. El a primit scrisori de la Pan Halippa, Nichita Smochină, Alexandru Boldur, Calistrat Ceapă, Vasile Chenzul, Vasile Harea, Sergiu Bogos ș.a. Și tot el, utilizând sursele care i-au stat la îndemână în bibliotecile și arhivele americane, precum și informațiile furnizate de prietenii din țară, a reușit să dea o lucrare profund științifică despre relațiile româno-ruse în viziunea lui obiectivă. Aducerea lui la Chișinău și înhumarea la Cimitirul Central a fost un act de justiție pentru acea personalitate, care a făcut totul ca să-și vadă patria liberă.

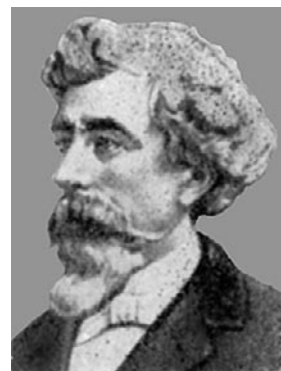
Iurie COLESNIC

CONSTANTIN STAMATI-CIUREA- O INSULĂ SOLITARĂ...

(LA 175 ANI DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI)

În fiecare toamnă rătăcesc prin hudițele și ulicioarele Chișinăului de altă dată, încălzit de un gând tainic și plâpând ca speranța unui îndrăgostit. Visez să-l zăresc pe Constantin Stamati-Ciurea așa cum le-a fost dat să-l admire locuitorilor urbei la 1854, când patru furgoane încărcate cu vânători, câini și cutii cu provizii au purces la o uimitoare călătorie prin Basarabia.

De după fiecare cotitură aștept să-mi răsară, înaintea ochilor, perechile de cai focoși, însetați de drumeție; vânătorii cu pălăriile pe-o ureche și cu glume izvorând zâmbete pe buze, iar printre ei să zăresc figura sprintenă, licărul șiret al ochilor aceluia, care mai târziu va da glas acestei frumoase aventuri intrată în istoria literaturii drept „O vânătoare în Basarabia”. Însoțit de doi prieteni devotați: Egor Calmuțchi, care este deja cunoscut cititorilor revistei noastre, și de Victor Dicescu, proprietarul moșiei Gălești, și tatăl remarcabilului naționalist și om politic Pavel Dicescu. Au

pornit să lupte cu haitele de lupi care, la acea vreme, făceau ravagii în Basarabia. Acesta era motivul oficial și din care cauză au cerut permisiune să intre în posesiile private, în realitate însă, cine cunoaște fanatismul vânătorilor, ei toți erau mânați de dorul aventurii. De la această minunată escapadă a avut de câștigat numai literatura. Cum ne-am putea imagina Basarabia de odinioară, fauna și flora ei fără descrierea exactă făcută de Constantin Stamati-Ciurea? El a fost nu numai un pasionat vânător, ci și un savant polyvalent și acest lucru poate fi ușor depistat la lectura acelei cărți cu tentă ecologică. Efectul acestei experiențe este duplicitar, după cum mărturisește însuși autorul aventurii:

„Descrierea primei mele excursiuni vânătoarești, publicată în anul 1853, a întâmpinat la cititorii din centrul imperiului cea mai călduroasă primire. Rușii din Basarabia, din contra, mi-au arătat fâțiș animozitatea lor, găsind, se vede, îndrăzneță încercarea unui

mămăligar – precum binevoiesc ei a ne numi – de a umbla pe căile eroilor literaturii lor. Aceeași întâmplare ostilă a aflat-o, mai târziu, chiar la boierii români din Basarabia, comedia mea *Cometa de la 1853*, prin care biciuim deplorabila educațiune ce se da copiilor noștri, lăsați pe mâinile unor servitori ignoranți.”

Steaua lui răsărise deasupra Chișinăului la 4 mai 1828, la întretăierea străzilor Pavlovskiaia și Haralambie (Frunze), o rămășiță din casa lor s-a păstrat ca prin minune și acolo e amplasată o prăvălioară de șlefuirea și vinderea oglinzilor. În casa cavalerului Constantin Stamati se născuse un băiat, pe care l-au botezat tot Constantin, fie că din dorința de a-l face să semene cu vrednicul poet, fie că mănutorul penei visa ca tânărul lăstar să-i poarte slava și prin tărâmurile pe unde el nu trecuse. Mama lui era Ecaterina Ciurea, o frumoasă femeie din neamul vestit în epocă al Ciureștilor. De aceea al doilea nume al scriitorului este, de fapt, numele mamei.

De educarea copilului Stamati ce ocupau doi profesori: un francez și un neamț. Aceștia erau învățătorii lui salarizați, dar mai erau și alți profesori: amintirile contemporanilor și celor ai casei despre faptele de vitejie din istoria Moldovei, despre Alexandru Pușkin, exilat la Chișinău, despre scriitorul Pavel Svinin (1788–1839), care în anii 1815–1816 a locuit în casa lor. Dar parcă însuși orașul nu era un învățător de minune?...

Va rămâne totuși o taină a faptului cum tânărul C. Stamati-Ciurea, pentru un asemenea oraș cum a fost Chișinăul, a părăsit fără prea multe regrete marile capitale ale lumii: Paris, Berlin, Londra, Viena... A lăsat parcă într-o altă viață relațiile cu elita mondenă, balurile, teatrele, recepțiile diplomatice și duelurile în schimbul unui orașel de gubernie, care trăia mai mult pe hartă decât materializat în străzi și clădiri.

O fi auzit cu inima chemarea baștinei... Ori poate marile orașe îl oboseau cu urbanismul lor, el preferând libertatea câmpiilor întinse, lătratul câinilor de vânatoare și aerul neprihănit al libertății.

Viața lui a fost un punct de tangență a doi arbori genealogici vechi, boierești, două neamuri moldovenești — Stamati și Ciurea. În virtutea unei ambiții, cavalerul Stamati Constantin a ținut cu tot dinadinsul să-i dea fiului o pregătire aleasă, găsind că cel mai potrivit pentru studii e numai Parisul.

S-a cufundat fără teamă în lecturi și discuții, descoperind farmecul științelor naturale, filozofiei, dreptului și, desigur, al limbilor străine. Preocupările lui științifice l-au făcut cunoscut cu savanții de renume Aleksandr Humbolt (17 scrisori ale cărui se păstrau în arhiva de la Caracușeni și au ars împreună cu conacul în timpul răzmeriței din 1917), naturalist, geograf și călător german, Domenic Fransua Arago, astronom și fizician francez.

Dar nu numai faptul că vorbea patru limbi și că era savant de o erudiție și fantezie deosebită i-a făcut

celebritate în cercurile apusene. Era o fire romantică, un vestit duelist. Scrijelitura unui glonț a purtat-o imprimată pe partea dreaptă a feții, ca pe un semn de cupaj și vitejie. În timpul unui bal la Paris un conte și-a permis în glumă să mute scaunul domnișoarei care dansase cu C.Stamati-Ciurea. Domnișoara a căzut. Lumea s-a amuzat o clipă, dar cavalerul basarabean, cum era și firesc, a cerut contelui satisfacție la duel, care a și avut loc în pădurea Bulonia. Conte era vestit țintaș și duelgiu, și fiind extrem de trufaș a promis adversarului că-l va ochi în ochiul stâng. La rândul său C.Stamati-Ciurea i-a promis un glonț în inimă și s-a ținut de cuvânt. Conte era însă a greșit nițel, glonteale lui a atins fața ceva mai jos, mutilând-o, din care cauză viitorul scriitor până la sfârșitul vieții a fost nevoit să poarte mustați și barbă.

O vreme s-a aflat încadrat în serviciul diplomatic al Rusiei în calitate de secretar de ambasadă la Paris, Berlin și Londra, dar, în cele din urmă, este numit funcționar cu însărcinări speciale pe lângă cârmuitorul Novorosiei și Basarabiei. În 1853 a locuit la Odessa. A participat la stabilirea hotarului sudic al Basarabiei, găsind rezolvarea unor probleme delicate în actele vechi păstrate în arhivele tatălui.

În 1860 se căsătorește cu una dintre cele mai frumoase femei ale vremii – Maria Fișer fon Albach (1839-1899). Din timpurile deja apuse, până la noi răzbat ecourile unor legende despre o conjugare a două inimi îndrăgostite, despre două suflete înnobilate de poezie. Alegerea soției s-a făcut din întâmplare. Cu ocazia finisării construcției conacului a fost dat un bal la care, printre altă lume bună, a fost invitată și domnișoara Maria, care observând că servirea mesei s-a făcut nu suficient de elegant a încercat să rearanjeze tacămurile, când nimeni nu era prin apropiere.. Acest gest al ei însă a fost remarcat de stăpânul conacului care în scurtă vreme i-a propus să se căsătorească. Au avut zece copii. Și din blânda domnișoară de odinioară n-a mai rămas nimic. Ea a devenit o stăpână autoritară de care se temea toată lumea. Și Constantin Stamati-Ciurea, care a plecat în Franța, unde s-a înscris în legiune ca să meargă în Africa să vâneze lei de atlas și prietenii lui remarcaseră curajul lui ieșit din comun, în prezența soției devenea ascultător ca un mieluşel. El se temea de caracterul ei și prefera să scrie, căci doar în scris putea să viseze nestingherit și să simtă profunda plăcere a libertății absolute. Așa că datorăm scrierile lui C.Stamati-Ciurea, în primul rând, soției sale Maria Fișer fon Albach.

Tinerii aleg moșia tatălui, Caracușeni, drept loc de reședință. Această moșie o moștenise conform legilor lui Andronache Donici.

C.Stamati-Ciurea dă dovadă de mult spirit gospodăresc: el, **Arhitectul**, deprins cu modelele franceze, proiectează un castel în stilul „Ludovic al XIV-lea”. Neputa lui, Maria M.Economu (Stamati-Ciurea), descrie casa, care a fost distrusă în timpul revoluției din 1917:

„Conacul lui, împrejmuit de terase și verande, se afla în apropierea satului într-un parc imens care ajungea până la un iaz întins. O alee lungă, cu copaci falnici pe margini, ducea spre această frumoasă casă, în fața căreia, printre pajiști verzi, parterele aranjate de către grădinari francezi, își etalau masivele de flori și plante cu frunziș viu.

Odaia cea mai somptuoasă a acestei case o constituia un salon spațios, o parte a căruia era construită în relief față de clădirea principală. Lumina zilei pătrundea aici prin cele patru uși-geam, care dădeau spre terase. Mobilierul tapisat cu damasc roșu era aranjat pe covoare moi de culori spălăcite, ce acopereau parchetul.

Un înțep cu aripile întinse, sculptat în basorelief, în mijlocul tavanului, părea că privește din orice colț al camerei. Printr-o ușă cu geamuri vedea luxurianta vegetație a unei grădini de iarnă.”

El, **Naturalistul**, cu ajutorul grădinarilor francezi amenajează un parc și câteva sere cu plante exotice și flori rare. El, **Astronomul**, amenajează un mic observator, iar comunicările lui sunt așteptate și bine apreciate în cercurile științifice, el, **Cutezătorul**, primul în ținut începe să se ocupe cu descifrarea tainelor fotografiei; el, **Medicul**, practică medicina, tratând locuitorii băștinași și pe cei din satele din apropiere, el, **Artistul Plastic**, se lasă ușor furat de vraja culorilor, iar contemporanii găseau pentru lucrările lui calificativul — excelent! Unele pânze, vor fi fiind păstrate printr-o minune în colecțiile particulare și, probabil, ar putea fi găsite și expuse drept argument pentru acei ce pun la îndoială suplețea penelului său. În orice caz, memoria Mariei M. Economu a fixat pentru eternitate fragmente din colecția scriitorului:

„Pe perete atârnav câteva tablouri și portrete de familie în rame cu stratul de aur șters.

Era opera bunicului meu, pentru care pictura fusese în tinerețe una din preocupările sale preferate. Cea mai mare pânză, așezată în mijlocul unui panou, reprezenta un senior galant cu freză, pantaloni scurți și ciorapi de mătase neagră, care cânta la mandolină, privind o tânără și frumoasă femeie stând în preajma sa.

Acest tablou, copie a unei picturi celebre, reținea privirile îndeosebi.” (Literatura și arta, 1988, nr.21 din 19 mai.)

Astăzi noi putem să ne facem o părere despre măiestria lui plastică doar după o fotografie a unui autoportret.

Și totuși, aceste preocupări nu sunt decât niște linii de contur la portretul bravului cavalier. Toată viața l-au măcinat două mari pasiuni – scrisul și vânătoarea. Dragostea lui a fost atât de mare, încât s-a încumetat să le unească între paginile unei cărți – „O vânătoare în Basarabia”, unul dintre primele studii ecologice și economice despre Moldova. Dovada e ascunsă chiar și în aceste rânduri:

„Cu desțelenirea câmpurilor, cu înmulțirea satelor pe locuri odinioară pustii, nu extirparea pădurilor, apoi cu vânătoarea arbitrară de oricine și în orice timp, fără restricțiuni sau vreun regulament, se-nțelege că actualmente vânatul este mai de tot stârpit, și o excursie vânătoarească nu va aduce nici rezultatul dorit, nici vreo plăcere”.

La exemplul ce se referă la ecologie mai alăturăm și o mostră de gândire economică:

„Călătorind prin Bugeac, nu o dată stam uimit, privind cu admirație la acele colosale cârduri de oi, în turme de la 20 până la 30 de mii de capete, iar cai până la o mie într-o herghelie, prin care zburdau armăsari aduși din Africa și Abisinia, în preț de 10 până la 12 mii de ruble armăsarul. Iar printre oile de Merino, albe ca omătul, cu lână mătăsie, săltau berbeci de angora și Asia Mică, în preț de 300-500 ruble berbecul.”

Multiplele preocupări, trecute prin prisma nobilă a sufletului și îmbogățite cu praful de aur al inspirației, s-au așternut pe paginile cărților și manuscriselor lui. Dar poate, mai degrabă, erau niște urme de lumină, caligrafiate de steaua celuia care s-a chemat Constantin de Stamati-Ciurea.

„Dedicându-mă literaturii, n-am vânat glorie sau profit. Am scris pentru că-mi plăcea a scrie”. („Răsunete din Basarabia”, 1898).

Impresionează volumul lucrărilor, domeniile de acțiune, dramele și tragediile eroilor, peisajele descrise cu o măiestrie uimitoare, dar cel mai mult, poate, fascinează un gest făcut la apusul vieții, când el, scriitorul, care a scris în patru limbi, și-a tradus opera în moldovenește și a lăsat-o moștenire pentru posteritate:

„Genii renumiți împodobesc altarul patriei cu cununi nemuritoare, cu trofee cucerite în luptă cu dușmanii, cu comori de mare preț. Eu, însă, neavând alta nimicică, îi aduc lumânărică săracului, ce o lipesc de altarul ei, aprinsă de flacăra unei sincere iubiri. Și dacă invidioșii sacrificatori ai aceluia altar vor găsi de prisos modesta mea jertfă, apoi trimită-i o mică suflare, nefiind nici stea, nici luceafăr...”

Dacă e să credem până la capăt zicerea mioritică – fiecărui om pe cer i se raportează o stea și că odată cu stingerea lui și astrul își părăsește locul de pe imensa hartă a bolșii, atunci putem spune cu toată siguranța, că la moartea lui Constantin Stamati-Ciurea, produsă la orele 11 seara, la 23 februarie a anului 1898 din constelațiile cerului s-a rupt, lunecând spre veșnicii, o stea de primă mărime. A fost înmormântat în cripta familiei la Caracușeni.

În anul morții lui a scos de sub tipar volumul *Răsunete din Basarabia*. În introducerea ce deschide volumul el face o mărturisire de credință care are valoarea unui testament literar:

„Renumiții autori Turghenev și Gogol au descris cu măiastra lor pană vastele stepe ale patriei lor. Turghene-

nev în *Memoriile uni vânător* și Gogol în *Taras Bulba*. Aceste admirabile opuri ce le-am citit încă în tinerețile mele, m-au îndemnat să scriu și eu impresiunile mele de vânătoare, săvârșite de mine în tovărășie cu mai mulți amici ai mei, prin Basarabia, patria mea mai restrânsă, începând de la Chișinău și cutreierând stepele bătrânului Bugeac până la gurile Dunării.

...Poate că limba din scrierile mele române va face asupra cercurilor noastre literare, mai ales însă asupra supremului nostru areopag literar de pe malurile Dâmboviței, o stranie impresie. N-am putut scrie altminteri. Limba română rustică, precum o vorbește poporul nostru din Basarabia, a fost singurul izvor din care m-am adăpat; nici o școală populară măcar; am fost și sunt o insulă solitară în imensul ocean al slavismului. Mai mult nu zic.

Ofer iubiților cititori români în aceste pagini, scrise fără nici o pretenție, narațiunea unei vânătoare prin Basarabia. Doresc ca amintirile mele să dea vânătorilor români, care nu cunosc încă Basarabia, o idee despre bogățiile, ce le-a conținut acest binecuvântat petic de pământ, înainte cu 40 de ani, bogății ce azi sunt dispărute, lăsând în memoria încărungiților băștinași impresia unui vis fermecător.”

Autorul, printr-o prefață la lucrările sale *Răsunete din Basarabia* (1888), mărturisește sincer de unde s-a luat la el patima pentru literatură și ce l-a făcut ca ani de zile să-și piardă timpul deasupra colii de hârtie. Trebuie să înțelegem clar un lucru: că în Basarabia sec. XIX literatura promovată de Constantin Stamati-Ciurea a fost de mare importanță și rezonanță. Incapacitatea de a scrie și publica în limba română, nu l-a dezarmat, el a știut să transpună în alt grai tiparele sufletești ale românilor și a încercat să apropie prin scrisul său marile valori ale literaturii ruse și universale. El pentru noi se aseamănă cu un grănicer, care stând la hotar vedea clar ce se întâmplă de o parte și de alta a liniei de frontieră și în loc să împiedice trecerea valorilor, el a făcut tot posibilul ca acest amestec al culturii, această reacție de culturalizare să se producă mai rapid. Motivarea o găsim în această mărturisire scrisă la apusul vieții. Este o confesiune de conștiință scrisă de un român veritabil, care a fost conștient că toată viața și-a trăit-o pe o insulă solitară a românismului, înconjurată de marele valuri ale slavismului:

„...Dedicându-mă literaturii, n-am vânat gloria sau profitul. Am scris, pentru că-mi plăcea a scrie. Singurul impuls a fost inspirația ce-l cuprinde pe omul cult în zorile tinereții sale. Această flacără cerească, ce revarsă dulcea ei lumină peste primăvara vieții omenești, cu toate că se stinge la bătrânețe, ne urmărește încă și atunci ca lumina unei stele, ce se pierde în albastre depărtări. Activitatea inspirației nu poate fi încăușată nici de vreo forță apăsătoare, nici de goala mizerie; acest adevăr l-au dovedit mulți poeți nenorociți de prin mansardele lor întunecate.

Am scris deci, neputând rezista.

Opurile mele cele mai multe le-am publicat în limba rusească, pentru că am fost crescut cu această limbă, a cărei bogăție și elasticitate permite exprimarea oricărei idei în modurile cele mai variate.

Spre a nu depinde de aspra cenzură rusească, am publicat unele scrieri în limba franceză și germană la Wiena, editura lui *Reiss* (1880). Ziarele wieneze, *Le Danube* și *Neue freie Presse*, au analizat în modul cel mai amabil aceste lucrări. Mai ales sunt recunoscător d-lui *Dr. Marzini*, pe atunci prim-director al gazetei *Le Danube*, pentru binevoitoarea-i critică.

Ce s-atinge de scrierile mele în limba română, îmi era imposibil a le scoate la lumină. În toată Rusia nu există o tipografie română, și eu, fiind lipsit de orice relațiuni cu regatul vechi, nu puteam așa lesne publica în România. Abia după încuscrirea mea cu decedatul arhiepiscop și mitropolit al Bucovinei și Dalmației, Dr. Silvestru Morariu-Audrievicei, îmi puse ilustrul prelat tipografia sa la dispoziție, oferindu-mi astfel posibilitatea a tipări o parte din manuscriptele mele în limba mea maternă. Înalta distincțiune ce-mi făcu M.S. Regele României, conferindu-mi în anul 1895, pentru scrierile mele literare, medalia *Bene merenti*, m-a încurajat să iau deciziunea, ca pe viitor, cât mă vor sluji încă puterile mele intelectuale, să mă consacru exclusiv literaturii române.

Poate că limba din scrierile mele române se va face asupra cercurilor noastre literare, mai ales însă asupra supremului nostru areopag literar de pe malurile Dâmboviței, o stranie impresie. N-am putut scrie altminteri. Limba română rustică, precum o vorbește poporul nostru din Basarabia, a fost singurul izvor, din care m-am adăpat; nici o școală populară măcar; am fost și sunt o insulă solitară în imensul ocean al slavismului. Mai mult nu zic.

Ofer iubiților cetitori români în aceste imagini, scrise fără nici o pretenție, narațiunea unei vânătoare prin Basarabia, făcută cu aceiași camarazi, care am descris-o în limba rusească, precum amintisem mai sus. Doresc ca amintirile mele să dea vânătorilor români, care nu cunosc încă Basarabia, o idee despre bogățiile, ce le-a conținut acest binecuvântat petic de pământ înainte de 40 de ani, bogății, ce azi sunt dispărute, lăsând în memoria încărungiților băștinași impresia unui vis fermecător.”

Bibliografia operelor lui Constantin Stamati-Ciurea a fost publicată în revista *Din trecutul nostru* (decembrie 1934-1935, nr. 15-16), deși suntem convinși că bibliografiile actuale sunt mult mai complete, considerăm oportun să reproducem această bibliografie în formula ei de breviar, ca pe un argument al perenității interesului pentru acest minunat autor:

„Воспоминания объ охоте по Бессарабии. I изд. Одесса. 1854 II изд Кишиневъ. 1981.

Изданія до 1857 г.

Суверейный женихъ или Круговращение столовъ. Фарсводевилъ въ I действии.

Скука холостяка или Женихъ на бенефисъ актрисы. Комическая быль въ 1 д.
 Комета 1853 года или Еще Митрофанушка. Водевиль въ 1 д. II изд. Одесса 1885.
 Черная дама. Драма въ 4 д.
 Сильвень. Драма въ 3 д. съ проломъ.
 Кредиторы или Одураченная любезность. Комедія-водевили въ 1 д.
 Пари или Жена замышляетъ, а бесъ умудряетъ. Шутка-водевиль въ 1 д.
 Сцены изъ провинціальной жизни. Одесса. 1857.
 Пудъ Ивановичъ. Провинціальный эскизъ. II изда-ніе. Кишиневъ. 1890.
 Две женщины.
 Закулисныя сцены.
 Воспоминанія о русскомъ офицере.
 Тяжба. Изъ путевыхъ воспоминаній по Австріи. II изд. Кишиневъ. 1890.
 Фердинандъ Пуфнеръ.
 Очеркъ ратительной силы въ Бессарабіи. Бесс. Областн. Ведомости. 1864. № 1-4
 Смерть Лермонтова. Драма въ 3 д. Одесса 1885.
 У страха глаза велики или Лечился, лечился, пока должности лишился. Водевиль въ 1 д. Одесса 1886.
 Магдалина грешница. Драма въ 3 д. Одесса. 1886.
 Днепровская русалка. Украинская легенда. I изд. Одесса. 1887. II изд. Кишиневъ. 1890.
 За кулисами прошлаго и въ фойэ настоящаго. Театральныя воспоминанія. Кишиневъ. 1890.
 Дуня Буракова.
 Донна Эльвира Саламини.
 Загадочный человекъ. Разсказъ изъ опыта магнетизма. Кишиневъ. 1890.

Мой племянникъ. Кишиневъ. 1890.
 Разбитая жинь. Кишиневъ. 1890.
 Исторія одного комара. Кишиневъ. 1891.
 Контрабандистъ. Кишиневъ. 1891.
 Иллюстрированныя современныя басни. Кишиневъ. 1891. Посвящено Ея Превосходительству Маріе Степановне Роппъ.
 Левъ-законодатель (по вопросу законодательной реформы въ Россіи).
 Казацкая клячка и барскій конь (общая воинская повинность).
 Белый медведь и шакаль (по поводу взятія англичанами о. Кипра).
 Бобры и обезьяны (соціалихмъ въ Россіи).
 Молодой и старый орель (по поводу захвата Босніи и Герцеговины).
 Въ царстве и утка (англичане въ Индіи).
 Ищзефъ Шаурманъ (Исторія одной мухи) Кишиневъ 1892.
 Мнительный. Шутка въ 2 д.
 Бацилла любви. Шутка водевилъ въ 1 д.
 Последнія два произведенія Спб. драматической цензурой, 10 декабря 1897, „признаны неудобными“. Оригиналы хранятся у Ф.М. Стамати-Чуря.”

Iurie COLESNIC

Atlas

„BIBLIOTECILE, INFRASTRUCTURA INTELECTUALĂ A UNEI ȚĂRI”

(Experiența bibliotecilor din Finlanda)

Această definiție o dădea bibliotecilor Patty Stonisifer, co-președintele Fundației Bill & Melinda Gates în cuvântul de salut rostit la solemnitatea de înmânare a Access to Learning Award Bibliotecii Orășenești Helsinki (BOH). (www.lib.hel.fi).

Pentru bibliotecile publice din Finlanda această definiție generoasă este destul de reprezentativă. Nu întâmplător Biblioteca Orășenească Helsinki a fost prima câștigătoare a Access to Learning Award, premiu câștigat pentru eforturi considerabile în asigurarea accesului tuturor categoriilor de utilizatori la noile tehnologii informaționale și în special la Internet cât și pentru folosirea diverselor căi inovaționale.

De fapt, activitatea bibliotecară în Finlanda trebuie gândită în contextul tradițiilor ce caracterizează activitatea bibliotecilor în țările nordice, țări care chiar și în cadrul Uniunii Europene reușesc să se mențină la foarte mulți parametri pe primele locuri. Vom exemplifica prin faptul că dacă după anul 2000 folosirea Internet-ului în Grecia a crescut cu 6 %, atunci în Suedia a crescut cu peste 48 %. Populația din Finlanda folosește bibliotecile mai frecvent decât orice altă instituție, opt din zece persoane vizitează biblioteca cel puțin o dată pe an. Se observă o creștere a rolului social al bibliotecii. Crește rolul bibliotecii pentru societatea civică, democrație și socializarea indivizilor.

Bibliotecile publice din țările nordice au tradiții puternice în ceea ce privește dezvoltarea serviciilor de calitate înaltă pentru public. Chiar și în comunitățile mici, informarea publicului este unul din elementele semnificative ale activității. În Finlanda atât bibliotecile publice, cât și cele universitare sunt deschise pentru toți cetățenii. Bibliotecile publice, de cercetare, speciale precum și cele din instituțiile de educație fac parte din rețelele informaționale de nivel național și internațional. Bibliotecile publice numără 936 biblioteci tradiționale și 202 biblioteci mobile. Aproximativ 80 % din populația Finlandei folosește bibliotecile publice.

Bibliotecile publice din Finlanda sunt renumite în întreaga lume după rata înaltă de vizite și împrumut (12 vizite per locuitor anual cu un total de 63,7 milioane vizite) și respectiv 20 împrumuturi per locuitor, 102 milioane împrumuturi anual.

Țările nordice sunt destul de mici. Cele cinci Țări Nordice au împreună mai puțin de 24 milioane populație răspândită pe o arie mai mare de 3,3 milioane km² sau de șase ori mai mare decât suprafața Franței.

Privite din interior cele cinci țări sunt foarte diferite, fiecare cu limba și tradițiile naționale culturale proprii. Pe de altă parte țările nordice reprezintă o unitate culturală. Democrațiile nordice împărtășesc o tradiție puternică în ceea ce privește accesul liber la informația de mare importanță pentru cetățeni, precum și în centralizarea eforturilor de a include cetățenii în procesul democratic de luare a deciziilor. Prin aceste tradiții bibliotecile din Nord se impun în rândul instituțiilor de bază ale societății. Bibliotecile publice din Nord sunt printre instituțiile cele mai frecventate și cele mai ușor adaptabile la noile schimbări. Ca model de inspirație pentru bibliotecile din țările Nordice a servit modelul de organizare a bibliotecilor publice americane. În toate țările nordice activitatea de bibliotecă este determinată de legislația în vigoare conform căreia fiecare autoritate locală trebuie să întrețină o bibliotecă publică. Comun pentru toate țările este rolul de încurajare și stimulare a informației, educației și activității culturale.

În anii '80 țările nordice au suportat o schimbare a paradigmei bazată pe introducerea computerizării. Desăvârșirea acestor schimbări de paradigmă au variat într-o oarecare măsură de la țară la țară, dar scopurile finale au fost aceleași.

De menționat că introducerea OPAC-ului și a altor servicii on-line a fost mult mai greoaie și a durat mult mai mult decât introducerea Internet-ului ca serviciu public.

Printre problemele de vârf care au fost și rămân în prim plan se numără adaptarea serviciilor oferite la necesitățile tuturor grupurilor de beneficiari, problemă caracteristică de altfel pentru bibliotecile din întreaga lume. S-a făcut enorm de mult în vederea relațiilor cu copiii, minoritățile etnice, persoanele dezavantajate fizic și social etc. Serviciile pentru micul business, cooperarea mai strânsă cu instituțiile educaționale, asociațiile și diversele grupe de interese sunt din ce în ce mai inovative. Există preocupări serioase de a schimba spațiile fizice ale bibliotecii care trebuie să ofere servicii ce nu pot fi oferite de alte instituții și care trebuie să fie destul de atractive și în măsură să mențină atenția și interesul utilizatorului.

Fiecare țară din Uniunea Europeană și respectiv din țările nordice și-a constituit modelul propriu de societate informațională în dezvoltarea căreia un rol de seamă este rezervat bibliotecilor publice. În Finlanda acestea au căpătat o însemnatate deosebită, devenind instituția cheie în consolidarea societății și garantul păstrării principiilor democratice.

Finlandezii au tradiții vechi în ceea ce privește folosirea noilor tehnologii. Această tradiție ia noi contururi la sfârșitul secolului XX, începutul secolului XXI. Deloc întâmplător faptul că Finlanda a fost prima țară unde o bibliotecă de nivel național precum Biblioteca Universitară Helsinki renunță să păstreze ziarele în format tradițional.

Printre strategiile naționale ale societății informaționale în Finlanda un loc aparte revine asigurării accesului fiecărui cetățean la informații și instruirea întru folosirea noilor tehnologii informaționale. Bibliotecilor le-a revenit sarcina de a instrui populația adultă a țării în această direcție.

Acces to Learning Award a adus Finlandei și recunoștință internațională.

Access to Learning Award este acordat anual de către Fundația Bill & Melinda Gates Bibliotecii care întrunește următoarele criterii:

- Disponibilitatea accesului publicului la tehnologii;
- Instruirea publicului în vederea folosirii tehnologiilor;
- Instruirea personalului în vederea folosirii tehnologiilor în servirea publicului.

Servind o comunitate de peste jumătate de milion, BOH are o experiență de excepție în implementarea inovațiilor și în special a serviciilor bazate pe noi tehnologii. Biblioteca se înscrie printre primele biblioteci publice din lume care au oferit acces la Internet publicului. Actualmente BOH continuă să dezvolte această experiență promovând o gamă largă de servicii moderne în baza folosirii computerelor și Internet-ului pentru toți utilizatorii.

Fundația Bil & Melinda Gates a selectat BOH drept prim recipient Access to Learning Award pentru că la acea dată aceasta reușise enorm în ceia ce privește *accesul publicului la noile tehnologii*:

- Către sfârșitul anului 1999 BOH pusese la dispoziția publicului 180 computere (în prezent cifra este de peste 300) localizate în clădirea principală, 36 filiale, 18 biblioteci de spitale și 2 biblioteci mobile.
- Cable Book Library www.kirjakaapeli.lib.hel.fi localizată în centrul orașului acorda patronilor acces la 22 computere folosite pentru accesarea informației digitale.
- BOH oferea stații de lucru pentru persoanele cu defecte de vedere, iar multe servicii oferite erau multilingve.

Premiul obținut este folosit pentru dezvoltarea de mai departe a serviciilor de informare a comunității, dar și pentru a ajuta personalul bibliotecii să se orienteze spre viitor. Douăzeci de salariați au participat la diverse instruiți în scopul de a-și actualiza cunoștințele profesionale. Alți treizeci au efectuat o vizită de documentare în Danemarca, Olanda și Suedia.

Se poate spune cu toată certitudinea, că la BOH sunt adunate împreună instrumente, cunoștințe și idei pentru a face față provocărilor timpului.

BOH este recunoscută ca lider în promovarea accesului la noile tehnologii în Finlanda. Acum aproape 90 % dintre bibliotecile publice din Finlanda oferă acces gratuit la computere și Internet.

BOH a reușit enorm de mult și în ceea ce privește instruirea publicului pentru a folosi tehnologiile in-

formaționale. Numai în anul 1998 peste 880 utilizatori au fost familiarizați cu posibilitățile oferite de noile tehnologii.

Eforturi considerabile au fost depuse și pentru instruirea personalului. În aceste scopuri a fost organizat un centru de instruire pentru personalul bibliotecii care numără 525 salariați.

Un proiect major a fost crearea unui serviciu de informare portabil numit Information Gas Station, care se află în incinta Cable Book Library, dar care poate servi patronii din întreg orașul. Salariații serviciilor răspund la cele mai diverse întrebări ale utilizatorilor folosind în special resursele on-line. O atenție deosebită este acordată tinerii la zi a calenadrului evenimentelor care este actualizat permanent.

Bibliotecarul caută răspuns la întrebări având alături de el în fața calculatorului utilizatorul, în felul acesta cel din urmă învățându-se a naviga în marea de informații puse la dispoziție de tehnologiile informaționale.

Motto-ul serviciului este „Ask anything you like” (Întreabă orice dorești). Pagina Web www.igs.kirjastot.fi a serviciului conține un formular pentru întrebări precum și Chat-Box pentru serviciile on-line. Acest serviciu e perceput ca o primă exemplificare a conceptului de bibliotecă hybrid.

Atunci când întrebările nu-și pot găsi răspuns folosind resursele on-line, se apează la resursele tradiționale. În asemenea mod metodele tradiționale și cele inovative se completează reciproc.

Accesul la Internet este unul din serviciile favorite pentru majoritatea utilizatorilor. Toate bibliotecile oferă acces Internet gratuit pentru o jumătate de oră, o oră sau chiar și mai mult în dependență de posibilități și de potențialii utilizatori. Unele biblioteci au pentru accesul Internet spații mici pentru o singură persoană, unde beneficiarul poate lucra în intimitate fără a fi deranjat. Pentru acest fel de spații se fac ca regulă rezervări.

În toate bibliotecile publice este bine pusă la punct activitatea de referință.

Pentru activitatea de referință (informații) ca regulă sunt selectați cei mai pregătiți bibliotecari care să dețină cunoștințe din diverse domenii.

Cu biletul de cititor eliberat de Biblioteca Orășenească Helsinki pot fi împrumutate publicații de la oricare din bibliotecile publice din aria metropolitană. Respectiv publicațiile pot fi restituite la orice bibliotecă indiferent de locul de unde au fost luate. Termenul de împrumut poate fi prelungit prin telefon, poștă electronică sau în timpul vizitei la bibliotecă. În cazul când cărțile nu sunt solicitate, termenul de împrumut poate fi prelungit de cinci ori consecutiv. Pentru întârziere sunt percepute penalități.

Rezervarea publicațiilor se face în bibliotecă ori prin Internet. Utilizatorii pot face rezervări la cărțile disponibile la moment sau care sunt deja împrumu-

tate. Cărțile aflate curent în regim de împrumut sunt rezervate pentru utilizator imediat ce sunt restituite bibliotecii. Cartea rezervată este trimisă în biblioteca indicată de utilizator imediat ce este restituită bibliotecii. Rezervările se fac contra plată care se efectuează la momentul împrumutului.

Cărțile restituite de cititori ca regulă nu sunt puse imediat la locul respectiv de pe raft ci sunt lăsate la vederea cititorilor care preferă să-și aleagă cărți din rândul celor restituite de alți cititori. Aspectul psihologic al problemei că dacă cineva a citit cartea înseamnă că este o carte bună funcționează eficient în foarte multe cazuri.

Bibliotecile se abonează la foarte multe ziare și reviste în ideea că acestea conțin cele mai noi informații. Periodicile sunt împrumutate la domiciliu, excepție făcând numerele recente. Termenul de păstrare a periodicilor este foarte scurt. Unele biblioteci vând revistele după o lună, altele după expirarea unui an.

O atenție deosebită se acordă persoanelor cu diverse handicapuri, pensionarilor, bolnavilor etc. BOH servește peste 300 persoane din această categorie la domiciliu. Cărțile sunt selectate în conformitate cu necesitățile beneficiarului. O dată în lună persoanele responsabile efectuează schimbul publicațiilor.

De remarcat faptul că pentru persoanele ce suferă de dilexie (întâmpină dificultăți la citirea tipăriturilor convenționale) în Finlanda sunt tipărite ziare speciale. Publicațiile cu caractere mari pentru persoanele cu deficiențe vizuale caracteristice pentru multe țări sunt foarte răspândite și în bibliotecile din Finlanda. Multe biblioteci dețin calculatoare și imprimante pentru nevăzători.

Foarte solicitate sunt cărțile înregistrate pe benzi. Un element indispensabil multor biblioteci îl constituie cursurile de studiere a limbilor.

Departamentele Muzică sunt printre serviciile cheie ale bibliotecilor publice. Lumea muzicii atrage un public foarte larg. Publicațiile din acest domeniu pot fi folosite în sălile de lectură sau împrumutate la domiciliu. În multe biblioteci utilizatorii pot folosi un pian electric sau să privească un film video când simt nevoia unei pauze. Ca regulă în aceste scopuri sunt folosite spații cu destinație specială. Deși la majoritatea publicațiilor termenul de împrumut este de patru săptămâni publicațiile ce fac subiectul acestui compartiment sunt împrumutate pentru șapte zile, drept justificare servind faptul că sunt foarte solicitate.

În biblioteci practic nu sunt cărți uzate fizic, care să supere vederea, aceasta datorându-se în primul rând faptului că în timpul prelucrării tehnice, cărțile sunt acoperite cu o peliculă de protecție. Cărțile mai mult sau mai puțin învechite sunt păstrate într-un depozit separat unde cititorii au acces liber doar o zi pe săptămână. Sigur că dacă acesta solicită cartea ea este adusă la ora solicitării, dar pentru o retrospectivă serioasă utilizatorii trebuie să aștepte ziua stabilită de regulament.

Cooperarea bibliotecară începe să se intensifice în anul 1970, an în care bibliotecile lansează în comun sistemul computerizat. Obiectivul acestei cooperări a fost atunci și rămâne în continuare extinderea serviciilor pentru utilizatori, care pot folosi același bilet de cititor pentru a împrumuta publicații atât din bibliotecile din Helsinki cât și din orașele din împrejurimi.

În scopul facilitării accesului cititorilor la serviciile oferite de bibliotecile din aria metropolitană acestea au decis standardizarea proceselor și regulilor de activitate.

Cooperarea dintre bibliotecile publice are vechi tradiții. În ultimul timp se intensifică și cooperarea cu bibliotecile științifice. Devine tot mai esențială colaborarea cu Biblioteca universitară Helsinki care este și Biblioteca Națională a Finlandei. Se speră că serviciile oferite de Biblioteca Națională bibliotecilor publice să crească numeric. În inițiativa adresată Ministerului Educației, privind îmbunătățirea funcționării sistemului național de biblioteci, BN, Biblioteca Centrală pentru Bibliotecile Publice și Biblioteca Depozitariu au propus printre altele și extinderea câmpului de activitate a BN, solicitând să fie incluse în el și bibliotecile publice.

Un exemplu remarcabil de colaborare oferă filiala Viiki a bibliotecii publice care împarte aceeași clădire cu Biblioteca Științifică a Universității Helsinki. Trecurile dintr-o bibliotecă în alta sunt libere, iar fondul publicațiilor de referințe ale ambelor biblioteci sunt împreună. Tot împreună sunt sălile de lectură și expozițiile de ziare și reviste. Aceasta permite cititorilor să se miște liber în ambele biblioteci și îmbunătățește esențial servirea acestora.

Majoritatea clădirilor pentru biblioteci găzduiesc ca regulă și teatrul din zonă, oferă spații pentru diferite cercuri de instruire a adulților și a copiilor, cofetării etc. Biblioteca este în esență centrul Cultural al comunității așa cum îi este menirea și cum ar trebui să fie.

Se face foarte mult în vederea promovării activității bibliotecilor. Fiecare filială editează diverse materiale promoționale despre bibliotecă, resurse și serviciile oferite. La BOH materialele de promovare a bibliotecii sunt redactate în 15 limbi.

Finlanda este recunoscută drept lider mondial în ceea ce privește arhitectura bibliotecilor.

O bibliotecă modernă este un spațiu public unic deschis pentru toți și a construi o bibliotecă este fără îndoială visul fiecărui arhitect.

De menționat și faptul că prima clădire cu destinație specială pentru o bibliotecă publică în țările nordice a fost construită în Finlanda în anul 1881. Proiectul a fost efectuat de către Theodor Hoijer în stil neorenescentist. Una dintre clădirile remarcabile ale orașului Helsinki este clădirea principală a Bibliotecii Universității Helsinki. Deschisă publicului la 1840 (arhitect Carl Ludvig Engel) biblioteca se înscrie printre cele mai frumoase clădiri de bibliotecă din lume.

Grădinile de iarnă, parte componentă a multor biblioteci, sunt pe deodreptul fascinante. Ele reprezintă un element nou în arhitectura de bibliotecă, dar această lume a clorofilei se potrivește de minune cu lumea sobră a cărților.

Ca element de construcție în multe biblioteci predomină sticla care de rând cu alte ajunsuri oferă și unele inconveniente, pentru că în zilele cu mult soare nici aerul condiționat nu salvează situația. Unica consolare este faptul că în această lume a lacurilor și pădurilor soarele nu este prea darnic.

Tendința actuală arhitecturală este de a construi biblioteci mici într-un singur nivel.

În ultimii ani arhitectura de bibliotecă s-a dezvoltat vertiginos în toată Finlanda și în special în orașul Helsinki. În anii '80 în Helsinki au fost construite 12 clădiri noi pentru biblioteci, și 2 au fost renovate. Pe parcursul anilor '90, șase biblioteci au fost transferate în spații noi și șase în spații renovate.

O atenție deosebită este acordată *instruirii continue* atât a personalului cât și a utilizatorilor. În acest scop fiecare filială întreține o sală echipată cu cele mai moderne tehnologii care pot favoriza instruirea. Utilizatorii sunt familiarizați cu cele mai efective modalități de a găsi și dirija informația și învățați cum să folosească resursele on-line.

Pentru biblioteconomia finlandeză sunt foarte clare strategiile de dezvoltare. În anul 2003 Departamentul Cultură, Sport și Tineret a Ministerului Educației a publicat „Strategia Bibliotecii 2010: Politica bibliotecilor publice pentru asigurarea accesului la cunoaștere și cultură”, care trasează căile de dezvoltare în următorii ani. Principiile expuse în Strategii pot fi folosite ca bază pentru negocierile cu guvernul și în luările de decizii.

În acest document biblioteca apare ca instituție care asigură drepturile fundamentale în societatea informațională, difuzează informația, cunoașterea și cultura și deasemenea instruește cetățenii în vederea folosirii acestora. Conform documentului, biblioteca publică își asumă grija pentru asigurarea funcționării sistemului de difuzare a informației și a accesului la informația publică, cunoaștere și cultură. Bibliotecile publice sunt percepute drept instrumente esențiale ale autorităților locale în crearea condițiilor optime pentru exercitarea drepturilor cetățenești în societatea informațională. Bibliotecile trebuie să ofere cetățenilor informația corespunzătoare, în locuri adecvate, în timp real și corespunzător vârstei și nivelului de instruire.

Preocupările esențiale ale serviciilor de informare a cetățenilor sunt: biblioteca hibrid, roluri mult mai flexibile pentru biblioteci și dezvoltarea de mai departe a rețelelor.

Pentru a face față acestor cerințe este necesară:

- modernizarea infrastructurii tehnologice a tuturor bibliotecilor publice;

- garantarea serviciilor informaționale pentru cetățeni prin dezvoltarea comunicațiilor electronice;

- evaluarea serviciilor de bibliotecă la nivel național pentru a clarifica dacă toți beneficiarii se bucură de drepturi egale;

- asigurarea finanțării serviciilor naționale WEB de la bugetul de stat;

- sporirea competenței personalului de bibliotecă.

Pentru realizarea acestor scopuri este necesară o colaborare efectivă între municipalități, stat și alți parteneri.

Un loc aparte în Strategii este rezervat bibliotecii hibrid. Conform definiției date de Uniunea Europeană în 1997 (Public Library and Information Society, EU Commission, DG XIII, 1997) biblioteca hibrid este biblioteca de tip mixt care funcționează în rețea oferind acces la informația globală prin intermediul diferitor feluri de media, materiale și rețele. Esențial pentru biblioteca hibrid este faptul că ea oferă asistență în vederea utilizării noilor tehnologii informaționale.

Personalul calificat și serviciile de informare sunt necesare atât pentru biblioteca tradițională cât și pentru cea digitală. Pentru facilitarea găsirii și utilizării informației biblioteca selectează, achiziționează, organizează, evaluează, stochează și difuzează o largă varietate de materiale. Serviciile de informare necesită nu numai căutarea diverselor media, surse și materiale, dar de asemenea analiza și organizarea colecțiilor, materialelor și a cunoștințelor. Bibliotecile folosesc aceleași metode pentru a se asigura că informația esențială poate fi găsită pe WEB.

În biblioteca hibrid serviciile sunt disponibile atât în spațiul fizic cât și ca servicii la distanță, virtual și mobil. Respectiv este mai mare diversitatea materialelor: CD, DVD, e-cărți, materiale digitale, servicii WEB etc.

Autoritatea administrativă pentru bibliotecile publice în Finlanda este Ministerul Educației. Ministerul elaborează bugetul de stat și propuneri privind bibliotecile publice, clarifică politici privind bibliotecile și serviciile de informare la nivel național, gestionează mijloacele din ajutorul de stat pentru biblioteci. Finanțarea bibliotecilor publice ține de administrațiile locale.

În ultimii ani Guvernul finlandez a investit enorm în dezvoltarea rețelelor automatizate de biblioteci: aproximativ 99 % din procesele de activitate bibliotecară sunt automatizate. Este cert că finlandezii au conștientizat faptul că investiția în biblioteci este investiția în democrație și egalitate.

În anul 2002 finanțele necesare pentru întreținerea bibliotecilor publice au constituit aproximativ 1 % din cheltuielile totale ale municipalităților și 4,4 % din cheltuielile pentru sectorul cultură și educație.

Strategiile de dezvoltare au fost elaborate în conformitate cu liniile directoare ale Uniunii Euro-

pene privind societatea informațională, comunicațiile electronice, egalitatea regională și dezvoltarea bibliotecilor. Scopul este de a oferi tuturor cetățenilor acces egal la sursele de cultură și informaționale în așa fel ca bibliotecile publice să se dezvolte spre a deveni biblioteci hibrid. O condiție esențială pentru atingerea acestui scop este instruirea personalului, apoi modernizarea infrastructurii tehnologice în toate tipurile de biblioteci. O altă condiție este dezvoltarea serviciilor WEB care să corespundă necesităților de informare ale cetățenilor.

Prognozând activitatea bibliotecară pentru anii viitori, biblioteconomiștii finlandezi au luat în calcul și posibilele tendințe negative pentru cazul când finanțarea bibliotecilor se va micșora. Sferele care vor fi afectate în primul rând în asemenea caz se presupune a fi democrația și economia.

Într-un șir de municipalități bibliotecile sunt atât de slab asigurate încât nu sunt în stare să asigure suficient servirea tradițională a beneficiarilor. Dacă nu vor fi luate măsuri de ameliorare a situației atunci sistemul bibliotecar în forma cunoscută de beneficiari va înceta să existe. Ca rezultat a învechirii morale a fondului va deveni imposibilă informația despre noile tendințe de dezvoltare. Localitățile mici nu vor putea folosi posibilitățile moderne de regăsire a informației ca rezultat al necorespunderii rețelei noilor standarde.

Aceste temeri ale biblioteconomiștilor finlandezi sunt valabile pentru toate țările cărora nu le sunt străine principiile societății informaționale.

Așa cum în ultimii ani finlandezii își revendică tot mai insistent rolul de lideri europeni în dezvoltarea biblioteconomică, acest semnal de alarmă nu poate să nu fie luat în serios.

Referințe

Biblioteca Orășenească Helsinki

Statistică
36 filiale, 2 biblioteci mobile și 17 biblioteci funcționează în spitale.

Personalul BOH – 525

Colecții – 2055197

Cărți pe cap de locuitor – 3,2

Împrumut – 9877608

Vizite – 7714120

Îm/locuitor – 17,3

Vizite locuitor – 13,8

Vizite virtuale – 19595700

Publicații în peste 60 limbi

BOH este Centru de excelență pentru bibliotecile publice din Finlanda și model pentru bibliotecile din alte țări. Indicatorii statistici de vizite și împrumut sunt printre cei mai buni din lume.

Finlanda

Populația: 5,2 milioane

Suprafața: 304530 m²

Limbi oficiale: finlandeza și suedeza

Culte: luterani 86 %, protestanți 14 %

Capitala: Helsinki – 555500 locuitori

Aria metropolitană aproximativ 1 milion locuitori

Stat independent din 1917

Începând cu anul 1995 membră a Uniunii Europene

Vera OSOIANU

Asociații bibliotecare

ASOCIAȚIILE BIBLIOTECARE BALCANICE CA OGLINDIRE A DIVERSITĂȚII NAȚIONALE, EVALUĂRII CALITATIVE ȘI LIBERTATEA INTELECTUALĂ ÎN BIBLIOTECILE DIN PENINSULĂ

Deși termenul *profesie*, în conformitate cu Dicționarul Englez Oxford, a fost utilizat pentru prima dată în 1541, profesiile, în sensul modern al cuvântului, nu au mai mult de două secole. A fost nevoie de Revoluția Franceză (1787-1799) și Revoluția Industrială ca să se schimbe atitudinea față de muncă, organizarea socială și educație astfel încât să se formeze condiții pentru dezvoltarea profesiilor pe care le știm astăzi. Există o serie de cerințe pe care trebuie să le respecte o profesie, ca să fie numită astfel:

- 1) existența unui corp teoretic și practic;
- 2) posibilitatea efectuării studiilor universitare și de recalificare în materia dată;
- 3) reprezentarea și protecția intereselor profesionale (adică existența asociațiilor profesionale).

Biblioteconomia, ca profesie, satisface astfel toate aceste cerințe. Citind literatură de specialitate, cuiva i s-ar putea crea impresia că biblioteconomia este o obsesie a bibliotecarilor din lumea întreagă. Acest tip de literatură este pe înțelesul doar celor ce sunt familiarizați cu etapele dezvoltării și evoluării biblioteconomiei ca cea mai respectabilă vocație din istoria omenirii și care de-a lungul ultimilor 200 ani a fost nevoită să se supună de două ori noilor modele de predare și schimbărilor atitudinii față de educație în general. Pentru prima dată schimbări sociale majore au avut loc după Revoluția Franceză (1787-1799), care a dat naștere unei noi pătri sociale – burghezia, adepta Iluminismului. Și a doua oară în anul 1960, la începutul erei post-industriale, care pe lângă sfera productivă deja existentă aduce sfera de deservire ca o nouă sursă de informatizare pentru societate.

Dificultățile de adaptare la aceste schimbări au făcut bibliotecile să fie nevoite să-și justifice periodic existența, demonstrând că din cauza progresului și răspândirii dreptului democratic în învățământ și informație societatea avea nevoie și mai mare de ele. Justificându-și aportul pentru societate, bibliotecarii au insistat să fie acceptat profesionalismul bibliotecar de către înșiși bibliotecarii, de utilizatorii bibliotecilor și de cei din conducere.

Pe parcursul ultimelor decenii asociațiile bibliotecare au avut un mare rol în acest proces, și la sigur că încă nu și-au spus cuvântul pe deplin.

Astfel cum bibliotecile au apărut în procesul evoluției la un anumit nivel de dezvoltare demonstrând organelor economice care susțin aceste biblioteci și mediului cultural care determină stadiile informatizării și educației, că ele ar fi o realizare a proceselor democratice din societate. Astfel în ultimii 130 ani de existență, asociațiile bibliotecare au servit ca un exemplu de urmat în privința organizării și guvernării.

Indiferent dacă acestea au fost create de persoane aparte, grupuri de profesioniști sau de stat pentru a centraliza într-o măsură oarecare bibliotecile, ele tot timpul au fost o oglindire a tendințelor culturale pe fundalul național.

Astăzi țările puternic dezvoltate economic și cultural din Vest au anumite rețele de biblioteci care vin să satisfacă toate cerințele celor ce vor să cunoască, ca, de exemplu, pentru școli primare și gimnazii, universități, organizații industriale, economice și culturale specializate, pentru zone regionale, chiar naționale. Faptul că nu există o așa bibliotecă care să satisfacă pe toți cititorii, necesitatea unirii bibliotecilor în cele mai diverse rețele și nevoia răspândirii influenței acestora în societate sunt de asemenea reflectate printr-o structură complexă a asociațiilor bibliotecare. Apoi indiscutabil ajungem la concluzia că structura acestor conectări în rețea în țările mai slab dezvoltate este foarte simplă, chiar elementară.

Regionalizarea în procesul asamblării și cooperării bibliotecilor balcanice nu ar trebui înțeleasă ca o încercare de încarcerare în spații geografice, istorice sau economice, dar ca o încercare de a face un efort comun la nivelul stabilirii asociațiilor și consorțiumurilor în care cererile globale ale societății moderne de libertate intelectuală și de neîntrerupt flux de informație ar fi organizabile, mutuale și original executate în orice bibliotecă, prin orice forme de lucru.

Crearea unui astfel de sistem cere o capacitate de a prevedea cu 2-3 trepte înainte, acuratețe, verificarea fiecărui pas, acestea toate servind la o mai eficace globalizare. Orice organizație, profesie, chiar instituție își are propriul sistem. Principiile unui management calitativ pot fi implementate cu succes doar dacă există o oarecare experiență în privința strategiilor de introducere, implementare și evaluarea calității, care desigur că influențează asupra importanței sociale și rolului bibliotecii.

Făcând bibliotecarii mai conștiincioși de faptul că este nevoie de o îmbunătățire continuă profesională ajungem la ideea de a introduce în bibliotecă un sistem orientat către utilizatori. Desigur că dreptul fiecărui utilizator de a cere o evaluare este pe deplin justificat, dar în același timp ne face să ne întrebăm dacă este cu adevărat capabil cititorul să facă o evaluare a tipului și calității serviciilor prestate. Pe de altă parte însă, bibliotecarii salariați pot avea o influență negativă asupra dezvoltării unui sistem calitativ, având mai degrabă grijă de controlul decât de o îmbunătățire calitativă a serviciului lor. Iată de ce uneori introducerea unui sistem calitativ poate duce la stagnare, chiar la un oarecare regres dacă nu se gă-

sește o cale de a armoniza între ele aceste procese de lucru. Rezultatele vor apărea când procesul de standardizare va uni utilizatorii cu bibliotecarii, ceea ce va da naștere *bibliotecii post-ierarhice*, care potrivit lui Sweeney apare ca „singura misiune, sistemul care se va organiza singur pe sine și procesul de lucru va suferi schimbări importante”.

Neacceptarea schimbărilor ar fi condiționată de tradiționalismul și conservatismul bibliotecarilor, dar și de cel al cititorilor, de granițele (limitele) funcționale și teritoriale, de incompatibilitatea cu valorile locale și regionale, cel din urmă factor fiind de obicei crucial în luarea deciziei cu privire la introducerea sistemului. Deosebirile în trăsăturile naționale, religioase, folclorice, istorice pot mări prăpastia divergențelor dar pot și crea o punte de conexiune. Mediile multinaționale sunt multiculturale în același timp, punând în fața bibliotecii anumite sarcini cu privire la informații obiective, dar în același timp și foarte variate, fapt ce ar putea duce la niște confruntări, coliziuni.

Introducerea unui sistem calitativ ar putea fi astăzi prima sarcină realizată de noua Asociație a Bibliotecilor Naționale Balcanice care nu și-ar pune în față anumite scopuri fără a se supune unui cod etic sau fără să respecte libertatea intelectuală. Accesul nelimitat la cărți și informație ne poate uneori pune în niște dileme morale, poate duce la o ciocnire cu interese comune sau opinii individuale. Este o sarcină elementară, clară și limpede definită, și totuși greu de aplicat. Codul moral orientat spre cărți, cititori, publicul mare, instituția cuiva, stat, națiune toate acestea sunt ca o premiză pentru respectarea libertății inte-

ABRM în context național și internațional

Onorată asistență, stimați membri ai ABRM, să știți că mi-e foarte ușor să vorbesc după alocuțiunea omologului meu din Boston, dl Bertrand Margolis. A creat un spirit pozitiv, degajat, dar cu substanță, care mi-a influențat discursul.

În discursul meu din anul trecut am caracterizat anul 2001, unul greu, anevoios, zbuciumat cu obstacole de tot felul – economice, politice, sociale pentru toate bibliotecile noastre - publice, școlare, științifice, academice, naționale. Anul 2002 nu a fost atât de zbuciumat, chiar a fost unul liniștit, mai stabil. S-au stabilit niște relații cu administrațiile locale, județene, cu comunitatea, au crescut bugetele, iar rezultatele obținute urmau să consolideze aceste relații și suporturi.

Toate aceste premise ne dădeau speranța că vor impulsiona și activismul ABRM.

lectuale, care presupune absența cenzurii, presiunii organizate asupra liberei exprimări de opinie.

Astăzi bibliotecile și asociațiile bibliotecare balcanice încearcă să mai întărească relațiile dintre ele, metodele prin care fac acest lucru nefiind necunoscute, pentru că deja au fost testate în practica multor biblioteci din toată lumea. Și încă un lucru care ne-ar face să ne simțim mai siguri este că structuralizarea lor este în mâinile uneia din cele mai puternice organizații profesioniste mondiale – Federației Internaționale a Asociației Bibliotecare – FIAB. Având, așadar, creșterea rolului informațional al bibliotecii în societate și recunoașterea funcțiilor ei contemporane în noul mediu tehnologic, putem afirma că asociațiile profesioniste care lucrează în anumite împrejurări naționale au un foarte bun fundament. Iată de ce, ele mai au și responsabilitatea de a deveni o parte a integrărilor mondiale în cel mai scurt timp și să furnizeze informații și cunoștințe compatrioților săi, care la rândul lor vor face posibilă libera implicare a acestor asociații și biblioteci în procesele menționate mai sus.

Universitatea din Belgrad
Facultatea de Filologie
Departamentul bibliotecii și
științe informaționale

Aleksandra VRANES,
doctor în filologie
Gordana STOKIC,
doctor în filologie

Traducere din engleză de Laurențiu MELNIC

Pentru 2002 Biroul ABRM a acceptat o strategie de revigorare a filialelor în teritoriu, ieșiri în filiale, participări la conferințe locale, promovarea imaginii ABRM. Dar 2002 s-a dovedit un an mai inert pentru teritoriu, deși ieșirile în teritoriu au fost mai multe – peste 20.

Ne-am orientat spre elaborarea de strategii, politici, promovare, includerea în circuitele și parteneriatele internaționale. În jurul acestei strategii îmi voi ordona discursul de astăzi, lăsând pe colegii mei din Birou și Consiliu să completeze cu alte componente activitatea desfășurată de ABRM în beneficiul membrilor ei.

ABRM susține inițiativa lansată în decembrie 1999 – „eEuropa: o societate informațională pentru toți” care conține obiective ambițioase, dar care acordă cetățenilor posibilitatea să abordeze cu succes educația permanentă pentru a deveni oameni calificați, competenți, realizați.

Această obținere cere ABRM schimbări de optică în activitate, dar și sprijinul bibliotecilor de toate tipurile. Pentru că de fapt realizarea programelor preconizate în cadrul acestei inițiative – ”Conținuturi

electronice” și „Tehnologiile Societății Informaționale” vor fi puse pe umerii bibliotecilor. Toate aceste programe europene trebuie să influențeze biblioteconomia moldovenească. Cu atât mai mult, cu cât obiectivele SI se regăsesc în politica culturală a RM, la a cărei elaborare a participat și ABRM:

◇ Asigurarea egalității accesului la informații fiecărui membru al societății, promovând integrarea economică, socială, culturală în comunitate;

◇ Asigurarea condiției de bază pentru educația permanentă, luarea independentă de decizii și dezvoltarea culturală a individului și a grupurilor sociale

◇ Elaborarea politicii informaționale;

◇ Crearea rețelei naționale informaționale. Implementarea noilor tehnologii;

◇ Dezvoltarea colecțiilor. Digitalizarea patrimoniului național scris.

Politica, activitățile de instruire ale ABRM dezvoltate din obiectivele trasate de politica culturală a RM și SI orientează bibliotecile:

- Să-și reevalueze rolurile și resursele, reproiecteze serviciile, pentru a răspunde cerințelor sociale mereu în schimbare;

- Să dezvolte o activitate cooperantă și partenerială de previziune de lungă durată cu alte instituții implicate în educarea comunității;

- Să implementeze un marketing eficient în toate sectoarele din comunitate pentru a asigura exploatarea pe deplin a resurselor din bibliotecile publice de către cetățenii.

ABRM promovează conceptul „Biblioteca pentru toți” orientată spre diversificarea publicurilor și acoperirea cu servicii a tuturor grupurilor din comunitate, promovând incluziunea socială. În acest sens, ABRM și-a propus următoarele obiective:

▲ sensibilizarea tagmei bibliotecarilor în vederea prestării serviciilor pentru persoanele dezavantajate.

Sensibilizarea a inclus activități de instruire, luări de atitudine, promovarea acestor activități în mass-media, includerea bibliotecilor naționale în această activitate : ex. Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”, care în colaborare cu Biblioteca Municipală din Stockholm și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” au realizat seminare pentru bibliotecarii bibliotecilor speciale, internate.

▲ sensibilizarea bibliotecilor în vederea încorporării intereselor acestor grupuri în documentele de reglementare, în activități și programe.

Deocamdată doar „Codul etic” rămâne a fi documentul perfect sub acest aspect și revizuirea politicilor BM „B.P. Hasdeu”. Concepția Societății Informaționale pentru Toți este de a crea o nouă generație de produse și servicii care să asigure accesul, participarea și egalitate pentru toți cetățenii. Respectarea responsabilităților plasate de această concepție bibliotecilor ca instituții culturale cu roluri sociale în comunitate se rezolva prin încorporarea intereselor

persoanelor dezavantajate în misiune, valori, programe, activități. Complexitatea rolurilor bibliotecii cât și complexitatea profesiei în contextul politicilor informaționale cere strategii de acțiune pentru asociațiile profesionale în definirea politicilor de bibliotecă; în identificarea misiunii și a valorilor bibliotecii. Aceste deziderate rămân în continuare pe agenda ABRM, la care se va lucra mai intens în 2003.

▲ școlarizarea bibliotecarilor la acest subiect (care se regăsește în curriculumul ȘBM);

▲ promovarea inițiativelor de revedere a cadrului legal și de reglementare a SNB sub aspectul asigurării accesului la informație a tuturor grupurilor de populație, indiferent de statutul fizic, social, intelectual etc.

Revederea cadrului legal și de reglementare în corespundere cu cerințele ghidului „Legislația de bibliotecă în Europa” (2000). Aceste două obiective rămân în continuare pe agenda ABRM, fiind convinsă (sper ca toți membrii să împărtășească acest punct de vedere) - că legislația de bibliotecă în RM, Legea cu privire la biblioteci trebuie revizuită o dată cu schimbările rapide ale Societății Informaționale și să includă noțiuni ca: “acces la informație”, “libertate de expresie”, “persoane dezavantajate”, “diversitate culturală”, “globalizare” și să garanteze dezvoltarea serviciilor informaționale în favoarea necesităților curente și anticipate a comunității;

▲ Încurajarea prestării serviciilor informaționale și culturale acestor categorii de public.

Aici putem exemplifica prin conclucrarea ABRM cu Fundația Soros-Moldova, care susține proiecte, programe inclusive, orientate spre lărgirea accesului la informații și cu seminarul „Dimensiunea socială a bibliotecii publice: Contribuția Fundației Soros în diversificarea serviciilor de bibliotecă pentru comunitate”.

ABRM ca agent al schimbării, ca purtător de cuvânt al sistemului național de biblioteci, influențează și politicienii și factorii de decizie. Exemplu: Seminarul amintit la care au participat și decidenți, reprezentanți ai autorităților locale, prin aceasta promovând biblioteca, rolul ei în comunitate. Programul seminarului a demonstrat efortul bibliotecarilor moldoveni de a răspunde cerințelor SI, de a se transforma în centre de informații comunitare și de a acoperi cu servicii toate grupurile din societate.

RM nu are încă strategii naționale referitoare la incluziunea socială. RM nu are încă o politică informațională care ar stabili rolul bibliotecilor publice în promovarea incluziunii sociale.

Elaborarea politicii informaționale este agenda de viitor a Ministerului Culturii, CBN, ABRM. Până atunci bibliotecile publice din RM își dezvoltă politicile în baza documentelor europene. Și cred că chiar este mai bine. Nu este prima dată când bibliotecile au rolul de pionier în dezvoltarea unor politici.

Aici ne pot ajuta Liniile Directoare „Includerea socială”, elaborate în cadrul proiectului PULMAN,

care susține că bibliotecile publice pot ajuta la combaterea excluziei sociale.

Bibliotecile publice din Moldova furnizează cu succes servicii informaționale pentru copii. Ultimii ani marchează politici prioritare referitor la servirea copiilor prin programe de diversificare a serviciilor pentru copii. Exemple de programe: „Biblioteci de cartier – copiii din cartier” (Chișinău), „Lecturi și agrement pentru copii cu deficiențe mintale” (Telenești), „Acces la informație pentru copii și tineret în zone defavorizate” (Molovata Nouă), „Servicii netradiționale, specifice pentru bibliotecile pentru copii” (Orhei), „Dialog cu tineretul” (Comrat), „Da copiilor!” (Chișinău) ș.a.

Serviciile oferite de bibliotecile publice sunt tot mai variate. În ultimii doi ani bibliotecile RM acordă sprijin afacerilor locale prin sprijinirea businessului mic și mijlociu, prin mijloace convenționale și digitale, prin colaborarea cu Asociațiile „Micul Business”. Exemple pot servi proiectele „Centre de Informații Economice” (Chișinău, Bălți, Cahul), „Centrul Informațional Agrar” (Ungheni), Centrul Regional Informațional și Documentar ProNord (Briceni) ș.a.

ABRM și-a propus dezvoltarea colaborării și a parteneriatelor în utilizarea resurselor și în special:

▲ Dezvoltarea consorțiilor ca formă de colaborare între biblioteci;

▲ Colaborarea cu alte asociații.

Model de parteneriat strategic la nivel național este Programul „Memoria Moldovei”, în viitorul apropiat poate fi SIBIMOL, Consorțiuul EBCSCO care funcționează de doi ani, iar în 2002 a obținut realizări și succese performante.

Tot aici aș vrea să consemnez și activitățile de colaborare ale ABRM cu alte asociații: Asociația Editorială Pro Noi, Fundația Cărții, Uniunea Scriitorilor din RM, Uniunea Artiștilor Plastici, Ambasada USA, Asociația Bibliotecarilor din Rusia, Ucraina, Turcia, România și nu în ultimul rând cu autoritățile locale din teritorii și Ministerul Culturii, Ministerul Învățământului, Catedra de Biblioteconomie și Asistență Informațională, USM, Centrul Internațional Moldova Pennsylvania, care a atras prin concursul anunțat *Community Connection 97* de bibliotecari. Din participanți au fost selectați 27 de bibliotecari. Dar au trecut doar 13, care în iunie curent vor beneficia de o stagiere de 3 săptămâni în bibliotecile din Pennsylvania.

La nivel internațional, dar cu impact local putem numi consorțiuul „Biblioteci de Drept”, prezidată de Biblioteca Publică de Drept din Chișinău.

Colaborarea cea mai fructuoasă și de durată o are ABRM cu Fundația Soros. E o colaborare cu un imens impact local și rezonanță internațională. În multe cazuri Fundația Soros a fost deschizător de drumuri, busolă și suport pentru bibliotecile noastre. De fapt, când spun ȘBM, IFLA, Crimeea, diversificarea Cerviciilor, dezvoltarea colecțiilor, spun Soros,

spun dna Mariana Alecsandri, căreia pe această cale îi aduc alege mulțumiri.

Dar aș vrea să menționez îndeosebi colaborarea cu bibliotecile noastre: Biblioteca Națională, ASEM, ULIM, BM „B.P.Hasdeu”, biblioteci care sprijină necondiționat activitatea ABRM.

Una din principalele condiții pentru realizarea programelor propuse în susținerea inițiativei europene „eEuropa: o societate informațională pentru toți” este crearea unei infrastructuri profesionale adecvate. Aceasta presupune instruirea personalului la nivelul cunoașterii teoretice și practice a procesului de automatizare și informatizare în bibliotecă. La acoperirea acestui obiectiv și-a orientat efortul ȘBM curriculumul căreia include acțiuni de instruire pentru toate categoriile de bibliotecari și biblioteci, cu un vast repertoriu de subiecte, actuale, necesare.

O altă strategie a ABRM pentru următorii ani, legată de instruirea continuă este elaborarea suportului didactic:

▲ Manualelor practice pentru bibliotecari;

Manuale tip „handbook” – colecție care va acoperi cele mai solicitate, subiecte sau care va anticipa subiectele de interes pe viitor;

▲ Ghidurilor, recomandărilor pe diverse direcții de activitate,

Recomandări cu privire la desfășurarea campaniei de promovare a bibliotecilor - @bibliotecii tale, le aveți în mape. Vor urma și altele;

▲ Recomandării și ghiduri de organizare a activităților, serviciilor, reorganizare, restructurare, acces.

▲ Descrierea experiențelor înaintate ale bibliotecilor noastre sau străine dacă prezintă interes pentru noi,

Aici vă invit la colaborare, să comunicați dacă aveți ceva inedit, inovativ, de preț pentru a promova și disemina și în alte biblioteci.

▲ Traducerea celor mai importante ghiduri, standarde IFLA,

Cele mai importante ghiduri ale IFLA referitoare la organizarea activității bibliotecilor de diferite tipuri, activități și servicii cât și standarde: Linii Directoare pentru dezvoltarea Bibliotecii Publice, 2001, „Competențe profesionale”, „Planificarea în biblioteci” ghiduri ALA etc.

Au fost traduse cele mai importante și recente documente IFLA:

Manifestul IFLA pentru Internet, Declarația de la Glasgow, Priorități profesionale IFLA, Bibliotecile și libertatea intelectuală, Recomandările Grupului pentru responsabilitatea socială IFLA, pe toate le aveți în mape. Un aspect important în activitatea ABRM în acești ultimi doi ani a fost aspectul social al profesiei de bibliotecar. Nu mă refer la rolul ABRM în organizarea întâlnirilor de vârf, consfătuirilor la nivel național, Ziua bibliotecarului. Mă refer la numeroasele demersuri ale ABRM către Președinția RM, Guvernul

RM, Parlamentul RM, Comisia pentru cultură, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Comitetul Republican al Sindicatelor din Cultură, Ministerul Culturii.

Ultimele două sunt indubitabil răspunzătoare de buna desfășurare a activității noastre și a situației noastre sociale. Sunt instituțiile, care ar trebui să găsească răspunsuri la întrebări, să se implice fundamental, nu cu jumătăți de măsură, în descoperirea unor soluții practice, sincere, valorice.

Spunând practice, sincere și valorice mă refer la activitățile „populiste” ale Guvernului, Ministerului Culturii din 2001, pe care bibliotecarii noștri în sondajul de evaluare a anului 2001 le-au numit cele mai fericite momente. Le-am numit „populiste” pentru că nu s-a mizat pe realizarea feed-back-ului acestor reuniuni, consfătuiri, programe și promisiuni, feed-back pe care mizau însă bibliotecarii. Astfel, au lăsat deschisă calea spre incertitudini, confuzii (sesizate în răspunsurile bibliotecarilor), demonstrând opacitate administrativă.

Asumarea unor responsabilități ar fi avut capacitatea cel puțin de a dilua numeroasele suspiciuni traumatizante și de a micșora discrepanța dintre promisiuni și realizare.

ABRM a luat atitudine și la sesizările imediate la legile aprobate de Parlament și care lezau interesele bibliotecilor și bibliotecarilor. Exemplu: Dezacordul ABRM cu privire la stipulările din Legea cu privire la activitatea editorială (nr. 939, XIV din 20 aprilie 2000), și la modificările din 2002, dezacordul total cu Proiectul Legii despre salarizare, aprobată prin Hotărâre de Guvern nr. 894 din 28 august 2001.

Răspunsurile primite și reacțiile forurilor de stat enumerate rămân constant aceleași: munca bibliotecarilor este înțeleasă eronat și subapreciată, rolul bibliotecilor în societate fiind minimalizat.

Aprecierea eronată a rolului bibliotecii în societate, plasarea profesiei de bibliotecar la capătul listei profesiilor derivă din înțelegerea arbitrară a conceptului Societății Informaționale, ba chiar a societății civile pentru care pledează guvernării și din mecanisme vetuste de realizare a politicilor culturale.

Însă la insistența ABRM a fost totuși introdus un spor la salarii în dependență de stagiul de muncă. Legea salarizării în redacție nouă, art. 18 se stipulează că vom beneficia de un spor lunar pentru vechime în muncă calculat în % față de salariul de funcție după cum urmează:

2-5 ani – 10%, 5-10-15%, 10 – 15-20 %, 15 – 20-25% peste 20-30%, iar grila de salarizare se mărește cu două trepte.

Pentru a putea apăra în continuare statutul social al bibliotecarului ABRM inițiază o cercetare a situației sociale a bibliotecarilor din RM. Interviu pe care îl aveți în mape și pe care vă rugăm să-l completați corect, cu responsabilitate, în termenii stabiliți.

Rezultatele sperăm să fie instrumente utile la „masa verde” a tratatelor cu politicienii.

ABRM, fiind forul profesional suprem al bibliotecarilor, vocea bibliotecilor - instituțiilor destinate să servească într-un mod responsabil interesele individuale și ale societății este și un for de evaluare a acestui aspect.

Plecând de la ideea că Anul Bibliologic este o acțiune de sinteză a rezultatelor obținute este evident și una de apreciere a acțiunilor întreprinse de bibliotecii în sensul raportării la configurația spirituală și informațională a receptorilor – adică a utilizatorilor, a comunității.

Rezultatele anului 2002 ne-au demonstrat că procentul mic acordat culturii, bibliotecilor dintr-un buget de austeritate, justifică doar în parte criza de identitate a bibliotecilor noastre.

Criteriul referențial în disimilarea inerției, rupearea clișeelelor administrative, eliberarea de rutină și obtuzitate birocratică, nu-l reprezintă numai banii, ci poate fi găsit în flexibilitatea gândirii (demonstrat de B. Margolis, și de bibliotecarii noștri care su rezolvat problemele propuse), inventivitate și creativitate, în atitudini culturale competitive, concurențiale.

Rezultatele concursurilor „Cel mai bun bibliotecar”, „Cea mai bună lucrare în domeniu”, organizate și susținute de ABRM ani de-a rândul, accentuează această concluzie.

ABRM în context internațional:

La acest capitol consider activitatea ABRM pozitivă.

Mai întâi de toate a fost achitată cotizația ABRM pentru trei ani la IFLA. Avem drept de vot și suntem incluși în circuitul informațional al IFLA, astfel suntem la curent cu viața profesională la nivel internațional.

ABRM, ca forum de integrare globală bibliotecară, s-a înscris în campania mondială de promovare a bibliotecilor și profesiei de bibliotecar **@bibliotecii tale**. Ne putem găsi pe situl IFLA, pagina **@your library** în limba română.

Includerea din 2002 a ABRM în proiectul european PULMAN este o continuare firească a prezenței bibliotecilor noastre în proiectele europene (PLDP, PUBLICA). În pagina PULMAN au fost plasate un raport despre activitatea bibliotecilor noastre, politica culturală a RM și Liniile Directoare PULMAN în limba română.

Proiectul PULMAN-XT are ca scop stimularea rolului bibliotecii în dezvoltarea unei Europe electronice, elaborarea Liniilor Directoare menite să acopere ariile de acțiune ale PaeE, determinarea politicilor bibliotecilor referitoare la era digitală. Doar câteva exemple de subiecte ale Liniilor Directoare: „Incluziune socială”, „Indicatori de performanță și instrumente de evaluare”, „Acces și servicii pentru

persoanele cu handicap senzorial și vizual”, „Coope-
rare și parteneriate”, „Răspunsuri la problemele mul-
tilinguale”, „Acces la diverse conținuturi multicultu-
rale”, „Servicii și cetățeni. Interacțiune și participa-
re”, „Dezvoltări în sistemele integrate de bibliotecă”,
„Învățare pe durata vieții”, „Servicii pentru copii și
adulți” și altele. Toate 20 le aveți în mape. Trebuie
studiate, dar, mai ales, utilizate în activitatea noastră
cotidiană, în procesele de elaborare a politicilor de bi-
blioteci. Informațiile, practicile de calitate incluse la
toate subiectele vă permit să revizuiți politica bibliot-
teci, s-o orientați spre utilizator, s-o faceți inclusivă,
să elaborați o nouă misiune și un set de valori care să
corespundă obiectivelor Societății Informaționale.

În cadrul proiectului PULMAN ABRM a
fost prezentă la ședințele de lucru de la Helsinki,
Finlanda, Ancara, Turcia. În colaborare cu BM au fost
organizate: seminarul „PULMAN-XT – o oportuni-
tate pentru bibliotecile publice” la care au participat
reprezentanți ai asociațiilor din Turcia, Albania, Bul-
garia, Ucraina, Bielorusia, Iugoslavia și coordona-
torul proiectului englezul Robert Davis; conferința
„Dimensiunea socială a bibliotecii în Societatea In-
formațională” raportorul principal al căreia a fost Ian
Piggot, șeful Directoratului „Societatea Informaționa-
lă a Comunității Europene”, care a făcut recomandări
speciale pentru RM. În cadrul acestor acțiuni au fost
diseminate pe plan local și național activitatea rețelei
PULMAN și realizările bibliotecilor noastre.

O continuare în anul 2003 a proiectului PUL-
MAN-XT va fi participarea în aprilie a membrilor
ABRM la activități de instruire la Ljubljana, la Hel-
sinki, în Grecia.

În martie, 2003, secretarul ABRM Mariana
Harjevschi și decidentul Iulian Filip vor participa în
cadrul acestui proiect la Oiras, Portugalia la cel mai
înalt Forum al bibliotecilor publice din Europa, unde
vor reprezenta RM și vor vota Manifestul de la Oiras,
document ce va succeda Declarația de la Copenhaga,
și va determina rolurile noi și orientările bibliotecii
publice în Era Informației.

Astfel proiectul PULMAN ne dă posibilitate să
fim participanți activi ai vieții bibliotecare europene.

Stagiile în cadrul programului Courantes susți-
nute de colaborarea cu Alianța Franceză, lărgesc
prezența noastră în spațiul european, iar cunoștințele
acumulate din aceste stagieri deschid posibilități ne-
bănuite bibliotecarilor noștri.

Documentele pe care le aveți în mape: Acordul
de la Florența, 1950, Protocolul de la Nairobi, 1976,
Manifestul IFLA pentru Internet, Declarația de la
Glasgow, Priorități profesionale IFLA, Bibliotecile
și libertatea intelectuală, Recomandările Grupului
pentru responsabilitatea socială IFLA, Declarația cu
privire la Dezvoltarea de durată, stau la baza organi-
zării activității bibliotecilor.

Ross Shimmom, secretarul general IFLA, roagă
toate asociațiile naționale să promoveze pe toate
căile aceste documente ca instrumente valoroase de
conexiune cu publicul pe care îl servim, cu comuni-
tatea, cu lumea bibliotecară mondială. Cerința IFLA
este să promovăm documentele amintite, să facem
lobbyng și să le sprijinim la nivel național, local.

ABRM și-a identificat ca obiectiv principal
al anului 2003 activitatea de promovare a acestor
documente, cât și materialele Summitului Mondial
referitor la Societatea Informațională, care va avea
loc în acest an la Geneva și la care cred că va asista și
cineva de la ABRM.

Astfel ABRM se înscrie în efortul mondial al bi-
bliotecarilor de susținere a bibliotecii ca instituție și
bibliotecarului ca decident în organizarea, sistemati-
zarea și valorificarea resurselor în Era Informației.

Bucuria succeselor obținute în urma colaborării
a însemnat crearea, într-o libertate deontică, a co-
nexiunii spirituale dintre bibliotecile noastre și cele
occidentale într-o minunată solidaritate umană.

Participarea ABRM în viața și activitatea mondia-
lă a bibliotecarilor se realizează și prin prezența mem-
brilor ei la conferințele IFLA, în Crimeea, la lucrările
Asociațiilor din Rusia, România. Numărul tot mai
mare de bibliotecari moldoveni prezenți la conferințe
internaționale denotă interesul lor pentru dezvoltarea
bibliotecilor în care lucrează.

ABRM ca instituție reprezentativă a vieții bibliot-
ecare din RM, are o importanță precumpănitoare în
menținerea bibliotecilor pe linia de plutire, încuraja-
rea bibliotecarilor în menținerea unității naționale, în
prosperarea bibliotecilor, în susținerea și promovarea
profesiei de bibliotecar prin activitățile sale specifice:
acțiuni de instruire, de atitudine, demersuri, reuniuni
profesionale, publicații, recomandări, suporturi edu-
caționale.

Din discursul meu s-ar putea deduce că nu avem
probleme, eșecuri. Însă acestea există, totuși. Cele
mai mari probleme sunt: nu am reușit să adunăm
cotizațiile, nu am reușit să revigorăm activitatea fi-
lialelor în teritoriu, lasă de dorit activitatea comisiilor
biroului ABRM. Ele rămân pe agenda anului 2003 și
sper să le soluționăm.

Activismul, puterea ABRM depinde de noi toți,
de bibliotecile mari și mici, de contribuția fiecărui bi-
bliotecar. Pentru că măsura finală a tuturor lucrurilor
întâmpate în biblioteci, ca și în ABRM, este bibliot-
tecarul.

Aici închei, fiind convinsă că vom avea tot spri-
jinul Dvs.

Lidia KULIKOVSKI
Anul bibliologic 2002,
martie 2003

Biblistică

MANUSCRISELE DE LA MAREA MOARTĂ

Cu peste 50 de ani în urmă, o piatră aruncată de un păstor beduin într-o peșteră a dus la cea mai mare descoperire arheologică a secolului al XX-lea, după cum este considerată ea de unii. Beduinul a auzit cum piatra a spart un vas de lut. Când s-a dus să vadă ce se întâmplase, a găsit primele dintre sulurile cunoscute ulterior drept Sulurile de la Marea Moartă.

De atunci, aceste suluri sunt în atenția cercurilor de erudiți și a ziariștilor, fiind totodată și o sursă de controverse. Publicul larg este confuz și dezinformat, în jurul unei presupuse mușamalizări grosolane, cauzate de teama că sulurile ar dezvălui fapte ce ar zdruncina credința creștinilor și a evreilor deopotrivă, au circulat fel de fel de zvonuri. Dar care este adevărata semnificație a acestor suluri? Pot fi cunoscute faptele după mai bine de 50 de ani?

Sulurile de la Marea Moartă sunt manuscrise iudaice vechi, majoritatea scrise în ebraică, doar câteva în arameică și foarte puține în greacă. Multe dintre aceste suluri și fragmente au o vechime de peste 2000 de ani, datând dinaintea nașterii lui Isus. Primele suluri obținute de la beduini au fost șapte manuscrise lungi, aflate în diverse stadii de deteriorare. Pe măsură ce s-au făcut cercetări în mai multe peșteri, au fost găsite alte suluri și mii de fragmente de suluri, între anii 1947 și 1956, în apropiere de Qumran, lângă Marea Moartă, au fost descoperite 11 peșteri în care se aflau suluri.

După ce au fost sortate toate sulurile și fragmentele, numărul lor s-a ridicat la circa 800 de manuscrise. Aproximativ un sfert, sau chiar peste 200 de manuscrise, sunt copii ale unor porțiuni din textul biblic ebraic. Alte manuscrise reprezintă scrieri nebiblice vechi, atât apocrife, cât și pseudoepigrafe.¹

Unele dintre sulurile care i-au impresionat profund pe erudiți sunt scrieri ce nu se cunoșteau înainte. Acestea conțin interpretări ale unor prevederi ale legii iudaice, anumite reguli pentru membrii sectei de la Qumran, poeme și rugăciuni liturgice, precum și lucrări escatologice care dezvăluie opinii despre împlinirea profețiilor biblice și despre zilele din urmă. S-au descoperit, de asemenea, primele comentarii verset cu verset ale unor cărți biblice.

Diferite metode de datare a documentelor antice arată că sulurile au fost fie copiate, fie redactate între secolul al III-lea î.e.n. și secolul I e.n. Unii erudiți au

avansat ipoteza că sulurile au fost ascunse în peșteri de iudeii din Ierusalim înainte de distrugerea templului în 70 e.n. Cu toate acestea, majoritatea erudiților care studiază sulurile consideră că această opinie nu este în armonie cu conținutul sulurilor. Numeroase suluri reflectă puncte de vedere sau obiceiuri contrare opiniilor împărtășite de autoritățile religioase de la Ierusalim. Aceste suluri dezvăluie existența unei comunități care credea că Dumnezeu îi respinsese pe preoți și serviciul la templul din Ierusalim și că El considera forma de închinare practică de ea în deșert un fel de substitut al serviciului la templu. Este puțin probabil ca autoritățile de la templul din Ierusalim să fi ascuns o colecție cu astfel de suluri.

Deși se pare că la Qumran a existat o școală de copişti, probabil că multe dintre suluri au fost strânse în altă parte și aduse aici de credincioși. Într-un anumit sens, Sulurile de la Marea Moartă sunt o vastă bibliotecă. Ca orice bibliotecă, colecția poate conține o gamă largă de idei, care nu reflectă neapărat punctele de vedere religioase ale cititorilor săi. Totuși, aceste texte care există în copii multiple reflectă mult mai probabil interesele și convingerile specifice ale acestui grup.

Erau locuitorii Qumranului esenieni? Dacă aceste suluri aparțin bibliotecii Qumranului, cine erau locuitorii de aici? Profesorul Eleazar Sukenik, care în 1947 a obținut trei suluri pentru Universitatea Ebraică din Ierusalim, a lansat ideea că aceste suluri au aparținut unei comunități de esenieni.

Esenienii erau o sectă iudaică menționată de scriitorii din secolul I Josephus Flavius, Filon din Alexandria și Pliniu cel Bătrân. Nu se cunoaște cu exactitate care a fost originea esenienilor, dar se pare că aceștia au apărut în perioada de frământări care a urmat revoltei macabeilor, din secolul al II-lea î.e.n. Josephus a consemnat despre existența lor în această perioadă, descriind amănunțit deosebiriile dintre convingerile lor religioase și cele ale fariseilor și saducheilor. Pliniu a vorbit despre existența unei comunități eseniene din apropiere de Marea Moartă, între Ierihon și En-Ghedi.

Profesorul James Van der Kam, cercetător al Sulurilor de la Marea Moartă, a lansat ipoteza că „esenienii care au trăit la Qumran erau doar o părticică din vasta mișcare eseniană”, pe care Josephus a estimat-o la circa patru mii de persoane. Deși nu toate descrierile se potrivesc perfect, imaginea ce se desprinde din textele de la Qumran pare să se potrivească mai bine esenienilor decât oricărei alte grupări iudaice cunoscute care a existat în acea perioadă.

Unii au afirmat că creștinismul și-ar avea începuturile la Qumran. Cu toate acestea, între convin-

¹ Atât apocrifele (literalmente, „cărți ascunse”), cât și pseudoepigrafele (literalmente, „scrieri fals atribuite unui autor”) sunt scrieri iudaice apărute între secolul al III-lea î.e.n. și secolul I e.n. Apocrifele sunt acceptate de Biserica Romano-Catolică drept parte a canonului biblic, dar aceste cărți sunt respinse de evrei și de protestanți. Pseudoepigrafele sunt, în general, relatări biblice dezvoltate, atribuite unor personaje biblice marcante.

gerile religioase ale sectei de la Qumran și cele ale creștinilor primitivi pot fi observate multe deosebiri izbitoare. Scrierile de la Qumran dezvăluie reguli extrem de stricte privitoare la Sabat și o preocupare aproape obsesivă pentru purificarea ceremonială (Matei 15:1-20; Luca 6:1-11). Cam același lucru s-ar putea spune și despre izolarea esenienilor de societate, despre credința lor în soartă și în nemurirea sufletului, precum și despre accentul pus pe celibat și pe ideile mistice referitoare la închinarea lor alături de îngeri. Toate acestea arată că esenienii nu trăiau în armonie cu învățăturile lui Isus și ale creștinilor primitivi. – Matei 5:14-16; Ioan 11:23, 24; Coloseni 2:18; 1 Timotei 4:1-3.

În anii care au urmat descoperirii manuscriselor de la Marea Moartă s-au editat diverse publicații prin care erudiților din întreaga lume li s-au pus la dispoziție primele descoperiri. Totuși, miile de fragmente găsite într-una din peșteri, cunoscută ca peștera a 4-a, au creat foarte multe probleme. Fragmentele s-au aflat în mâinile unei mici echipe internaționale de erudiți, înființate în estul Ierusalimului (care pe atunci făcea parte din Iordania), la Muzeul Arheologic al Palestinei. Din această echipă nu făceau parte erudiți evrei sau israelieni.

Membrii echipei au promovat o politică de interdicere a accesului la aceste suluri până când ei aveau să publice oficial rezultatele cercetărilor lor. Numărul erudiților care alcătuiau echipa a fost limitat. Numai când un membru al echipei murise locul lui era luat de un alt erudit. Volumul imens de muncă necesita o echipă mult mai mare, iar în unele situații, cunoștințe mai vaste de ebraică și arameică veche. James Van der Kam a exprimat acest lucru astfel: „Zeci de mii de fragmente erau peste puterile a opt experți, indiferent cât de pricepuți erau ei”.

În urma războiului de șase zile din 1967, estul Ierusalimului și sulurile lui au intrat sub jurisdicție israeliană, dar nu s-a făcut nici o schimbare în ce privește echipa de cercetare a sulurilor. Întârzierea publicării sulurilor din peștera a 4-a, întârziere care de la câțiva ani s-a extins la zeci de ani, a dat naștere la proteste din partea multor erudiți. În 1977, profesorul Geza Vermes, de la Universitatea Oxford, a numit această situație scandalul academic al secolului al XX-lea prin excelență. Au început să se răspândească zvonuri că Biserica Catolică ar fi ținut secrete informațiile din suluri deoarece ar fi distrugătoare pentru creștinism.

În anii '80, echipa a fost extinsă, în sfârșit, la 20 de erudiți. Apoi, în 1990, sub îndrumarea noului responsabil, Emanuel Tov, de la Universitatea Ebraică din Ierusalim, echipa a fost extinsă la peste 50 de erudiți. S-a stabilit un program strict de publicare a tuturor edițiilor erudite ale sulurilor rămase.

În 1991 s-a întreprins pe neașteptate un pas important. Mai întâi a fost publicată lucrarea A Preliminary

Edition of the Unpublished Dead Sea Scrolls (O ediție preliminară a Sulurilor de la Marea Moartă nepublicate). Aceasta a fost realizată cu ajutorul computerului, avându-se la bază o copie a concordanței întocmite de echipă. Apoi, Biblioteca Huntington, din San Marino (California), a anunțat că va pune la dispoziție pentru toți erudiții întregul set de fotografii ale sulurilor, în scurtă vreme. Odată cu publicarea cărții A Facsimile Edition of the Dead Sea Scrolls (O ediție în facsimil a Sulurilor de la Marea Moartă) au fost puse la dispoziție fotografii ale sulurilor nepublicate până atunci.

Așadar, în ultimul deceniu au fost puse la dispoziție în vederea cercetării toate Sulurile de la Marea Moartă. Cercetările arată că nu a existat nici o mușamalizare; nu s-a ascuns nici un sul. Întrucât ultimele ediții oficiale ale sulurilor sunt în curs de publicare, abia acum poate începe cercetarea lor amănunțită. În prezent s-a născut o nouă generație de cercetători ai Sulurilor de la Marea Moartă. Dar ce importanță au aceste cercetări pentru cei ce studiază Biblia?

Înainte de descoperirea Sulurilor de la Marea Moartă, cele mai vechi manuscrise ale Scripturilor ebraice datau aproximativ din secolele al IX-lea și al X-lea e.n. Puteau fi aceste manuscrise considerate într-adevăr transmițeri fidele ale Cuvântului lui Dumnezeu, de vreme ce redactarea Scripturilor ebraice se încheiase cu mai bine de o mie de ani înainte? Iată ce a spus profesorul Julio Trebolle Barrera, membru al echipei internaționale de editori ai Sulurilor de la Marea Moartă: „Sulul lui Isaia [de la Qumran] furnizează dovezi incontestabile potrivit cărora textul biblic transmis pe parcursul unei perioade de peste o mie de ani prin intermediul copiștilor iudei este cât se poate de fidel și de precis”. Sulul la care a făcut referire Barrera conține întreaga carte a lui Isaia. Până în prezent, printre cele peste 200 de manuscrise biblice găsite la Qumran au fost identificate fragmente din toate cărțile Scripturilor ebraice, cu excepția cărții Estera. Spre deosebire de Sulul lui Isaia, majoritatea sunt reprezentate doar prin fragmente, care conțin mai puțin de o zecime din fiecare carte. Cărțile biblice cu cel mai mare număr de copii găsite la Qumran sunt Psalmii (36 de copii), Deuteronomul (29 de copii) și Isaia (21 de copii). Acestea sunt și cărțile cel mai frecvent citate în Scripturile grecești creștine.

Sulurile sunt o dovadă că Biblia nu a suferit schimbări fundamentale și, totodată, arată că iudeii din perioada celui de-al doilea templu foloseau într-o oarecare măsură diferite versiuni ale textelor biblice ebraice, fiecare cu propriile ei variații. Nu toate sulurile sunt identice cu textul masoretic în ce privește redarea sau exprimarea. Unele sunt mai apropiate de versiunea greacă Septuaginta. Mai înainte, erudiții credeau că deosebirile dintre textul masoretic și Septuaginta puteau fi consecința greșelilor sau chiar

rodul imaginației traducătorului. Acum, erudiții arată că multe dintre aceste deosebiri se datorau, de fapt, variațiilor din textul ebraic. Aceasta poate explica unele situații în care creștinii primitivi citau versete din Scripturile ebraice exprimându-se diferit de textul masoretic.

Astfel, acest tezaur de suluri și fragmente biblice furnizează o bază extraordinară pentru studierea modului în care a fost transmis textul biblic ebraic. Sulurile de la Marea Moartă confirmă atât valoarea Septuagintei, cât și valoarea Pentateuhului samaritan în efectuarea unei analize comparative a textelor. Pentru traducătorii Bibliei, ele constituie încă o sursă cu ajutorul căreia pot analiza eventualele îmbunătățiri ale textului masoretic. În numeroase situații, ele sprijină deciziile luate de Comitetul de Traducere a Bibliei Lumii Noi de a reintroduce numele lui Iehova în locurile în care a fost scos din textul masoretic.

Sulurile care vorbesc despre regulile și convingerile sectei de la Qumran arată foarte clar că pe timpul lui Isus nu a existat o singură formă de iudaism. Tradițiile sectei de la Qumran erau diferite de cele ale fariseilor și ale saducheilor. Aceste deosebiri au dus, după cât se pare, la re-tragerea membrilor sectei în pustie. Ei considerau în mod greșit că Isaia 40:3, unde se vorbește despre o voce în pustie care netezește calea lui Iehova, se împlinea în persoana lor. Câteva fragmente de sul vorbesc despre Mesia, a cărui venire scriitorii o considerau iminentă. Acest aspect prezintă un interes deosebit, deoarece-

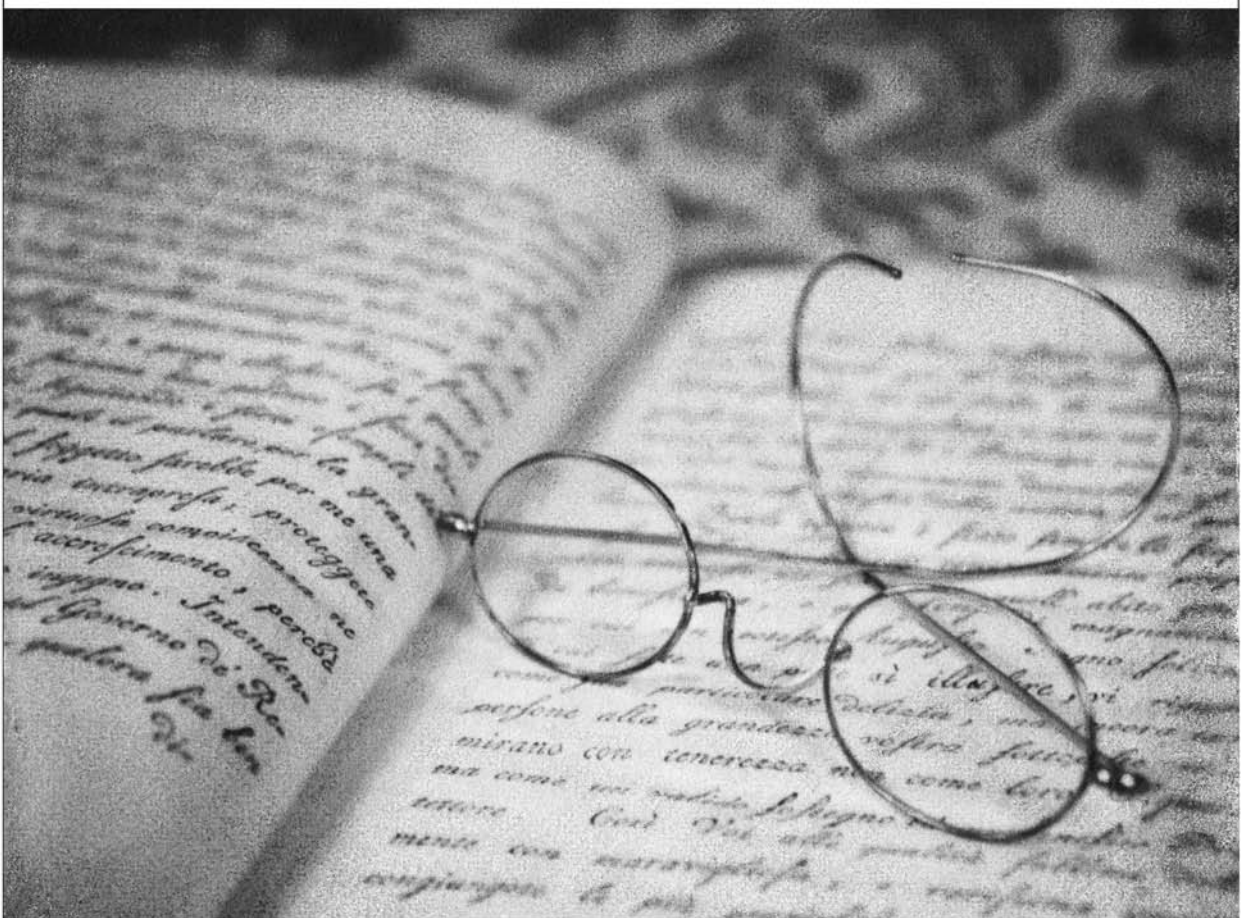
ce Luca spune că poporul era în așteptarea venirii lui Mesia. – Luca 3:15.

Sulurile de la Marea Moartă ne ajută într-o anumită măsură să înțelegem contextul vieții iudaice din perioada în care a predicat Isus. Ele furnizează informații necesare efectuării unui studiu comparativ al limbii ebraice vechi și al textului biblic. Cu toate acestea, textul multor Suluri de la Marea Moartă necesită o analiză mai aprofundată. Așadar, se mai pot obține și alte informații, într-adevăr, pe măsură ce înaintăm în secolul al XXI-lea, cea mai mare descoperire arheologică a secolului al XX-lea va continua să-i uimească atât pe erudiți, cât și pe cercetătorii Bibliei.

Alexe RĂU

Clio și Biblon

I. Liprandi

I. Liprandi (1790-1880) cunoscut ofițer și colonel rus în armata țaristă, remarcabil istoric și memorialist prezintă interes pentru cercetătorii biografiei, activității literare a poetului rus A.S. Pușkin. Pușkini sunt acei care știu că numele persoanei menționate este legat de Biblioteca Gubernială a Basarabiei, predecesoare Bibliotecii Naționale de astăzi.

Dar să urmărim firul istoriei de la început. I. Liprandi ajunge în Basarabia ca exilat¹ în anii 1820-1828 în urma unui duel cu un baron elvețian, la întoarcerea sa dintr-o misiune militară. Perioada aflării sale în Basarabia coincide cu anii de exil ai poetului A.S. Pușkin, care mai târziu i-a devenit unul din prietenii apropiați. Destul de repede Liprandi devine o personalitate foarte importantă în domeniul politic, iar datorită erudiției sale a reușit să se integreze în cercul intelectualității din Chișinău, centru unde se intersectau Asia și Europa. Studiază moravurile și obiceiurile moldovenilor și ale etniilor cu care conlocuiesc, însușește facil limbile imperiului otoman, iar prin agenții secreți pe care îi avea își sporește biblioteca personală cu cărți și manuscrise de o importanță rarisimă. Fondul inițial al bibliotecii personale număra 477 exemplare cărți și 73 exemplare reviste. Toate documentele purtau pe pagina de titlu ex-libris-ul manuscris al posesorului, semn după care pot fi identificate cărțile.

La moment în fondurile Bibliotecii Naționale sunt câteva cărți cu acest ex-libris: 6 volume ale scriitorului francez Laharpe : *Abrégé de l'histoire générale des voyages...* – Paris, 1816; *Descrierea Moldovei* ce aparține eruditului domnitor al Moldovei D. Cantemir, editată la Frankfurt pe Main, 1771² în limba germană, *Reale, A. Reiften Durch einige Theile von Deutchland, Polen, der Moldau und der Turfei*. – Leipzig, 1820 și *Oda na vzeatie Izmaila* – Bender (Tighina), 1790. Toate exemplarele conțin pe paginile lor informații despre Moldova.

Primul bibliotecar care a studiat catalogul cărților lui Liprandi a fost profesorul Arhanghelski, episcop al Bibliotecii Guberniale a Basarabiei, eveniment ce a avut loc în următoarea împrejurare. După ce la 5 iunie 1830 a fost adoptată decizia de a fonda în gubernii biblioteci publice pentru lectură, s-a purces la achiziționarea literaturii pentru bibliotecă. I. Liprandi³ aflând despre posibila deschidere a bibliotecii la Chișinău, și-a oferit (contra plată desigur) spre achiziție biblioteca personală alcătuită timp de 8 ani și care de la 477 titluri de carte crescuse la 4000. Au fost procurate operele scriitorilor clasici antici, cărțile fiind selectate perso-

¹ Exilul fiind un pretext, după unele surse Liprandi era agent secret.

² Această lucrare a apărut pentru prima dată în anul 1769 în revista științifică a lui Busching

³ În acea vreme se afla la Tulcin

nal de profesorul Arhanghelski. În 1832 când are loc deschiderea Bibliotecii Guberniale, Liprandi donează o parte din biblioteca sa instituției respective, restul bibliotecii fiind donată în anul 1856 Marelui Stat-Major. Biblioteca particulară a colonelului Liprandi a fost cea mai importantă achiziție a Bibliotecii Guberniale la acea vreme ca de altfel și donațiile făcute de clasicii literaturii române Costache Negruzzi și Constantin Stamati.

După anii 50 ai sec. XIX I. Liprandi părăsește arena politico-militară și încearcă o altă direcție de activitate. Începe să colaboreze cu revistele : „Russkii arhiv”; „Citeniia obșcestva drevnoesti”; „Severnaia pcela”. Articolele din publicațiile amintite au la bază evenimente reale cu tangențe din viața personală. De asemenea I. Liprandi a publicat cărți care ilustrează viața mondenă de la Chișinău la sfârșitul secolului XIX : *Iz dnevnika i vospominanii I.P. Liprandi*. – Moskva, 1866; *Obșcie svedeniia ob Evropeiskoi Turcii*. – Moskva, 1877; *Materiali dlea Otecestvennoi voini*. – Spb, 1867; *Gherontii Levonov, Belokrinițkii raskolnicii Arhimandrit*. – Moskva, 1872; *Istoriceskoe i statisticeskoe opisanie Bessarabii* – aflată mult timp în manuscris etc. Una din cărțile-i aflate la Biblioteca Națională : „*Vostocinâi vopros i Bolgarii*” editată în anul 1868, deține super-ex-libris-ul primei universități din Moscova, înființată de M.V. Lomonosov la 1775. Cărțile ieșite din teascurile tipografiei universității date la sf. sec. XVIII- XIX purtau acest semn.

Astăzi biblioteca personală a colonelului I. Liprandi se află în mai multe biblioteci din spațiul ex-sovietic. Răsfoind cărțile cu autograful lui Liprandi din Biblioteca Națională, imediat gândul te poartă spre acele vremi când cartea era privită ca un oracol. Iar pentru a o avea se renunța la multe plăceri. Cărțile amintite reprezintă veriga principală de continuitate între colecția BNRM și aceea a primei biblioteci din Chișinău.

Bibliografie

1. Ganenco, P. Scrieri istorice. Vol. I : Istoria Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova de la 1832 până la 1918. – Ch., 2001. – P. 58.

2. Анухтин, О. Из библиотеки Липранди // Литературная Россия. – 1979. – 13 апр. – С. 24.

3. Курочкин, Ю. Дело Липранди // Урал. – 1973. – №6. – С. 141 – 152.

4. Трубецкой, Б.А. Пушкин в Молдавии. – Кишинев, 1963. – С. 61-69.

5. Халиппа, Иван. Город Кишинев времен жизни в нем Александра Сергеевича Пушкина 1820-23 гг. – Кишинев, 1899. – 72 с.

6. Эйдельман, Н. Где и что Липранди ? ... // Пути в неизвестное : Писатели рассказывают о науке. – Москва, 1971. – С. 125-158.

Veronica PELIN

ASPECTE PRIVIND ACTIVITATEA BIBLIOTECILOR PAROHIALE DIN BASARABIA (1918 - 1940)

Din cele mai vechi timpuri, preoții și lucrătorii bisericii au avut de îndeplinit o misiune dificilă, cea de a propaga cultura națională prin diverse forme. Preoții țineau ore de religie în școli, înființau coruri bisericești, susțineau unele conferințe pe teme morale și religioase. Ei au luat parte activă în cadrul asociației „Astra Basarabiei”, iar din anul 1920 au condus și dirijat activitatea căminelor culturale. Astfel, căminul cultural din satul Cobâlca, județul Orhei, era condus de către preotul P. Erhan. Sub egida căminului cultural au fost organizate excursii la mănăstirile Curchi, Țigănești, Orheiul Vechi. În fruntea căminului cultural din localitatea Zăhăicani, județul Bălți, se afla preotul I. Popescu, care propaga învățătura creștinească și avea grijă de cultura satului.

Marele sociolog român, Dimitrie Gusti, considera căminul cultural acea instituție care trebuia să privegheze la ridicarea sufletească a oamenilor printr-o viață creștinească mai vie, printr-o înțelegere a bineului și prin folosirea cuminte a cărții.

Revista „Studentul” a Facultății de Teologie din Chișinău considera că „Biserica trebuie să reînvie căminele culturale prin Cuvântul Răstignitului Proroc din Nazaret, ridicându-le la gradul menirii lor. Se spune că, după ce a închis ușa bisericii, preotul trebuie s-o deschidă pe cea a parohienilor. Or, căminul cultural e cea mai potrivită locuință, afară de biserică și școală, în care preotul ar putea avea contact cu sătenii, povățuindu-i”.

În această perioadă, în Basarabia, au fost înființate, de către Arhiepiscopia Chișinăului, mai multe biblioteci parohiale pe lângă bisericile din orașele Bălți, Soroca, Ismail, Cetatea Albă și în alte localități.

Biserica, înainte și după 1918, a desfășurat o rodnică activitate cultural-religioasă, contribuind la consolidarea spiritualității românești din Basarabia. Alături de biblioteca eparhială a Arhiepiscopiei Chișinăului au fost deschise și alte biblioteci de carte religioasă, atât în mediul rural cât și în cel urban.

La Chișinău, s-au tipărit numeroase broșuri și cărți pentru bibliotecile parohiale și cele populare. Pentru înființarea și completarea cu cărți a bibliotecilor, clerul a fost ajutat de către asociația culturală Astra basarabeană și Societatea culturală ortodoxă națională a femeilor române. Cu eforturi comune, au fost înființate biblioteci pentru tineret în orașele Bălți, Cetatea Albă, Chișinău, Ismail, Soroca.

Pentru luminarea clerului și a credincioșilor din Basarabia a funcționat Biblioteca Casei Mitropolitane,

Biblioteca Societății istorico-arheologice bisericești, ambele din Chișinău, bibliotecile mănăstirilor basarabene, una din cele mai bogate a fost cea de la mănăstirea Noul Neamț. Rolul cel mai important însă în viața fiecărei parohii l-a avut bibliotecile parohiale.

În 1929, în legătură cu înființarea Societății pentru Tineret „Sfântul Gheorghe” din Chișinău, se indicau recomandările pentru reorganizarea bibliotecilor parohiale, comunale, școlare, ale băncilor populare și ale diferitelor societăți culturale. Bibliotecile trebuiau adunate într-un singur local, bine amenajat, încălzit pe timp de iarnă, fără ca ele să fie comasate. Păstrându-și rafturile separate, urma să-și introducă fiecare catalogul alfabetic după titlul cărților și să propage lectura individuală prin șezători. Rapoartele privind activitatea bibliotecii trebuiau prezentate la protopopiat, care promitea că „va pune mult preț pe acest fel de muncă a cucerniciei voastre”. Astfel, în ordinul circular nr. 9035/2 iulie 1931, către protopopiile din eparhia Chișinăului, despre pastorația individuală și colectivă, protopopii fiecărui cerc erau rugați de a distribui niște anchete tuturor parohiilor și a răspunde la niște întrebări, pentru a constata cum se aplicau circularele și dispozițiile emise de către Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului. Una din aceste întrebări se referea la bibliotecile parohiale: numărul volumelor deținute, dacă erau catalogate și dacă erau frecventate de către cititori, care erau cărțile de care ar mai fi avut nevoie. Foile misionare (suplimente la revista „Misionarul”) dacă erau citite sau nu, sau ce subiecte cititorii ar fi dorit să mai fie tratate prin aceste foi.

S-a ajuns, în anii treizeci, la o formulă optimă în ceea ce privește centralizarea bibliotecilor din mediul rural. Bibliotecile parohiale și școlare au rămas să activeze pe lângă instituțiile și comunitățile respective, iar celelalte tipuri de biblioteci au fost comasate într-o singură bibliotecă, cea a comunei, în cadrul căminului cultural.

Din numeroasele sale vizite la parohiile din localitățile Basarabiei, preotul Paul Mihail, distins cercetător al trecutului nostru, pe lângă lucruri frumoase, a constatat, cu durere în suflet, aproape pretutindeni, dezordine și neglijență în activitatea bibliotecilor parohiale.

Pe lângă fiecare biserică exista, după tradiție și regulament, o bibliotecă, constituită integral din cărți religioase, morale și educative. Fiecare bibliotecă parohială primea, gratis, revistele „Biserica Ortodoxă Română”, „Luminătorul”, „Căminul” ș.a. Deseori, aceste publicații lipseau din biblioteci, deoarece erau utilizate în alte scopuri. La unele biserici, ani în șir, cărțile și revistele erau aruncate în clopotnița bisericii și lăsate în voia soartei. Preotul nu se îngrijea de acele cărți sau reviste, dând dovadă, în cele mai multe cazuri, de lipsă de cultură și iresponsabilitate totală. Numai la câteva biserici, bibliotecile erau întreținute în ordine și curățenie. Acestea au fost niște adevărați

triste despre starea bibliotecilor parohiale din localitățile basarabene.

Pentru înlăturarea acestor neajunsuri din parohii, era necesar de a se apela la preot, la simțul său de omenie și de păstor, făcându-l să de dovadă de respect față de carte și de a ține în bună orânduială biblioteca parohială.

Preotul Paul Mihail aprecia că sarcina cântăreților era aceea de a întocmi cataloagele bibliotecilor parohiale, iar preoții, de a le verifica. Slujitorii altarului trebuiau obligați să completeze seriile revistelor pierdute și, împreună cu cântărețul, să mențină biblioteca într-o stare bună de funcționare. În localitățile în care existau cămine culturale și săli de lectură, biblioteca parohială trebuia deschisă pentru toți cititorii.

Prin soluționarea acestor probleme din parohii, cu bunăvoința și implicarea nemijlocită a celor ce aveau datoria de a fi luminători ai credincioșilor, preoții și cântăreții ar fi dat dovadă de onorarea obligațiilor pe care le aveau și de dragostea ce o purtau pentru cultura religioasă și morală. Având toate aceste calități, ar fi crescut substanțial prestigiul clericilor în fața parohienilor și ar fi fost încă o mărturie clară care demonstra rostul Bisericii în slujba Neamului. Este un îndemn oportun și astăzi pentru toți preoții și cântăreții, care au menirea de a fi și niște mesageri ai culturii. Biserica și Școala sunt cele două instituții fundamentale care formează coloana vertebrală a unei Națiuni.

Și în prezent, considerăm, este necesar ca fiecare lăcaș de cult să dețină o bibliotecă parohială, și un muzeu bisericesc, care să pună la dispoziția credincioșilor cărți, broșuri, reviste, calendare, ziare cu caracter religios. Biblioteca parohială reprezintă cartea de vizită a fiecărei parohii. Aceste biblioteci au constituit mici oaze de cultură pentru toți binecredincioșii creștini ortodocși din Basarabia.

Biblioteca rămâne și în viitor o verigă importantă în sistemul de valori a unei Civilizații. Aceste așezăminte pot fi comparate cu lăcașurile sfinte, cei care le calcă pragurile dobândesc aici multă înțelepciune și lumină, iar bibliotecarii, „doctori de suflet”, asemeni preoților, slujesc cu multă dragoste Cartea și Cititorul.

Bibliotecile, care sunt niște adevărate temple ale cărții, împreună cu alte instituții de cultură, fac parte din patrimoniul spiritual universal.

Bibliografie:

1. Biblioteca, București, nr. 9 din 1999, P. 277-280.
2. Cugetul, Chișinău, nr.1-2 din 1995.
3. Gusti, Dimitrie. Opere, vol. I, București, Ed. Republicii Socialiste România, 1968.
4. Idem. Opere, vol. V (Fragmente autobiografice. Autosociologia unei vieți 1880-1955), București, Ed. Republicii Socialiste România, 1971.
5. Idem. Opere, vol. VI, București, Ed. Republicii Socialiste România, 1977.
6. Luminătorul, Chișinău, anul LXIV, nr. 14-15 din 15 iulie – 1 august 1931, P. 807-808.
7. Magazin bibliologic, Chișinău, nr. 3-4 din 1998, P. 24-28.
8. Mihail, Paul. Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia, Chișinău, Ed. Știința, 1993.
9. Moraru, Anton. Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993), Chișinău, Ed. Universul, 1995.
10. Negru, Nina. Bibliotecile Basarabiei și ale Transnistriei și conștiința de comunitate, Chișinău, Imprimeria BNRM, 2002.
11. Păcurariu, Mircea. Basarabia. Aspecte din istoria bisericii și a neamului românesc, Iași, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, 1993.

Vasile **SECRIERU**

IT

INFORMATIZAREA BIBLIOTECILOR DIN MOLDOVA: EVALUAREA PROIECTELOR FINANȚATE DE CĂTRE FUNDAȚIA SOROS ÎN ANUL 1999

Experiența mondială a țărilor dezvoltate reflectă sporirea rolului bibliotecilor în progresul democrației, economiei de piață, sferei sociale. Această misiune a bibliotecilor este condiționată de ritmul rapid al dezvoltării funcțiilor lor informaționale, acumulării resurselor informaționale străine și creării celor proprii, asigurării accesului la rețelele informaționale, naționale și mondiale.

Acum putem afirma, că această evoluție se produce și în bibliotecile noastre, unde în ultimii ani au loc schimbări profunde. Spre regret, aceste schimbări nu au căpătat un caracter de masă. E firesc, pentru aceasta bibliotecarii vor trebui să elaboreze un șir de recomandări Guvernului Republicii Moldova, organelor puterii legislative și executive, organelor administrației locale, îndreptate spre susținerea activității bibliotecilor și consolidarea rolului lor în societate.

Comunicarea mea a fost intitulată de către organizatorii simpozionului „Informatizarea bibliotecilor din Republica Moldova: unde mergem”. Dar ca să răspundem prompt la această întrebare trebuie să analizăm unde am ajuns. Despre starea lucrurilor în domeniul informatizării am mai vorbit în repetate rânduri și o evaluare a bibliotecilor care utilizează softul TINLIB a fost prezentată în comunicarea din simpozionul precedent „Spre o nouă societate informațională: probleme de integrare și acces la resursele informaționale ale bibliotecilor din Moldova”. Întrebarea noastră este „*Ce s-a realizat în domeniul informatizării bibliotecilor în ultimii doi ani?*”

La data de 1 decembrie Fundația SOROS a solicitat o evaluare a PROIECTELOR DE INFORMATIZARE a CENTRELOR DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ale bibliotecilor:

Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”

Universității de Stat de Medicină și Farmacie

„N. Testemițeanu”

Universității Tehnice a Moldovei

Academiei de Științe a Republicii Moldova

Bibliotecii Republicane Științifice de Medicină

Bibliotecii Județene „Alexandru Donici”, Orhei.

Rezultatele acestei evaluări le voi expune aici, pentru a înțelege cu toții mai bine ce se întâmplă în domeniul informatizării în bibliotecile care au purces ultimele pe această cale.

INTRODUCERE. Experiența ultimilor ani a dovedit că informatizarea este un proces care duce rapid la modernizarea funcționării bibliotecilor. Aceasta a redefinit instituția bibliotecară și a re poziționat biblioteca în complexul informațiilor. Numai că aceasta s-a produs diferențiat în funcție de parametrii proprii fiecărei

instituții. Bibliotecile din Moldova au pășit pe această cale mai mult din inițiative individuale formulate în strategii și finanțate de către Fundația SOROS (în lipsa unui program național).

Informatizarea a devenit o realitate. Bibliotecile au posibilitate de a organiza fluxurile informaționale după metode moderne, de a veni în întâmpinarea solicitărilor rapid și eficient, de a intra în relații de schimb dintre rețelele naționale și internaționale.

Starea proiectelor de informatizare a bibliotecilor prezentate în acest raport, în general, și capacitatea lor de a pătrunde în sfera modernizării electronice, impun o evaluare a activităților realizate. Pornind de la aceste premise am considerat binevenită ieșirea pe teren pentru a înregistra etapele parcurse și a decide împreună cu echipele proiectelor mișcarea următoare. Am încercat să realizăm o privire generală asupra proiectelor realizate în diferite biblioteci și să formulăm propuneri pentru optimizarea activităților preconizate.

STATUTUL PROIECTELOR. Granturile au fost acordate bibliotecilor de către Fundația SOROS la sfârșitul anului 1999. Proiectele susținute cuprind toate aspectele actuale ce țin de modernizarea activităților bibliotecare prin elaborarea unei strategii de sistem automatizat de bibliotecă. Aceste proiecte au un impact semnificativ și asupra bibliotecilor, pentru că acestea au fost obligate să-și reevalueze propriile instrumente de lucru, procedurile, standardele și chiar modul de prezentare a informației bibliografice.

Pe plan general bibliotecile își orientează activitatea către colectarea, organizarea, prelucrarea și diseminarea de informații electronice. Analiza serviciilor de bibliotecă arată modificarea conținutului acestora:

- achiziția documentelor pe suport electronic;
- catalogarea și clasificarea în baza normelor și formatelor internaționale (ISBD și UNIMARC), indexarea, folosind noi instrumente de regăsire electronică;
- organizarea bazelor de date proprii;
- serviciile de informare sunt orientate spre acces la

baze de date, acces la rețele, la documente multimedia, comunicare electronică, creare de home page.

Primul pas pe calea automatizării bibliotecile evaluate (cu excepția Bibliotecii Județene Orhei) l-au făcut la începutul anilor '90 prin aplicarea formatelor electronice pentru înmagazinarea în memoria calculatorului a informațiilor referitoare la publicațiile intrate în colecția bibliotecii. O etapă nouă a constituit-o susținerea financiară de către Fundația SOROS a proiectelor de informatizare sau creare de centre infodocumentare moderne. Primul demers al activității de automatizare a fost dotarea cu echipamente. Bibliotecile în acest program s-au ales cu un server de rețea destinat pentru conectarea rețelei locale de calculatoare la rețeaua distribuită INTERNET; posturi automatizate de muncă, inclusiv și pentru accesul cititorilor la baza centrală; imprimantă și alte echipamente.

În toate bibliotecile (cu excepția Bibliotecii UTM) toate calculatoarele au fost interconectate prin cablu și conectate la server pentru a realiza schimbul de înregistrări cu baza centrală de date. Managerii proiectelor

au produs schimbări în structura bibliotecii înainte de a începe realizarea proiectelor.

Toate proiectele au avut drept scop informatizarea proceselor de lucru în bibliotecă, ce trebuia să permită personalului să realizeze mai rapid și eficient servirea utilizatorilor și informarea beneficiarilor, în special: prelucrarea automatizată a documentelor și stocarea informației în baza centrală de date (catalogul electronic); crearea bazelor de date locale; asigurarea accesului beneficiarilor interni prin rețeaua locală și externi prin rețeaua INTERNET.

În cadrul proiectelor s-au determinat următoarele obiective:

- creșterea eficienței activităților specifice de bibliotecă (evidență, catalogare, clasificare, servirea informațională a beneficiarilor, împrumut interbibliotecar național și internațional, transfer de informații către alte sisteme, elaborarea publicațiilor de informare, controlul seriialelor);

- participarea la catalogarea partajată;
- asigurarea prelucrării automatizate în formatul bibliografic internațional UNIMARC;
- crearea bazelor de date locale și integrarea acestora în circuitul național și internațional al informației;
- asigurarea accesului on-line al publicului la baza de date centrală a sistemului;
- asigurarea accesului la informațiile existente pe CD-ROM și la bazele de date achiziționate de bibliotecă;
- asigurarea accesului la INTERNET.

În procesul de realizare a proiectelor s-au identificat următoarele etape:

1. procurarea, testarea și adaptarea echipamentului și softului la cerințele proprii ale bibliotecii;
2. implementarea tehnologiilor computerizate pe module;
3. școlarizarea personalului și utilizatorilor;
4. interconectarea la alte rețele informaționale;
5. integrarea în sistemele internaționale.

Cerințele înaintate pentru sistemul integrat Q – SERIES de către bibliotecii:

- executarea și gestionarea proceselor de bibliotecă;
- asigurarea unei compatibilități cu formatele internaționale;
- realizarea conversiei din formatele precedente de prezentare bibliografică în formatul intern al softului.

Sarcinile specifice ale softului:

- catalogarea resurselor importante (cărți, materiale audio-video, periodice, articole)
- funcționarea sigură a sistemului automatizat de împrumut/ restituire prin utilizarea codurilor de bară, atât pentru cărți, cât și pentru legitimațiile cititorilor;
- instalarea unei rețele de OPAC (catalogul pentru accesul publicului, on-line), astfel încât utilizatorul să poată căuta în catalogul informatizat al bibliotecii;

- accesarea catalogului din exteriorul rețelei locale (de pe orice calculator conectat la Internet).

În linii generale sistemul trebuie să asigure următoarele caracteristici: specializat, ușor în utilizare, suport pentru importul de înregistrări, investigarea și sortarea, formate predefinite de ieșire a înregistrării spre imprimare sau spre transferul de fail, generator de bibliografii, accesul la indici pentru investigare și răsfoire. Caracteristicile generale trebuie să asigure funcții biblioteconomice specifice: catalogare, conversie, circulație, evidență, control seriiale.

Conform contractelor încheiate între IME România (firma distribuitor de sistem informatic Q-Series) și fiecare bibliotecă în parte, furnizorul asigură beneficiarului servicii de instalare, implementare, școlarizare și asistență tehnică. Implementarea a fost planificată pe module (Anexa B). Prima etapă prevedea implementarea modulelor sistemului Q-Series în proporție de 50% în termen de 8 luni. Bibliotecile au încheiat contractele la începutul anului 2000. Conform proceselor verbale semnate de către bibliotecii și firma IME prima etapă a fost finisată la 23 octombrie 2002. Firma IME România a oferit serviciile de instalare a sistemului în primele luni ale proiectului, acordând ajutor și răspunsuri la întrebări, lăsând planificarea și dirijarea lucrărilor pe seama bibliotecilor. În opinia noastră prima etapă a cerut mult timp și din cauza că firma n-a reușit să se încadreze în planul propus de la început.

Impresia generală despre utilizarea echipamentelor și programelor de gestiune bibliotecară, precum și despre accesul la bazele de date și la Internet este bună. Managerii proiectelor sunt conștienți de responsabilitățile pe care le au în fața utilizatorului și au o viziune clară despre ceea ce mai au de realizat. Putem cu certitudine afirma că obiectivele proiectului Bibliotecii Județene Orhei practic sunt realizate. Este unica dintre instituțiile evaluate care a pus la dispoziția utilizatorului OPAC-ul și site-ul bibliotecii. Numai Biblioteca Universității Tehnice nu a evoluat în acest sens. Credem că din start în această bibliotecă nu a fost bine încheiată strategia de implementare.

CONVERSIA. La prima etapă a implementării sistemului Q-Series a fost planificată realizarea conversiei bazelor de date. Această problemă a cerut mult timp pentru distribuitorul sistemului. Convertirea bazelor de date din sistemele anterioare a fost executată deja la Biblioteca Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițeanu” (46000) și la Biblioteca Academiei de Științe a Republicii Moldova (309432 înregistrări). Bazele de date supuse conversiei din sistemul Marc și RSX (formatul MECOF) în structura Q-Series necesită acum o redactare manuală. Bazele de date ale Bibliotecii UTM (12000) și cele ale Bibliotecii Republicane Științifice de Medicină (10000) sunt în prelucrare la IME București.

Există o problemă și cu o bază de date a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, care conține 4000 de înregistrări (există un blocaj și nu poate fi utilizată). Această problemă cere o evaluare și o decizie aparte.

RETROCONVERSIA. Din momentul implementării modulului Catalogare toate bibliotecile, în afară de Biblioteca UTM, realizează înregistrări bibliografice privind fondul retrospectiv.

IMPLEMENTAREA SISTEMULUI. Trebuie să fim realiști și să constatăm că la 1 decembrie 2002 s-a realizat numai prima etapă de implementare a proiectului (modulul Catalogare și, numai la Biblioteca Județeană Orhei, modulul OPAC). Toate bibliotecile au format un Consorțiu al Utilizatorilor Q – Series și înaștează cerințe comune furnizorului de sistem. Achitarea softului se realizează eșalonat în 4 rate.

Modulul Catalogare este implementat în bibliotecile evaluate integral sau parțial. Rezultatul conversiei datelor nu face parte din baza centrală de date. În modulul Catalogare se realizează descrierea monografiilor. Descrierea analitică a articolelor nu se face. OPAC-ul este accesat de către utilizatori numai la Biblioteca Județeană Orhei. Accesul la Internet și la baze de date este oferit în toate bibliotecile cu excepția Bibliotecii UTM. Biblioteca Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițeanu” și Biblioteca Republicană Științifică de Medicină de la începutul proiectului au utilizat softul în comun, instalându-l pe serverul MED-NET. În prezent sunt probleme de funcționare a sistemului pe server, ceea ce cere o expertiză separată.

Bibliotecile țin la zi și catalogul tradițional. Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” a găsit o modalitate de editare și tirajare a fișelor în MARC 3.6. Această bibliotecă a realizat un număr impunător de înregistrări (9678). Două biblioteci (cea a Universității Tehnice a Moldovei și Biblioteca Republicană Științifică de Medicină) continuă să lucreze în sistemul MARC 3.6. Nici o bibliotecă acum nu este gata să pună copia catalogului în INTERNET.

STANDARDELE INTERNAȚIONALE. Bibliotecile lucrează în baza ISBD. Au fost elaborate machetele de introducere a datelor în baza câmpurilor UNIMARC. Bibliotecile pot efectua exportul din formatul EasyMARC în MARC și UNIMARC.

SISTEMUL BACKUP. Se efectuează zilnic și săptămânal cu excepția Bibliotecii UTM.

NUMĂRUL CURENT AL LICENȚELOR

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” - 20

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie

„N. Testemițeanu” - 20

Universitatea Tehnică a Moldovei - 20

Academia de Științe a Republicii Moldova - 20

Biblioteca Republicană Științifică de Medicină - 6

Biblioteca Județeană „Alexandru Donici”, Orhei - 4

După părerea noastră deocamdată este un număr optimal, având în vedere volumul colecțiilor și numărul de beneficiari.

OBSERVAȚII

1. În fiecare bibliotecă sistemul informatic se suprapune peste sistemul informațional deja funcțional. Dar trebuie să ofere pe lângă serviciile clasice, servicii noi pentru utilizatori (de ex. OPAC).

2. Prezentarea datelor în catalogul electronic nu poate omite interesul și contribuția distribuitorului de sistem informatic.

3. Nu sunt bine puse la punct tehnologiile de căutare și regăsire (operatori logici, căutări combinate). Sistemul este tradus în limba română, dar nu suportă caracterele românești.

4. Ceea ce merită a fi subliniat este faptul, că nu este de ajuns să fie biblioteca dotată cu tehnică și sisteme de gestiune, ci sunt necesare: o reorganizare a bibliotecii (mai ales în cazul Bibliotecii UTM), un management bine pus la punct, precum și calificarea personalului angajat în realizarea proiectului.

5. Procesul comunicării cu firma IME România nu este bine pus la punct (nu în toate bibliotecile se fixează documentar fiecare apel sau cerere de asistență, procesele verbale privind efectuarea unor lucrări).

6. Resursele umane trebuie evaluate cu deosebită atenție, deoarece factorul uman este totuși hotărâtor. Durata extinsă a implementării se explică și prin lipsa experienței în utilizarea sistemului respectiv în Republica Moldova și România.

7. Lipsește instrumentul managerial - evaluarea la fiecare etapă. În majoritatea cazurilor bibliotecile scriu rapoarte doar la cererea Fundației SOROS.

8. Am constatat lucrările neefective numai la Biblioteca Universității Tehnice a Moldovei. Pentru această bibliotecă abordarea priorităților implementării este logică. Posibilitățile oferite nu trebuie ratate, pentru că întârzierea amenință cu rămânerea în urmă nu numai a sferei bibliotecare, dar și a proceselor de studiu și cercetare în întregime, suportul documentar al cărora este reprezentat de această bibliotecă.

CONCLUZII

1. Practic în fiecare bibliotecă informatizarea a necesitat un efort susținut atât financiar, cât și uman. Evident că s-a efectuat un lucru mare, dar în timp ce s-a implementat sistemul, trebuia să fie organizat și accesul utilizatorilor la OPAC.

2. Granturile acordate de către Fundația SOROS au fost administrate corect (cu excepția Bibliotecii UTM). S-au procurat echipamente și pachete de programe specializate.

3. Angajarea personalului a fost corectă, în afara faptului că s-a putut beneficia de servicii mai calitative din partea furnizorului de soft.

4. Implementarea programului continuă. Aspectele vulnerabile ale implementării programului sunt:

- rețele de computere insuficient dezvoltate;
- întârzierea în implementarea modulelor.

5. Datorită faptului că bibliotecile realizează „catalogare retro” nu există probleme cu retroconversia, așa încât colecțiile într-o perioadă foarte scurtă, vor fi gata de circulație. Alt moment pozitiv este faptul că colecțiile nu sunt numeroase. Personalul aproape în toate bibliotecile este bine pregătit și organizat, tinde spre obținerea de noi cunoștințe, înțelege importanța și necesitatea colaborării și întotdeauna este gata să acorde ajutor reciproc.

RECOMANDĂRI

1. Mai întâi de toate se cuvine ca fiecare bibliotecă să-și analizeze nevoile în conformitate cu ceia ce vor și ce cer utilizatorii;

2. Apoi trebuie ca managerii să aibă o imagine clară despre limitele sistemelor integrate de bibliotecă (în cazul nostru Q-Series). Chiar dacă acest soft răspunde nevoilor complexe, este greu de configurat la cerințele fiecărei biblioteci în parte.

3. Aplicarea unui management adecvat la Biblioteca Universității Tehnice a Moldovei. Stabilirea echipelor de management necesare pentru implementarea sistemului. Delegarea unor responsabilități noi: administrator de rețea, manager de sistem, bibliotecar de sistem și adaptarea programului, responsabil de module.

4. Evaluarea mai frecventă a proiectelor. Pentru realizarea efectivă a funcției de control propunem efectuarea analizei comparative: concordanța lucrărilor desfășurate cu planul preconizat; volumul lucrărilor realizate în raport cu lucrările planificate; calitatea lucrărilor efectuate la fiecare etapă, raporturile între cheltuielile așteptate și cele reale; atitudinea față de rezultatele proiectului din partea personalului și beneficiarului; calitatea servirii beneficiarilor.

5. De inițiat în fiecare bibliotecă o echipă de instruire în competența căreia se vor afla problemele de pregătire a tuturor angajaților.

6. Relațiile între bibliotecile utilizatoare și IME România trebuie să se bazeze pe contracte documentare, pentru că în caz contrar bibliotecile nu vor fi partenere.

7. Problema colaborării cere de asemenea o revizuire în contextul funcționării Consorțiului utilizatorilor Q - Series.

8. Personalul tehnic trebuie să continue munca asupra catalogului on-line.

9. De revăzut planul implementării sistemului Q-Series optimizând activitățile eșalonate în timp rezonabil.

10. Crearea condițiilor necesare pentru utilizarea efectivă a licențelor sistemului Q-Series în Biblioteca Republicană Științifică de Medicină.

11. Considerăm că o condiție necesară pentru implementarea cu succes a proiectelor este extinderea termenului de realizare pentru încă un an.

Evoluția rapidă a rețelelor și interesul manifestat pentru serviciile oferite de acestea conduc la concluzia, că în curând, în procesele de informare și documentare din Moldova se va produce un nou salt: trecerea la informarea și documentarea oferită de mediile electronice. În viitorul apropiat în comunitatea bibliotecară basarabeană va avea loc redistribuirea rolurilor bibliotecilor în constituirea sistemului informațional și formarea resurselor informațional-bibliotecare ale țării, accesibile atât utilizatorilor interni, cât și celor străini. Pentru majoritatea bibliotecilor acest rol va fi determinat de inițiativele permanente și de succesele reale în domeniul informatizării. Fiecare bibliotecă trebuie să evalueze starea reală a lucrurilor, posibilitățile sale de integrare în spațiul informațional național și global, să aducă propriul aport la realizările comune.

Programul vizitelor:

3 decembrie 2002 - Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”;

Biblioteca Universității Tehnice a Moldovei;

4 decembrie 2002 - Biblioteca Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”;

7 decembrie 2002 - Biblioteca Județeană „Alexandru Donici”, Orhei;

9 decembrie 2002 - Biblioteca Academiei de Științe a Republicii Moldova;

Biblioteca Republicană Științifică de Medicină.

Natalia CHERADI

Indici cantitativi privind realizarea proiectelor

nr d/o	Biblioteca	numărul de posturi de lucru (bibliotecar)	Numărul de posturi de lucru (OPAC)	Numărul de înregistrări efectuate în Q-Series
1.	Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”	4	-	9678
2.	Biblioteca Universității Tehnice a Moldovei	3	-	1000 Varianta de training
3.	Biblioteca Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”	6	-	2000
4.	Biblioteca Județeană „Alexandru Donici”, Orhei	3	2	1500
5.	Biblioteca Academiei de Științe a Republicii Moldova	7	-	2216
6.	Biblioteca Republicană Științifică de Medicină	3	1 post cu BD MARC	1000 Varianta de training

PAGINA WEB MIJLOC DE COMUNICARE ȘI INTEGRARE A RESURSELOR INFORMAȚIONALE ELECTRONICE

Schimbările rapide în tehnologia informațională și comunicațională au influențat pozitiv dezvoltarea dinamică și multiaspectuală a bibliotecilor. Dar această revoluție a avut un impact diferit în dependență de țară, de tipul bibliotecii, etc. Rămâne de competența bibliotecilor dacă acestea intenționează să continue a fi moderatori decisivi și importanți în furnizarea cunoștințelor. În acest caz bibliotecarii trebuie să-și dezvolte noi servicii bazate pe Internet.

Internet-ul a semnat o revoluție în activitatea bibliotecilor la începutul anilor '90 și continuă să accelereze și în prezent. O revoluție a "produsului" – oferirea de informație în format electronic, acces la baze de date electronice on-line și off-line, o revoluție a "prețului" – de la costul "0" pentru timp în favoarea utilizatorului în găsirea rapidă a informației, până la accesul gratuit la informație/colecție, o revoluție a "localului" – disponibilitatea accesării resurselor informaționale și documentare din afara bibliotecii.

Inițial misiunea multor biblioteci de peste hotare și chiar a celor din țară privitor la plasarea paginilor pe Internet a fost cea de informare și documentare, ceea ce presupus oferirea și prezentarea informației exhaustive despre activitatea acesteia, relevând istoria bibliotecii, posibilitățile și condițiile de înregistrare, reguli de consultare a colecțiilor, modalități de utilizare a bazelor de date, cataloage etc., cât și informații generale despre gama de servicii oferite. Astfel paginile web au devenit "cărți de vizită" a bibliotecii, care de multe ori nu satisfac pe deplin necesitățile informaționale ale utilizatorilor sau chiar și ale colegilor-bibliotecari.

Experiența a demonstrat că paginile web ale bibliotecilor pot să devină o altă "poartă" de acces a bibliotecii ce ar permite oferire atât de noi servicii interactive pentru utilizatori: acces la catalogul electronic sau chiar și la unele documente stocate în colecția bibliotecii; ghiduri virtuale ce permit căutări și accesări ale diferitor site-uri ce oferă informații electronice etc., cât și de informații profesional-bibliotecare pentru colegi: planuri anuale, raporturi statistice, etc. Aceasta transformă pagina web într-un instrument necesar informării și documentării, conferă bibliotecii o nouă funcție de centru informațional la distanță, on-line, cu adevărat util și necesar fiecărui utilizator real și potențial.

Dezvoltarea paginii web presupune continuarea diversificării serviciilor informaționale în concordanță cu acțiunile strategice de integrare a bibliotecilor în societatea informațională.

Scopul acestui articol este de a oferi sugestii, chiar practici, atât pentru cei care deja au o pagină, și doresc să-și diversifice și să-și îmbunătățească serviciile informaționale prin intermediul paginii web pentru utilizatorii țintă și bibliotecari, cât și pentru cei care sunt la început de cale și urmează să-și elaboreze o pagină.

Prin intermediul paginii web, utilizatorii țintă pot beneficia de servicii informaționale interactive de calitate. Serviciile, pe care le-am grupat conform unei structuri, ar putea apărea ca o abordare puțin haotică, dar sper să fie pe înțeles. Astfel acestea sunt divizate după cum urmează:

1. OPAC
2. Resurse electronice
3. Servicii de referință
4. Servicii de consultanță
5. Servicii practice-de îndrumare

• On-line OPAC (Catalog Deschis cu Acces Public interactiv)

Prin intermediul acestui serviciu utilizatorii pot căuta și obține informații referitoare la colecția fizică existentă în bibliotecă – disponibilitatea documentului și localizarea acestuia. Pentru exemplificare puteți accesa:

Biblioteca Publica Helsinki, Finlanda

<http://www.libplussa.fi>

Biblioteca Publică Tehnico-Științifică, Rusia

<http://www.gpntb.ru>

• Resurse electronice

În cadrul acestei categorii sunt incluse diverse posibilități de creare/oferire a colecțiilor de resurse electronice.

Reviste / ziare electronice (licențiate)

Rolul cheie al unei biblioteci este de a găsi, evalua, selecta organiza și furniza informația utilizatorilor indiferent de formatul ei. Aceasta desigur cuprinde și informația digitală oferită via pagina web. Desigur revistele/ziarele electronice (licențiate) sunt produse ale unor instituții, altele decât bibliotecile. Dar consumatorii activi reali și potențiali ai acestor tipuri de resurse sunt fără îndoială utilizatorii bibliotecilor. Altfel spus, bibliotecile se abonează direct sau prin intermediul unor distribuitori ș.a. Deoarece abonarea presupune unele restricții prevăzute în contractele încheiate între biblioteci și furnizori unele ziare/reviste pot fi disponibile doar în localul sau rețeaua de bibliotecii regionale, etc., altele oferă posibilitatea accesării de la domiciliu, sau de la oricare alt computer doar în baza unui cod personal (acesta ar putea fi numărul permisului de cititor și numele).

Un exemplu elocvent poate fi:

Biblioteca, Universitatea New York

<http://www.law.nyu.edu/library/ejournals.html>

Uneori furnizorii nu sunt atât de flexibili și nu oferă posibilități de acces direct prin intermediul paginii web pentru că totul se reduce la cost. Dar desigur sunt reviste/ziare disponibile gratuit. Acestea fără îndoială pot fi cuprinse într-un “ghid virtual” (cu adnotări), sau într-o colecție/listă de link-uri.

E-reviste/ziare/buletine informative (publicate de bibliotecă)

Aceste produse în realitate sunt o continuare a serviciilor tradiționale ale bibliotecilor care aveau scopul de a promova biblioteca și serviciile pe care le oferă. Resursele informaționale de acest gen sunt furnizate prin notificări via-email. Evident că la crearea acestor genuri de servicii se ține cont de:

- ✧ Profesionalismul bibliotecarilor – capacitatea de a crea, edita, furniza
- ✧ Aria geografică – disponibilitate
- ✧ Nivel de funcționare a Internet-ului – viteza de acces, disponibilitate
- ✧ Mediul publicației oferite – în format HTML sau PDF

Sugerez să accesați următoarele adrese:

Biblioteca Publică din Oregon
<http://www.open.org/~library/news.html>

Biblioteca de Literatură Străină, Rusia
<http://www.libfl.ru/win/nzb.html>

E-text/cărți (licențiate)

În prezent sunt puține biblioteci care oferă acces la cărți/text în format electronic. În primul rând acestea necesită un program special ce ar permite vizualizarea cărții tradiționale (Soft-book, Glass Book Reader, etc.). Aceste programe transformă cărțile în format HTML sau PDF oferind posibilitatea de a căuta, insera, șterge informația din carte. Bibliotecile pot obține licența de a stoca astfel de cărți pe server și a le oferi gratuit utilizatorilor. Dar formatul electronic poate trezi interesul bibliotecilor când penetrația cărților pe piață a atins o cotă rezonabilă (adică nu prezintă interes comercial, ci doar interes local – cărți istorice, etc.).

La aceste adrese găsiți informații utile de achiziție a cărților electronice:

NetLibrary, Distribuitor
http://www.netlibrary.com/reading_room/index.asp
Elibron
http://www.rsl.ru/r_frame.asp?http://www.elibron.com

Ghid pe subiecte

Nu mai puțin valoroase pentru utilizatori ar putea servi ghidurile pe subiecte (portaluri, liste, etc.). Acestea pot fi elaborate în concordanță cu necesitățile, sugestiile și opiniile utilizatorilor. Aici pot fi

incluse resurse relevante studiului, pregătirii temelor pe acasă, etc.

Merită să accesați următoarele adrese ce prezintă modele de un real folos utilizatorilor:

Centrul de Informații Juridice, Biblioteca de Stat de Limbi Străine, Rusia
<http://www.libfl.ru/win/law/links3.html>
Biblioteca, Universitatea New York
http://www.law.nyu.edu/library/foreign_intl/index.html

Expoziții electronice

Iarăși un serviciu tradițional al bibliotecii, dar care poate lua o altă formă. Expozițiile electronice permit bibliotecilor informarea utilizatorilor despre noile intrări, achiziții, sau trezi interesul pentru unele cărți la un anumit subiect, etc. sau chiar promovarea artistului sau lucrărilor acestuia în cazul bibliotecilor specializate în domeniul artei, arhitecturii, etc.

Iată o expoziție a bibliotecii Congresului:

Biblioteca Congresului, SUA
<http://www.loc.gov/exhibits/mead/>

Baze de date (produse de bibliotecă)

Scopul major al bibliotecilor, este, desigur informarea. E deja o tradiție că bibliotecile își crează baze de date. Sigur că cea mai importantă și mai principală bază de date în bibliotecă e catalogul.

Bazele de date pot fi produse de însuși personalul bibliotecii, așa cum prezintă următoarea bibliotecă:

Biblioteca Publică, Oregon
<http://www.open.org/~library/fotofind.html>

•Servicii de referință

Întrebă bibliotecarul

Acest serviciu are ca scop să ghideze și să orienteze utilizatorul în găsirea informației prin indicarea celor mai bune resurse informaționale și documentare din Internet, și nu numai (colecție, baze de date stocate în biblioteca propriu-zisă).

Acest gen de serviciu a devenit în foarte scurt timp cel mai în vogă serviciu bibliotecar oferit on-line:

Biblioteca Publică Helsinki
<http://www.publiclibraries.fi/tietopalvelu/index.asp>
King County Library System
<http://www.kcls.org/Aquest/alinnm.html>
Biblioteca Publică de Drept, Moldova
<http://www.pll.md>

Servicii de referință de parteneriat

Prin crearea alianțelor sau parteneriatelor serviciile de referință sunt mult mai eficiente: specializându-se, bibliotecile adaugă valoare și calitate serviciilor oferite.

Spre exemplu, la această adresă puteți întreba bibliotecari din diferite țări:

Consorțiu Biroul de Referință Virtual
<http://www.vrd.org/AskA/index.shtml>

Transfer electronic de informații și documente

Scopul acestui serviciu este de a difuza copiile documentelor stocate într-o bibliotecă către altă bibliotecă sau chiar persoană fizică. Metodologia efectuării acestui gen de serviciu se efectuează de regulă contra plată:

Biblioteca Centrală Agrară, Rusia
<http://www.cnsbh.ru/edd/default.shtm>

• *Servicii de consultanță*

Discuții despre cărți (cluburi de discuții)

Acestea sunt destinate celor ce doresc să-și spună părerea, să propună sugestii referitoare la o carte, sau un serviciu, etc. Bibliotecile publice americane au o experiență vis a vis de acest subiect:

Biblioteca Publică Morton, USA
<http://www.webrary.org/rs/TOL.html>
Juneau Public Library
<http://www.juneau.lib.ak.us/library/kids/genread.htm>

Cartea de vizită

Utilizatorilor li se oferă șansa de a spune care le sunt sugestiile referitoare la serviciile de bibliotecă, etc. Întrebările pot fi prestabilite, sau deschise:

Biblioteca Middlesex
<http://www.middlesex.library.on.ca/guestbook.htm>
Biblioteca de Literaturi Străine, Rusia
<http://www.libfl.ru/win/addguest.html>

• *Servicii practice de îndrumare*

Aceste servicii sunt caracteristice de regulă bibliotecilor școlare, deoarece ele au ca scop acordarea de ajutor elevilor în pregătirea temelor de acasă, examenelor sau chiar în căutarea diverselor resurse din Internet:

Universitatea Redlands, SUA
<http://www.redlands.edu/library/faculty/researchcollegestudents.htm>

Desigur, bibliotecile pot oferi informații și colegilor-bibliotecari, sau celor interesați nemijlocit de activitatea profesională bibliotecară. Astfel bibliotecile pun la dispoziție rapoarte, planuri anuale, politici de dezvoltare, etc.:

Biblioteca Publică, Charlotte&Mecklenburg, SUA
<http://www.plcmc.lib.nc.us>

În final menționez că paginile web de bibliotecă se orientează spre necesitățile utilizatorilor țintă, profitând de noile abordări în lumea Internet-ului, etc. Astfel bibliotecile sunt în continuă căutare și dezvoltă servicii noi.

Mariana HARJEVSCHI,
Biblioteca Publică de Drept

